

MASEHET ZEVAHİM PEREK 1: KOL AZEVAHİM

Masehet Zevahim

Yaprak Masehet Zevahim, Seder Kadaşim'in (Mişna'nın "Kutsallar" faslı) ilk masehetidir.

2

Masehet Zevahim esas olarak *korban*ları ve gerçekleştirilme şekillerini ele alır. Masehet içinde, *korban* gerçekleştirildiği sırada kişinin aklından geçirmesi gereken düşüncelerden ve aksine, asla aklından geçirmemesi gereken düşüncelerden bahsedeceğiz, farklı *korban* türleri hakkında bilgi alacağız, birbirine karışan *korban*lar olursa ne yapmak gerektiğini öğreneceğiz.

Ama hepsinden önce, "*korban*" sözcüğünün, "*karov*", yani "*yakın*" sözcüğünden geldiğini bilmekte fayda vardır. Bu ismin kullanılmasının sebebi, *korban* olarak getirilen hayvanın Mizbeah üzerinde "*yaklaştırılıyor*" ya da sunuluyor olmasıdır. Ayrıca *korbanı* getiren kişi de bu eylemiyle Tanrı'ya yaklaşmış olmaktadır.

Korbanlar üç şekilde getirilebilir: "*Hay*" – hayvanlar; "*tsomeah*" – bitkiler; "*domem*" – cansız varlıklar.

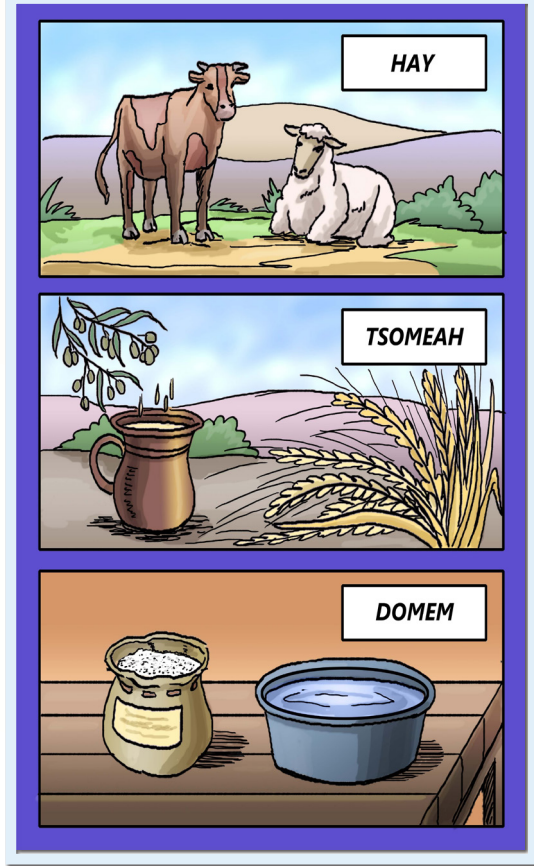
Hay: Kuzu, boğa, keçi gibi hayvanlar.

Tsomeah: Buğday, arpa, zeytinyağı vb.

Domem: Sukot bayramında Mizbeah üzerinde dökülen su ile *korbanların* üzerine eklenen tuz.

Hayvanlarla yapılan *korbanlara* "*zehavim*" adı verilir. Bu sözcük "*lizboah*", yani "*boğazlamak*" ile bağlantılıdır; zira *korban* edilen hayvanların boğazı kesilir.

Bitkilerle getirilen *korbanlara* "*menahot*", yani "*armağanlar*" adı verilir, çünkü bunlar Tanrı'ya bir tür "*armağan*", daha doğrusu bir takdir ve şükran ifadesi olarak getirilir.

Kralımız Gibisi Yok, Kurtarıcımız Gibisi Yok (devam)

"... Ama ya kral? O herhangi bir kişinin yolunu kendi meşalesiyle aydınlatır mı?" diye sordu Onkelos. "Hayır. Tabii ki hayır" diye cevap verdiler askerler bir ağızdan. "Ama" diye devam etti Onkelos, "Kutsal ve Mübarek Tanrı, Kralların Kralı, başka türlü davranır. O, Bizzat Kendisi, ışığı tutar ve Yisrael halkının yolunu aydınlatır. Nitekim

pasukta böyle yazıyor: 'Ve A-Şem onlara yol göstermek için önlerinde gündüz vakti bir bulut sütunuyla, gece de bir ateş sütunuyla yürüyordu' (Şemot 13:21)."

Askerler duyduklarından çok etkilenmişlerdi. Kendilerini bir görevle gönderen imparatoru unuttular ve onlar da Yahudiliği kabul ettiler.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
81'de

Elhanan, *Ola-korbanı* Getiriyor

Yaprak

3

Masehetin ilk mişnası “Kendileri adına olmayan bir şekilde kesilmiş olan tüm *korbanlar* *kaşer*dir (geçerli) – ama sahipleri, yükümlülüklerini yerine getirmiş değildirler” sözleriyle açılmaktadır.

“Zevahim” sözcüğünün neyi kastettiğini artık biliyoruz. Şimdi “Kendileri adına olmayan bir şekilde (İbranice: *şelo lişma*) kesilmiş olan tüm *korbanlar*” ifadesiyle neyin kastedildiğini açıklığa kavuşturmamız gerekiyor. Bunu bir hikâye yardımıyla öğrenelim.

Elhanan büyük bir heyecanla Yeruslayim’e gelmişti. Elinde, bir yaşında, bedensel kusuru olmayan bir kuzunun boynuna bağlı bir ip tutmaktaydı. Uzak bir köyden gelmişti Elhanan, adanmış olduğu *Ola-korbanı*yla birlikte. Tapınak Tepesi’ne yaklaştı, Koenler *korbanda* herhangi bir kusur olmadığından emin olmak için onu kontrol ettiler ve Elhanan *korbanı* kesim için teslim etti. Bet-Amikdaş’ın avlusunda *korbanı* keserlerken, Elhanan, *şohetin* (hayvanı kesen görevli) oradaki Koen’e söylediği sözlerini duydu: “Lütfen bu *Şelamim-korbanının* işlemlerine devam et.”

Elhanan şoktaydı. O bir *Ola-korbanı* getirmişti; *Şelamim-korbanı* değil!

Ne olduğunu anladınız mı? Bir *Ola-korbanı* kesmişlerdi, ama *şohet*, kesimi yaptığı sırada “Ben şu anda bir *Şelamim-korbanını* kesme *mitsvasını* yerine getiriyorum” diye düşünmüştü. Başka bir deyişle *korban* “kendi adına olmayan bir şekilde” kesilmişti, çünkü *şohetin*, *korbanı* “kendi adına”, yani hangi *korbanı* kesmekte olduğunu doğru bir şekilde bilerek kesmesi gerekiyordu.

İşte *mişna* böyle bir durumdaki kuralı belirtmektedir: Yapılan *korban*, *kaşer*dir. Başka bir deyişle, *Mizbeah*’ta yapılması gereken işlemlere devam edilebilir. Ama Elhanan bunun yerine başka bir *korban* getirmelidir, çünkü üstlenmiş olduğu, bir *Ola-korbanı* getirme yükümlülüğü, yerine getirilmiş değildir. Ama bu da *korbanı* getirmeyi üstlendiği sırada ne dediğine bağlıdır. Eğer “are *alay* *korban Ola*” (“üzerime bir *Ola-korbanı* [getirme yükümlülüğü alıyorum]”) demişse, o zaman yükümlülüğü yerine getirilmiş değildir ve yeni bir *korban* getirmelidir. Ama eğer “are *ze* *korban Ola*” (“bu [hayvan] *Ola-korbanıdır*”) demişse, başka bir hayvan getirmesine gerek yoktur, çünkü üstlendiği yükümlülük sadece o belirli hayvan içindir (ayrıca bkz. II. Kitap, sayfa 142).

Kim Kimdir?

Yisrael'in Büyükleri

Provence’de doğdu. Fransa Yahudilerinin kovulmasından sonra İspanya’nın Toledo kentine geçti. Roş’un yanında ve Raşba’nın bir öğrencisi olan Rabi Avraam ben İsmail’in yanında Tora öğrendi. Rabenu Yeruham’ın *alaha* kararları, günümüze kadar büyük etki sahibidir. Kendisi başlıca iki kitap yazmıştır: Parasal kanunları ele alan “*Sefer Meşarim*” ve gerek onun döneminde gerekse de günümüze kadar uygulamada olan pratik *isur ve-eter*

(yasaklar ve izinler) kanunları üzerinde duran “*Sefer Toledot Adam VeHava*”. Bu ikinci kitap da kendi içinde iki bölüme ayrılır: İlk bölüm olan “*Toledot Adam*” yirmi bir “yol”’a bölünmüştür. Bu kısımda Rabenu Yeruham, doğumundan evliliğine kadar insanı ilgilendiren çeşitli kanunları, ayrıca *berahalar*, dualar ve gelenekler konusundaki kuralları işlemektedir. İkinci bölüm ise “*Hava*” başlığını taşır ve insanın evlenmesinden vefatına kadarki dönemi ilgilendiren kanunların üzerinde durur.

Rabenu Yeruham
(1290-1350)

Korban İbadetinin Dört Aşaması

Yaprak

4

Önceki yaprakta “kendi adına olmayan bir şekilde” (*şelo lişma*) yapılan bir *korban*la ilgili kanunu öğrenmiştik. Bu vesileyle, sıradaki yapraklarda yer alan konular, bir *korban*ın dört ana ögesinin hepsinin “*şelo lişma*” yapılması halinde kuralın nasıl olduğunu belirtmektedir.

Dolayısıyla burası, bir *korban*ın söz konusu dört ana ögesini anımsamak için uygun bir yer:

Bir kişi Bet-Amikdaş’a *korban* olarak kullanılmak üzere bir hayvan getirdiği zaman, bu hayvan kesilir. Bunun ardından Koenler, hayvanın kanını almak için boynunun hemen yanına bir kap yerleştirirler. Bu kaba “*mizrak*” adı verilir.

Kaba neden özellikle bu isim verilmiştir? Bu sözcük “*zarak*”, yani “fırlatmak” kökünden gelir. Görevli Koen, aldığı kanı bu kabın içinde *Mizbeah*’a götürür ve kaptaki kanı *Mizbeah*’ın duvarlarına fırlatır.

Dikkat edin: Bir *korban*ın işlemlerinin dört ana maddesi vardır:

- a. **Şehita**: Hayvanın kesilmesi.
- b. **Kabala**: Kanın kaba alınması.
- c. **Olaha**: Kanın *Mizbeah*’a götürülmesi.
- d. **Zerika**: Kanla *Mizbeah*’ta gereken işlemlerin yapılması.

Şunu bilmek önemlidir: Bir *korban*a ait bu dört ibadet işleminin son üç tanesi, sadece Koenler tarafından yapılabilir. Ama bunların öncesindeki *şehita* işlemini Koen olmayan bir Yahudi de yapabilir!

Azarya’nın Kardeşi Şimon

Yaprak

5

*Masehet*in başında bazı temel bilgileri öğrenmemiz gerekiyordu ve bu nedenle, *masehet*in ilk *mişnas*ında yer alan ilginç bir konudan bahsetmeye fırsatımız olmadı. Bu *mişna*da, “Azarya’nın **kardeşi** Şimon”un söylediği bir *alaha* yer almaktadır.

Sadece kendi isimleriyle anılan *Tannalar* vardır. Örneğin Raban Gamliel gibi. Bunun yanında bazı *Tannalar*, babalarının ismiyle birlikte anılır. Mesela, Raban Şimon ben Gamliel. Ama kimliği, kardeşinin ismiyle birlikte verilen tek *Tanna*, “*Şimon ahi Azarya*”, yani “Azarya’nın **kardeşi** Şimon”dur. Gerçekten; neden kardeşinden bahsedilmiştir?

Raşi bunu şöyle açıklar: *Masehet Sota*’da, bu iki kardeşin, aralarında bir anlaşma yaptıkları anlatılmaktadır. Azarya, Şimon’un geçimini sağlayacak, bunun karşılığında Şimon’un, gerçekleştirdiği Tora öğrenimi için alacağı Tanrısal ödülde pay sahibi olacaktı. Bu, herkesin bildiği ünlü Yisahar-Zevulun sözleşmesidir. Bu nedenle Azarya, kutsal bir *Tanna* olan kardeşinin, kendi ismiyle birlikte anılmasına nail olmuştur: “*Şimon ahi Azarya*”

Kralımız Gibisi Yok, Kurtarıcımız Gibisi Yok (devam)

İmparator henüz ümidini kesmiş değildi. Bir bölük asker daha gönderdi. Ama onları çok sert bir dille uyardı. Onkelos’la tek kelime bile konuşmayacaklardı; aksi takdirde...

Askerler geldiler, ağızlarını hiç açmadan Onkelos’un ellerini bağladılar ve onu yanlarına aldılar. Kafile yola çıkmaktaydı ki, Onkelos kapının yanında biraz durakladı. *Mezuzayı* öptü ve bu ona

büyük bir sevinç verdi. Askerlerin ilgisi uyanmıştı. “Seni bu kadar sevindiren ne?” diye sordular dayanamayarak. “Majesteleri imparator seni cezalandırmak için bekliyor!”

“Sevinçliyim, çünkü bizim Kralımız, diğer herhangi bir kral gibi değil. Etten kemikten bir kral, görkemli sarayının içinde oturur ve hizmetkârlarıyla kulları dışarıda onu korurlar...”

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
83’te

Korbanların Takas Edilmesi

Yaprak

6

97 yaşına erişmeye nail olmuş yaşlı bir büyükbaba vefat etmişti. Ailesi onun vefatının ardından evine girdi ve orada bir not buldu: “Evlatlarım! Bir *korban* adadım ve bahçede duruyor. Lütfen onunla *alahan*ın gerektirdiği işlemleri yerine getirin.”

Bahçede, boynuna küçük bir tabela asılmış cılız bir kuzu duruyordu. Tabelanın üzerinde “*Şelamim-korbanı*” yazılıydı.

Alahaya göre, aile fertleri bu *korbanı* Bet-Amikdaş’a getirip gereken işlemleri yaptırmalıydı. Vefat eden adamın oğullarından biri kalkarak “Ben bu *korbanı*, Tanrı’nın onuruna yakışacak, besili bir hayvanla değiştirmek istiyorum” dedi.

Ama kardeşlerinden biri hemen araya girdi: “*Korbanları* değiş-tokuş etmenin yasak olduğunu bilmiyor musun? Kutsal Tora’mız, kutsiyete adanmış bir *korbanı* başka bir hayvanla takas etmeyi yasaklıyor. Üstelik bir kişi bu yasağa aykırı hareket ederse, hayvanların her ikisi de *korban* edilmeli – hem ilk hayvan, hem de onun yerine geçmesi istenen ikinci hayvan! Şimdi hem babamızın *korbanı* hem de senin onun yerine geçmesini istediğin hayvan kutsal nitelik kazandı.”

Amcaları söze karıştı: “Pasuklar hakkında özel bir öğreti var. Rabi Meir bu öğretiye dayanarak, iki varisin birlikte miras aldığı bir *korbanın* varislerden sadece biri tarafından takas edilmesinin mümkün olmadığını, dolayısıyla ikinci hayvanın kutsiyet kazanmadığını öğretmiştir.”

Kim Kimdir?

Yisrael'in Büyükleri

Rişonim Dönemi'nde Tanah'ı açıklayan otoritelerden biridir. İspanya'nın Saragosa şehrinde yaşamıştır. Raşba'nın bir öğrencisiydi. Tora'ya, “*Midraş Rabenu Behaye Al A-Tora*” olarak bilinen bir açıklama yazmıştır. Bu eserinde, Tora'yı dört alanda açıklamıştır: *Peşat* (pasukların basit anlamı), *deraş* (bu basit anlamın ötesindeki öğretiler), *sod* (Tora'nın gizli öğretilerine, yani Kabala'ya dayalı açıklamalar) ve insani zekâyâ dayanan açıklamalar. Bu kitap hakkında birçok açıklama eseri yazılmıştır. Rabenu Behaye (veya Rabenu Bahye) ayrıca “*Kad A-Kemah*” başlıklı bir kitap daha

yazmıştır. Bu kitap, *musar* (etik) ve *emuna* (inanç) konularında seksen iki *deraş* öğretisi içerir. Bunların arasında İyov, Yona ve Megilat Ester kitapları hakkında açıklamalar da yer alır. Rabenu Behaye bunların yanında, sofra adabına dair kuralları ele alan “*Şulhan Şel Arba*” adlı bir kitap ve *Pirke Avot* üzerine bir açıklama da yazmıştır.

Rabenu Behaye ben Aşer ile, kendisinden daha önceki bir dönemde yaşamış olan “*Hovot A-Levavot*” kitabının yazarı Rabenu Bahye ibn Pakuda (bkz. sayfa 20) karıştırılmamalıdır.

**Rabenu
Behaye
ben Aşer
(1255-1340)**

Birkat Agomel

Yaprak

7

Bu yaprakta, Bet-Amikdaş'a, Tanrı'ya bir şükran ifadesi olarak getirilen *Toda-korbanı* öğreniyoruz.

Toda-korbanı, Kutsal ve Mübarek Tanrı'ya teşekkür etme amacıyla getirilir. Örneğin deniz yolculuğuna çıkmış ve hedefine sağ salim varmış bir kişi, denizde boğulmadığı için Tanrı'ya teşekkür eder. Veya yabancı bir halk tarafından hapsedilen ve sonra serbest kalan bir kişi de *Toda-korbanı* getirir. Yine, ciddi bir hastalık geçiren ve iyileşen bir kişi de *Toda-korbanı* getirir.

B e t - A m i k d a ş ' ı n yıkılmasından sonra, Hahamlarımız, *Toda-korbanı* getirmeyi gerektiren durumlarda bunun yerine "Agomel" berahasının söylenmesini öngörmüşlerdir (Roş, *Berahot* 9:3).

Bu yaprakta ayrıca "*mahşevet şinuy bealim*" kavramını öğrenmekteyiz.

Nedir "*mahşevet şinuy bealim*"? Bir Koen, *korban* ibadetini gerçekleştirirken içinden "Ben bu ibadet işlemlerini Reuven adına yapıyorum" diye düşünmüş, ama sonra bunun aslında Şimon'un *korbanı* olduğu anlaşılmışsa, buna "*mahşevet şinuy bealim*", yani "[*korban*] sahibin[in] değiştiği düşünce" (*korbanı* gerçekleştiren kişinin, bunu *korbanın* asıl sahibinden farklı bir kişi adına yapıyor olduğuna dair düşüncesi) adı verilir. Daha önce, bir *korbanın*, farklı bir *korban* türü olduğu zannedilerek yapılması halinde, sahibinin yükümlülüğünü yerine getirmiş olmayacağını öğrenmiştik (bkz. sayfa 80). Aynısı bu durumda da geçerlidir.

Kralımız Gibisi Yok, Kurtarıcımız Gibisi Yok (devam)

"... Ama Kralların Kralı olan Tanrı'mızın korumaya hiç ihtiyacı yok. Tam aksine! Kulları içeride otururlarken, O – Bizzat Kendisi – dışarıdan onlara göz kulak olur.

Pasukta söylendiği gibi: 'A-Şem çıkışını ve gelişini koruyacaktır!' (Teilim 121:8)"

Sonunda bu bölük de görevini yerine getirmedi. Onkelos'un insanın içine işleyen sözleri onları da etkilemişti. Onlar da *Şehina*'nın kanatları altına girdiler.

İmparator bunu duyunca bir daha Onkelos'u rahatsız etmek üzere kimseyi göndermemeye karar verdi (*Avoda Zara* 11a).

Hahamlarımızdan
MAASELER

SON

Korban, Kişiyi Teşuva İçin Uyandırır

Yaprak

8

Bu yazımızda *Sefer A-Hinuh*'un (*mitsva* 95) *korban mitsvası*nı açıklama amacıyla yazdıklarını öğreneceğiz.

Sefer A-Hinuh, önsöz olarak, Mübarek Yaradan tarafından verilen tüm *mitsvaların*, insanların yararını amaçladığını belirtir. Örneğin Bet-Amikdaş'ı inşa etmemiz emredilmiştir, çünkü bu sayede, insanların, eylemlerini ve yollarını düzeltmelerine vesile olacak saf ve temiz bir yer sabitlenmiş olacaktır.

Korban konusunu *Sefer A-Hinuh* şöyle açıklar: İnsan günah işlediği zaman, Tanrı ona, günahı için *teşuva* yapmasını sağlayacak bir eylemde bulunmasını emretmiştir. Bir *korban* almalı, onu Bet-Amikdaş'a, bir Koen'e getirme zahmetine girmeli ve bu *korbanın* gerektirdiği *mitsvaları* yerine getirmelidir. Bu eylem sayesinde, içinde bir duygu uyanacak, böylece işlemiş olduğu günah için tam olarak *teşuva* yapması gerektiğini anlayacak ve bir daha aynı hataya dönmemeye gayret edecektir. Çünkü insanın yaptığı eylemler, onun üzerinde etki sahibidir.

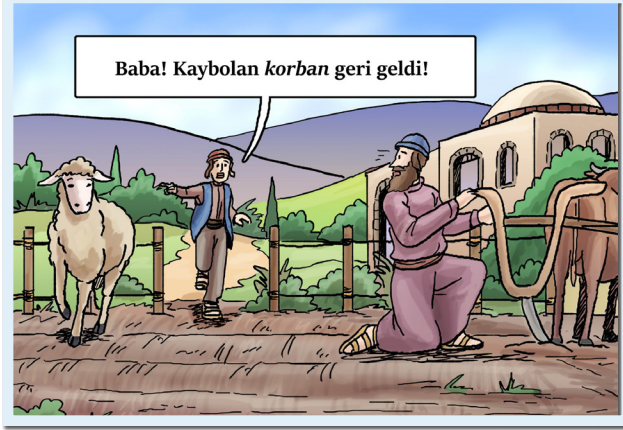
Kayıp Kuzu

Yaprak

9

Bet-Amikdaş döneminde günlerden bir gün, Yeuda Dağları civarında yaşlıca bir Yahudi nefes nefese kalmış bir halde görüldü. Anlaşılan *Pesah-korbanı* için bir kuzu ayırmış, ama kuzu ağıldan kaçırılmıştı. Kuzu geri dönmeyince, sahibinin başka çaresi kalmadı. Başka bir kuzuyu *Pesah-korbanı* olarak adadı.

Ve işte... Pesah bayramından sonra Yeruslayim'den geri döndü. Birden bire, arka avludan ince bir meleme sesi duyuldu. Kaybolan kuzu geri dönmüştü... Şimdi bu kuzuyla ne yapmak gerekiyordu?

Kim Kimdir?

Yisrael'in Büyükleri

14. yüzyılda İspanya'nın Sevilla kentinde yaşamış, tanınmış bir otoritedir. Özellikle dualar konusundaki açıklamalarıyla öne çıkan Rabi David Abudaram, olasılıkla Rabi Yaakov Baal Aturim'in öğrencisiydi. Soyadının anlamı "*dirhem* ölçüsünün/parasının babası" şeklindedir. Bazıları buradan yola çıkarak, onun ticaretle veya vergi tahsildarlığıyla uğraşan bir aileye mensup olduğu tahmininde bulunurlar. Rabi David Abudaram, "*Hibur Piruş A-Berachot VeA-Tefilot*" (*Beraha* ve Duaların Açıklaması) adlı kitabıyla ünlenmiştir. Bu kitap basitçe "*Sefer A-Abudaram*" olarak da bilinir. Kendi sözlerine göre,

bu kitabı, dua sözlerinin anlamlarının ve amaçlarının geniş halk kitleleri tarafından anlaşılmadığını görmüş olması nedeniyle yazmıştır.

Kitap üç bölümden oluşur: *Keriat Şema*, dualar ve *berahalar*. Rabi David, iki Talmud'dan, kendisinden önceki büyük Yisrael hahamlarının ve açıklama otoritelerinin yazılarından çeşitli açıklama ve *alahaları* toplayıp bir araya getirmiş, bunlar doğrultusunda duanın kaynaklarını ve sözcüklerle *berahaların* sözlerinin manalarını izah etmiştir. Kitabı bu güne kadar, dua ve anlamı hakkındaki araştırmalarda en önemli kaynaklardan biri olarak kabul edilir.

**Rabi David
Abudaram**
(14. Yüzyıl)

Bu fazlalık *korban*a “*Motar Pesah*”, yani “*Pesah-korbanı* fazlası” adı verilir. Genellikle bu gibi fazlalık *korban*lar, hangi *korban* için adandılarsa o şekilde *korban* edilirler. Örneğin: Fazlalık bir *Ola-korbanı*, yine *Ola-korbanı* olarak getirilir. Ama *Pesah-korbanı* bu konuda istisnadır. Fazlalık bir *Pesah-korbanı* ile ilgili özel bir *alahaya* göre bu kuzu, *Pesah-korbanı* olarak değil, *Şelamim-korbanı* olarak getirilir.

Kayıp Bebeğin Dönüşü

Yaprak

10

Çok uzun yıllar önce, Yahudilerin yaşadığı bir kasabaya bir yabancı geldi. Onlara “Bir keresinde kasabada Yahudi bir bebek kaybolmuştu. Hatırlıyor musunuz? İşte onu, bundan otuz yıl kadar önce ben buldum ve onu Yahudi olmayan biri gibi büyüttüm. Ama bu yaptığımdan dolayı şimdi pişmanım” dedi. Adamın yanında otuz yaşında genç biri duruyordu. Bu genç Yahudi’ydi, ama Yahudi değilmiş gibi davranıyordu, çünkü hayatı boyunca Yahudi olmayanların arasında yetişmişti. Saf bir ruhu vardı ve bir Yahudi’nin nasıl davranması gerektiğini öğrenmeye başlamak istiyordu. Ama tabii ki her şeyi bir günde öğretmek mümkün değildi.

Bir gün ona hayvan kesiminin nasıl yapıldığını öğrettiler. Genç, bir hayvanı kesti. Öğretmeni onun o sırada dalgın ve düşünceli olduğunu fark etti.

“Ne düşünüyorsun?” diye sordu.

“*Şehita* işleminin sonunda kanı alıp putperest ibadet için dökeceğimi düşündüm” diye cevap verdi genç.

“Eyvah” diye iç çekti öğretmeni. “Putlara ibadet etmenin yasak olduğunu daha öğretmediler mi sana? Şimdi belki de bu hayvan yenemeyecek!”

Acaba hayvan gerçekten yenemez mi?

Bu yaprakta, *Amoraların* bu konuda görüş ayrılığı içinde olduklarını öğreniyoruz. Rabi Yohanan’a göre bu hayvan geçersizdir. Reş Lakiş’e göreyse, her ne kadar bu şekilde davranmak yasaksa da, bu hayvan yine de geçersiz değildir, çünkü genç adam onu bir put adına kesmemiştir; sadece *şehita* sırasında onun kanını putperest ibadet için dökmeyi düşünmüştür. Ama eğer kanı fiilen bu amaçla kullanmamışsa, hayvan *kaşer*dir.

Ne Mutlu Sana ki Tora Sözleri İçin Yakalandın!

Roma İmparatorluğu Yahudilere karşı çok ağır hükümler çıkarmış, özellikle de Tora öğrenimini yasaklamıştı. Tora ile meşgul olurken veya daha da kötüsü (!), kutsal Tora’mızın sözlerini başkalarına öğretirken yakalanan bir kişiyi çok acı bir son bekliyordu.

Ama Rabi Akiva Romalılardan çekinmiyordu! Tora’sız, Yisrael halkının hiçbir devamlılığı olamayacağını biliyordu; bu nedenle etrafına grup grup Yahudiler topladı ve gizli bir şekilde onlara kutsal Tora’mızın tatlı lezzetini tattırmaya başladı.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
87’de

Tamid-korbanının Vakti

Yaprak

11

Bu yazımızda kutsal Hahamlarımızın Tora'dan çeşitli *alahaları* nasıl türettiklerini görmek üzere ilginç bir fırsat geçti elimize.

Hepimizin bildiği gibi Bet-Amikdaş'ta her gün, biri sabah biri de akşama doğru olmak üzere iki tane *Tamid-korbanı* gerçekleştirilir. Kutsal Tora'mız şöyle emretmektedir: “*Bir kuzuyu sabah, ikinci kuzuyu da akşamüstü yap*” (Şemot 29:39). “Akşamaüstü” (İbranice: *ben aarbayim*) ifadesi, genellikle öğleden sonranın ileri saatlerini tanımlamak için kullanılan bir terimdir. Ama *Gemara*, Tora'da bu terimin bazen günün bütününe ifade etmek için de kullanılabildiğine işaret eden bir görüşe yer vermektedir. “*Ben aarbayim*” ifadesinin tam anlamı “akşamların arası” şeklindedir – yani dün **akşam** ile bu **akşam** arasındaki süre de belirtiliyor olabilir.

Madem öyle, ikinci *korbanı* özellikle akşama doğru gerçekleştirmek gerektiğini nasıl bilebiliyoruz?

Dikkat edin: Tora “Bir kuzuyu sabah” yapmamızı emretmektedir. Hahamlarımız buradan şu sonucu çıkarmışlardır: Sadece ilk kuzu sabah vakti yapılacaktır. Ama ikincisi sabah değil, günün geri kalan kısmında, yani öğleden sonra, akşama doğru *korban* edilecektir.

Rabi Yeoşua

Yaprak

12

Bu yaprakta *Gemara*, Rabi Yeoşua'nın sözlerine yer vermektedir.

Talmud'da babasının ismi kullanılmadan, sadece “Rabi Yeoşua” olarak bahsedilen haham, Rabi Yeoşua ben Hananya'dır. Rabi Yeoşua ben Hananya, Raban Yohanan ben Zakay'ın öğrencisiydi ve II. Bet-Amikdaş'ın ayakta olduğu zamanları görmeye nail olmuştu. Üstelik kendisi bir Levi olduğu için, Bet-Amikdaş'ta Levilere ait olan müzik yapma ve şarkı söyleme görevlerini yerine getirme şansını da elde etmişti. Ama yıllar sonra, ne yazık ki, neslinin mensuplarıyla birlikte, Bet-Amikdaş'ın Romalılar tarafından yıkılmasına da tanık olmuştu.

Masehet Hagiga'da (yaprak 22) anlatıldığına göre Rabi Yeoşua bir keresinde, Bet Şamay okulunda söylenen bir *alahanın* doğru olmadığını ve onların böyle bir *alaha* söylemiş olmaları nedeniyle utanç duyduğunu söylemiştir. Ama bir süre sonra Bet Şamay'ın haklı olduğunu öğrenen Rabi Yeoşua, Bet Şamay hakkında böyle konuştuğu için büyük üzüntü duydu. Ne mi yaptı? Onların mezarına giderek kendilerinden af diledi ve çok sayıda oruç tuttu.

Kim Kimdir?

Yisrael'in Büyükleri

Rişonim Dönemi'nin büyük alanında temel bir kitap haline gelmiştir. *posek*lerindendir (*alaha* otoritesi). Roş'un oğlu ve öğrencisidir. “*Arbaa Turim*” (ve kısaca “*Tur*”) adındaki büyük *alaha* eseri nedeniyle “*Baal A-Turim*” lakabıyla tanınır. Bu kitap dört bölümden oluşur: Gündelik yaşama dair *alahaları* ele alan “*Orah Hayim*”; nelerin yasak nelerin serbest olduğunu işleyen “*Yore Dea*”; hukuk ve parasal kanunlar üzerinde duran “*Hoşen Mişpat*”; evlilik ve aile konularındaki *alahaları* içeren “*Even A-Ezer*”. Yayınlanmasıyla birlikte bu kitap müthiş bir başarı yakalamış ve *alaha*

Kitap ayrıca, daha sonraları “*Şulhan Aruh*”u yazacak olan Rabi Yosef Karo'nun “*Bet Yosef*” adlı anıtsal açıklama eserine temel teşkil etmiştir. “*Tur*” hakkındaki diğer bazı önemli açıklama eserleri de “*Bayit Hadaş*” ve “*Darhe Moşe*”dir.

Rabi Yaakov, Tora hakkında da bir açıklama yazmış, bu açıklamalarında *gematriya* öğretileri ile *remez* (Tora'daki imalar) temelli açıklamalara yer vermiştir. Anlatıldığına göre dehası o kadar büyüktü ki, bu eserini sadece bir gece içinde yazmıştır.

**Rabi Yaakov
ben Aşer
[Baal A-Turim]
(1269-1343)**

Bir Öğretmen, Öğrencilerinin Zekâsını Keskinleştirir

Yaprak

13

Bu yaprakta *Gemara*, Rav Una'nın, öğrencilerine, sırf onları "sivriltmek", yani eleştirel düşüncelerini sağlamak için, doğru olmayan bir *kal vahomer* (hafif bir duruma dayanılarak daha ağır bir durumla ilgili kanunun öğrenilmesi; bkz. V. Kitap, sayfa 85) öğretisi söylediğini anlatmaktadır. Başka bir deyişle Rav Una'nın amacı, öğrencilerinin ona soru sormalarını ve bu *kal vahomer*in doğru olmadığına işaret ederek ona itiraz etmelerini sağlamaktır.

Talmud'un başka yerlerinde de, *Amoraların*, öğrencilerinin bir hatayı tek başlarına tespit etmeleri ve zekâlarını keskinleştirmek amacıyla özellikle doğru olmayan şeyler söyledikleri yerler vardır.

Rambam da bunu *alaha* olarak belirlemiştir (*İlhot Talmud Tora* 4:6): "Ve bir hoca, gerek öğrencilerinin düşüncelerini keskinleştirmek, gerekse de onlara öğretmiş olduğu bilgileri hatırlayıp hatırlamadıklarını görmek üzere, onları sorularıyla ve önlerinde yaptığı bazı eylemlerle yanıltır."

Masehet Zevahim'de Maymunun Ne İşi Var?

Yaprak

14

Gemara bu yaprakta maymundan bahsetmektedir!

Balta girmemiş ormanlardan çıkan bir maymun nasıl olup da *Gemara*'nın konuları arasında kendine yer bulabilmiştir?

Anlatalım: Daha önce de bahsettiğimiz gibi, bir *korban*ın gerçekleştirilmesi sırasındaki dört ibadet işleminden biri, *zerika* (atma; fırlatma), yani kanla *Mizbeah* üzerinde yapılması gereken işlemlerin gerçekleştirilmesidir.

Korban kesildikten sonra kanı "*mizrak*" adı verilen özel bir kabın içine alınır. Bu kap *Mizbeah*'ın yanına götürülür ve Koen, işaret parmağını kabın içindeki kana daldırarak, parmağındaki kanı *Mizbeah*'ın üzerine doğru serper.

Diyelim ki eğitilmiş bir maymun bu kandan aldı ve Koen'in parmağının üzerine sürdü. Acaba Koen parmağına bu şekilde gelmiş olan kanı *Mizbeah*'a doğru serperse bu işlem geçerli midir?

Gemara cevap vermektedir: Hayır! Neden? Çünkü **Koen**'in, parmağını kabın içindeki kana daldırması da *zerika* işleminin ayrılmaz bir parçasıdır. Bunu maymun yaparsa, işlem eksiktir ve geçersizdir.

İşte şimdi maymunun *Masehet Zevahim*'e nasıl geldiğini biliyoruz...

Ne Mutlu Sana ki Tora Sözleri İçin Yakalandın! (devam)

Papos ben Yeuda da bir Yahudi'ydi. Ama Romalılara karşı duyduğu korkunun etkisi altına girmişti ve Rabi Akiva'nın, nasıl olup da kendisine, Roma İmparatorluğu'nun koyduğu kanuna aykırı davranma lüksünü tanıyabildiğini bir türlü anlayamıyordu.

"Akiva!" diye seslendi Papos ve "İmparatorluktan cidden korkmuyor musun?!" diye sordu büyük bir hayretle.

"Gel sana bir misal vereyim; böylece artık davranışlarım karşısında hayrete düşmezsin" dedi Rabi Akiva ve hoş sözlerle Papos'a durumu anlattı.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
89'da

Masehet Zevahim Öğrenimi

Yaprak Bu yaprakta *Masehet Zevahim*'deki ilk *perek* sona ermekte ve ikinci *perek* başlamaktadır.

15

Bu fırsatı, size Rambam'ın *Masehet Zevahim* öğrenimi ile ilgili yazdıklarını anlatmak için kullanalım. Bet-Amikdaş'ın yıkılışından beri artık *korbanlar* yapılmadığı için, *korban alahaların* pratik uygulaması yoktur ve bu nedenle öğrencilerin büyük çoğunluğu *korban alahaların* bilmemekteydi. Rambam, bu konudaki üzüntüsünden bahsetmektedir.

Baruh A-Şem, yakın dönemdeki nesillerde *Seder Kadaşim* (Talmud'un "Kutsallar" faslı) öğrenimi artmıştır ve bunda, *Gaon* Rabi Meir Şapira'nın önyak olduğu *daf yomi* (günde bir Talmud yaprağı) öğreniminin de katkısı vardır.

Anlatıldığına göre *Hafets Hayim*, Rabi Meir Şapira'yı çok sever ve ondan "Rav *Daf A-Yomi*" diye bahsederdi. Onu özellikle de bu fasıldaki *masehetlerin* öğrenimini tekrar yaydığı için kutlamıştır.

Hafets Hayim her fırsatta Yisrael halkını *Seder Kadaşim* öğrenimine teşvik ederdi ve kendisi de *Seder Kadaşim*'deki *masehetler* üzerine eserler yazmıştır.

MASEHET ZEVAHİM
PEREK 2:
KOL AZEVAHİM ŞEKİBELU DAMAN

Kimin Oturması Yasaktır?

Yaprak

16

Melamed Rabi Şimşon ellerini huzursuz bir şekilde ovuşturdu. Yedi yıldır *melamed* olarak görev yapıyordu ve *Baruh A-Şem*, sınıfa bir kez bile geç gelmemişti. Bu defa elinde olmadan geç kaldı. Yol inşaatları nedeniyle otobüs salyangoz hızıyla ilerliyordu. Rabi Şimşon müdüre telefon etti ve “Lütfen ben gelene kadar çocukları meşgul edin” diye ricada bulundu. Babacan müdür sınıfa girdi ve tüm öğrenciler ona saygı ifadesi olarak ayağa kalktılar. “Oturabilirsiniz” dedi müdür. “Neleri oturur halde yapmanın yasak olduğunu kim biliyor?”

Yaklaşık on dakika sonra Rabi Şimşon hızla sınıfa girdi ve öğrencilerini, sorunun cevabını bulma gayretiyle gruplar halinde tartışırken bulduğu için çok memnun oldu.

“Pekâlâ, sevgili çocuklar; oltanıza ne takıldı bakalım?” diye sordu müdür sevimli bir tavırla. Gadi cevap verdi: “Hatırladığımız bir şey var: Bir mahkemede şahitler, ifadelerini oturarak değil, ayakta vermelidirler.” “Çok güzel” dedi müdür ve devam etti: “Bu yaprakta, *korban* işlemlerinin de oturarak değil, ayakta yapılması gerektiğini öğreniyoruz. Ama bunun bir istisnası var – *bamalarda*, ibadet işlemleri oturarak da yapılabilirdi.”

Gadi parmak kaldırarak söz aldı: “Sayın *melamedin* bize *bamanın* ne olduğunu açıklamasını isterdik.”

Rabi Şimşon gülümseyerek cevap verdi: “Yarın, *beezrat A-Şem*, *bamanın* ne olduğunu öğreteceğim size.”

Ne Mutlu Sana ki Tora Sözleri İçin Yakalandın! (devam)

“Kurnaz bir tilki nehrin kıyısında dolaşmaktaydı. Kibirli ve kendinden emin bir tavırla bir oraya bir buraya bakındı ve bir yerden diğerine büyük bir süratle hareket eden bir balık sürüsü fark etti. ‘Nereye kaçılıyorsunuz ve neden?’ diye sordu hayvanların en akıllısı olan

tilki. ‘Balıkçıların nehre serdikleri ağlardan duyduğumuz korku nedeniyle kaçıyoruz’ diye cevap verdiler balıklar panik içinde.

‘Niçin karaya çıkıp benimle ve ailemle birlikte yaşamıyorsunuz?’ diye sordu şaşırان tilki.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
91’de

Koenlik Giysileri Olmayan Koen

Yaprak
17

Ertesi gün, tekrar geç kalma endişesiyle, Rabi Şimşon, sınıfa vaktinden on dakika önce geldi.

Herkes örnek bir düzen içinde yerine oturdu ve Rabi Şimşon onlara *bamanın* ne olduğunu anlatmaya başladı: *Bama*, herhangi bir yerde kurulan ve üzerinde Tanrı'ya *korbanlar* gerçekleştirilen bir *mizbeah*, yani sunaktır.

Her Yahudi'nin kendisine bir *bama* inşa edip üzerinde kişisel *korbanlarını* gerçekleştirebildiği bazı dönemler olmuştur. Ama Yeruslayim'de Bet-Amikdaş'ın inşa edilmesinden sonra, *bamalarda* *korban* yapmak tamamen yasaklanmıştır ve bu yasak, Bet-Amikdaş yıkıldıktan sonra da yürürlüktedir.

“Ve şimdi” dedi Rabi Şimşon, “size, bu yapraktaki *Gemara*'da yazılı olan bir *derasha* öğretisini öğretmek istiyorum.”

“Koenlik giysilerinden biri eksikken herhangi bir ibadet işlemini gerçekleştiren bir Koen'in ibadeti geçersizdir. Bunu nereden biliyoruz?”

Cevap: Kutsal ve Mübarek Tanrı, Aaron ve oğulları için şöyle emretmiştir: “Onlara *entariler* giydir. Onları kuşakla sar – Aaron ve oğullarını. Onlara *kepler* giydir ve böylece... **Koenlik... onlara ait olacak**” (Şemot 29:8-9). Dikkat ettiniz mi? Pasuk, Koenliğin, Koenlik giysileri üzerlerinde olduğu zaman onlara ait olacağını söylüyor. Buradan da, eğer Koenlik giysileri üzerlerinde değilse, onların Koenlik görevlerini yerine getiremeyeceklerini öğreniyoruz.

Koen Gadol'un Giysilerinin Görkemi

Yaprak
18

Her gün “Bet-Amikdaş hızla günümüzde inşa edilsin” diye dua ederiz.

Bet-Amikdaş tekrar inşa edileceği zaman, Koenleri, Bet-Amikdaş'ta ibadet görevlerini özel Koenlik giysileri içinde yerine getirirken izleme ayrıcalığını yaşayacağız. Koenler her zaman yeni giysiler giyeceklerdir! Bu yaprakta öğrenilen *Gemara*'nın aktardığı *Barayta*'da, Koenlik giysilerinin *mitsvayı* güzelleştirme amacıyla daima yeni olmalarında, *mitsvayı* görkemli kılan bir nokta olduğu vurgulanmaktadır. Rambam da *alahayı* bu şekilde belirlemiştir (*İlhot Kele Amikdaş* 8:4): “Koenlik giysilerinin, büyük insanların giysilerinde olduğu gibi yeni, güzel ve uzun ama asılı (yani uzun olmasına rağmen yerde sürünmüyor) olması *mitsvadır*. Pasukta söylendiği gibi: ‘Onur ve görkem için’.”

Kim Kimdir?

Yisrael'in Büyükleri

Tanah açıklayıcısı, filozof, matematikçi, astronom, hekim ve bilim adamıdır. Fransa'nın güneyindeki Provence bölgesinde yaşamıştır. *Tanah* hakkında, felsefe ve bilim dallarındaki engin bilgisine de dayanan bir açıklama yazmıştır. Bunun yanında, *Tanah*'taki anlatılardan öğrenilebilecek *alaha* konuları ile bunlardan çıkarılabilecek ahlaki faydalarla da çokça meşgul olmuştur.

Ralbag “*Milhamot A-Şem*” (*A-Şem*'in Savaşları) adlı bir felsefe kitabı yazmış ve

bu kitapta orijinal ve sıra dışı fikirlere yer vermiştir. Kitaptaki görüşlerinden bazıları o kadar büyük bir tartışmaya yol açmıştır ki, muhalifleri bu kitaptan “*A-Şem*'e karşı savaşlar” diye bahsetmişlerdir. Ralbag ayrıca matematik ve astronomi alanlarında da yazılar yazmış ve bu çalışmalar, kendi dönemindeki bilim adamları arasında büyük takdire nail olmuştur. Üstelik Ralbag ileri düzeyli astronomik gözlem araçları geliştirmiştir ve ay yüzeyindeki kraterlerden birine onun ismi verilmiştir.

Rabi Levi
ben Gerşom
[Ralbag]
(1288-1344)

Ramban (Şemot 29:2), Koenlik giysilerinin “*lišma*” (onların adına) dikilmesi gerektiğini yazar. Başka bir deyişle, tıpkı *tsitsit* ipliklerini özellikle *tsitsit mitsvasını* yerine getirme adına bağlamanın gerekli olması gibi, aynı şekilde Koenlik giysileri de Koenlik giysileri *mitsvası* adına dikilmeliydi.

Gedalya Bet-Amikdaş’ta Göreve Geliyor

Yaprak
19

Gedalya çok mutluydu. Bir hafta boyunca, Koen olan ailesiyle birlikte Bet-Amikdaş’ta görev yapma ayrıcalığını yaşayacaktı.

Görevlerine gerektiği şekilde hazırlanmak için iki hafta öncesinden hep birlikte Yerusalayim’e geldiler, Bet-Amikdaş’taki ibadet görevlerine dair *alahaları* öğrenip tekrarladılar ve görev haftaları geldiğinde Bet-Amikdaş’ın kapısında hazır durdular. Koenlik giysilerini teslim aldıkları yere girdiler ve giysilerini giydiler.

“Ayakkabı ve çorap yok” diye hatırlattı Koenlerden biri. “Bet-Amikdaş’ta Koenler çıplak ayakla dolaşırlar.”

“*Kipanı* (takke) Koenlik başlığının altından çıkarmayı unutma” dedi babası Gedalya’ya. Bu, Gedalya’nın Bet-Amikdaş’ta

görev yapmaya nail olduğu ilk seferdi ve bu nedenle ona bu gibi hatırlatmalar yapmak önemliydi. Gedalya’nın, *kipasını* çıkarması gerekiyordu, çünkü bu yaprakta, bir Koen’in giysileriyle bedeni arasında engel teşkil edecek hiçbir şey olmaması gerektiğini öğreniyoruz. (Bu gibi engellere “*hatsitsa*” adı verilir.) Giysiler doğrudan Koen’in bedeniyle temas etmeli, arada hiçbir şey bulunmamalıdır.

Ne Mutlu Sana ki Tora Sözleri İçin Yakalandın! (devam)

‘Bu şekilde balıkçıların ağlarından kurtulur, hayatınızı rahat ve huzur içinde sürersiniz!’

Balıklar buna kahkahalarla güldüler. ‘Tüm hayvanların en zekisi dedikleri sen misin?’ diye kıkırdadılar. ‘Karada

yaşamının bizim için mümkün olmadığını anlayamıyor musun?! Eğer kendi doğal yaşam çevremiz olan sudayken bile bu kadar korku içindeysen, nasıl olur da karaya çıkarız? Orada sonumuzun geleceği gayet açık ve kesin!’

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
93'te

Terumat A-Deşen Mitsvası

Yaprak

20

Gemara Bet-Amikdaş'ta her gün gerçekleştirilen ilk ibadet işlemini hatırlatmaktadır: “*Terumat a-deşen*”.

Her gün, *Mizbeah*'taki ibadete hazırlık olarak yapılan ilk işlem budur. Koen, özel bir kürek yardımıyla *Mizbeah*'ın üzerinde birikmiş küllerden (İbranice: *deşen*) biraz kaldırır (*teruma*), rampadan aşağı iner ve bu külleri *Mizbeah*'ın yanına bırakır. Tora'nın emrettiği gibi: “... *külü[n birazını] kaldırır ve onu Mizbeah'ın yanına yerleştirir*” (Vayikra 6:3). Bu küller, bırakıldıkları yerde zemin tarafından mucizevi bir şekilde yutulurdu. Küllerin yutulduğu bu yere “*mekom a-deşen*” veya “*bet a-deşen*” adı verilir.

Terumat a-deşen (küller kaldırma) *mitsvası*, gece içinde de yerine getirilebilir.

Her gün *terumat a-deşen mitsvasını* horoz öttüğü zaman veya buna yakın bir vakitte, öncesinde veya sonrasında yerine getirirlerdi.

Yom Akipurim'de bu *mitsva* Koen Gadol tarafından yerine getirilirdi ve işlem henüz gece yarısında gerçekleştirilirdi. Bunun sebebi şöyleydi: Koen Gadol'u gün içinde birçok ibadet işlemi bekliyordu ve bu nedenle, ona diğer görevleri öncesinde biraz dinlenme fırsatı tanıma adına *terumat a-deşen* erken vakte alınırdı (*Tosafot*, *Yoma* 20b, “*Mişum*” konu başlığı).

Şaloş Regalim bayramlarında da *terumat a-deşen mitsvası* yine erkene alınır ve gecenin ilk üçte birinin sonunda yerine getirilirdi. Bunun sebebi, *Şaloş Regalim* bayramlarında çok fazla *korban* gerçekleştiriliyor olmasıydı. Sonuç olarak, *Mizbeah* üzerinde büyük miktarda kül birikirdi ve bunları *Mizbeah*'ın merkezinde şişkin bir yığın şeklinde toplamak vakit almaktaydı. Bu yüzden, geriye kalan külleri düzenli bir şekilde *Mizbeah*'ın merkezine toplamak üzere yeterli süre olabilmesi için *terumat a-deşen* işlemi erkene alınırdı.

Bet-Amikdaş'ta Kiyorun Çıkrığı

Yaprak

21

Bet-Amikdaş'a giren bir Koen veya Bet-Amikdaş'ta ibadet görevini yerine getirmeye gelen bir Koen, ellerini ve ayaklarını yıkamalıdır. Bu işleme “*kiduş yadayim ve-raglayim*” (ellerin ve ayakların kutsanması) adı verilir. Bet-Amikdaş'ta, *kiduş yadayim ve-raglayim* işlemini yapmakta kullanılan özel bir *kiyor*, yani su haznesi vardı.

Kim Kimdir?

Yisrael'in Büyükleri

Rişonim Dönemi otoritelerindendir; ama yaşam hikâyesi hakkında çok az bilgi vardır. Toulouse şehrinde doğmuştur ve anlaşıldığı kadarıyla gençliğinde şehrin diğer Yahudileriyle birlikte oradan kovulmuştur. Bazı görüşlere göre, Raşba'nın veya Raa'nın öğrencisiydi. Rabi Yosef Karo ve Rivaş ondan “*kadoş*” (kutsal) sıfatıyla bahsederler. Bu genellikle *kiduş A-Şem* (Tanrı'nın İsmi'ni kutsal kılma) uğruna katledilen Yahudiler için kullanılan bir sıfattır. Dolayısıyla Rabi Vidal'ın da zulüm dönemlerindeki birçok Yahudi gibi *kiduş A-Şem* uğruna ölmüş olduğu sonucu çıkarılabilir.

Rabi Vidal, Rambam'ın “*Mişne Tora*” eserine yazmış olduğu “*Magid Mişne*” adlı açıklama eseri nedeniyle “*A-Rav A-Magid*” unvanıyla anılır. *Magid Mişne* açıklamaları Yisrael hahamları arasında büyük takdire nail olmuştur. Rabi Vidal, Rambam'ın yazılarını açıklayan en önemli otoritelerden biri olarak kabul edilir ve görüş ayrılığı halinde kabul gören uygulama, *alaha* kararını onun açıklamasına göre vermek şeklindedir. Buna ek olarak, İyov kitabı hakkındaki bir açıklama eseriyle, “*Toelet A-İgayon*” adlı felsefe kitabına yazılmış bir açıklama da Rabi Vidal'a atfedilir.

**Rabi Vidal
di Toloza
[A-Rav
A-Magid]
(1283-1360)**

“Ben Katin” adında bir adam, *kiyor* için özel bir çıkırık icat etmişti. Bu çıkırık yardımıyla *kiyor*, zeminin altındaki, içinde kaynak suyu bulunan bir kuyunun içine indiriliyordu. Ertesi sabah *kiyor* yine çıkırığın yardımıyla yukarı çekiliyordu.

Ben Katin’in aklına bu çıkırığı üretmek nereden gelmişti?

Alahaya göre, Bet-Amikdaş’ta, “*kele şaret*” (Bet-Amikdaş’taki özel kutsal kaplar; tekil haliyle: *keli şaret*) içine konmaya uygun olan her şey, bir *keli şaretin* içine konduğu anda yüksek bir kutsiyet kazanır ve bu kutsiyetin gerektirdiği bazı katı kurallar yürürlüğe girer. Bu katı kurallardan biri “*pesul lina*”, yani “gecelemekten kaynaklanan geçersizlik” olarak bilinir. Buna göre, kutsiyet kazanmış olan şeyin üzerinden bir gece geçtiği takdirde o şey, Bet-Amikdaş’ta kullanılmaya uygunluğunu yitirir. *Kiyor* da bir “*keli şaret*” olduğu için, her günün bitiminde *kiyorun* içinde kalan su, üzerinden gece geçtiği için ertesi gün kullanılabilirliğini yitirmekteydi. Bu nedenle her sabah içindeki suyu boşaltırlar ve yeni su doldururlardı.

Ben Katin’in icat ettiği çıkırık buradaki sorunu çözdü. *Kiyoru* her gün kaynak suyunun bulunduğu kuyuya daldırdıkları için *kiyorun* içindeki suyu değiştirmeleri gerekmiyordu, çünkü bu su kaynak suyuyla temas ettiği anda kutsiyeti sona ermekteydi ve üzerinden gece geçmesi bir şeyi değiştirmiyordu.

Balığın Gözüne Dalmak

Yaprak

22

Netilat yadayim yaparken ellerimizi berrak suyla yıkarız. Aynı şekilde, arınma amacıyla kullanılan bir *mikve* de berrak su içerir.

Acaba hiç aklımıza, balık gözünden oluşturulmuş bir *mikve*ye dalmak gelmiş midir?

Gemara, Rabi Yitshak bar Avdimi’nin sözlerini aktarmaktadır. Buna göre, devasa bir balığın göz yağından akan suyla doldurulmuş olan bir *mikve*ye dalmak mümkündür.

Neden? Çünkü bu yağ, sudan oluşmuştur ve sudan oluşmuş her şey, suya eşdeğerdir.

Masehet Mikvaot’ta (*mişna* 6:7) Raban Şimon ben Gamliel buna benzer bir *alaha* söylemektedir. Ama bu *alahayı* anlayabilmek için öncelikle *Masehet Yevamot*’ta öğrendiğimiz bir bilgiyi hatırlamamız gerekecektir: Eğer yan yana iki *mikve* varsa ve ikisinde de dalma işlemi için gereken asgari miktarda su yoksa, bu iki *mikve* arasında bir delik açılabilir ve iki *mikvenin* bu delik sayesinde birleşen suları, tek bir büyük *mikve* oluşturur. Ama bunun için, söz konusu deliğin en az iki parmak eninde olması şartı vardır.

Eğer bu ebattaki bir deliğin içine herhangi bir cisim sıkışırsa, bu bağlantı geçersiz hale gelir. Örneğin deliğin içine bir düğme sıkışırsa, delik artık iki parmak genişliğinde değildir ve iki *mikvenin* suları birleşmiş sayılmaz.

Raban Şimon ben Gamliel şöyle demektedir: Eğer bu deliğe bir balığın gözü sıkışmışsa, *mikveler* yine de birleşik ve geçerli sayılacaktır, çünkü balığın gözü de suyla eşdeğer niteliktedir ve iki *mikvenin* sularını birbiriyle birleştirebilir...

Ne Mutlu Sana ki Tora Sözleri İçin Yakalandın! (devam)

“Öyleyse” dedi Rabi Akiva, “biz de, tehlikeye rağmen kendi doğal yaşam çevremizde, kutsal Tora’mızda, kalıyoruz. Zira Tora olmazsa, tehlikenin çok daha büyük olduğu gayet açık!”

Aradan birkaç gün geçti ve Rabi Akiva gerçekten de Romalılar tarafından Tora öğretme “suçundan” yakalandı. Rabi Akiva’yı tutup hapse attılar.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
95’te

Azarada Büyükbaba Yoel İle Buluşma

Yaprak İkizler Ahiezer ve Yeoş, kıvırcık kuzuya dönüşümlü olarak göz kulak oluyordu. Bu yıl artık büyümüşlerdi ve babaları, Galil bölgesindeki köylerinden Bet-Amikdaş'a kadar olan yolculuk boyunca *Pesah-korbanı*na göz kulak olma görevini onlara vermişti. İkizler onun yiyip içmesini sağlıyorlar ve kuzuyu titizlikle koruyorlardı.

23

Yeruşalayim'e geldiklerinde akrabalarının evine konuk oldular. *Erev Pesah*'ta (Pesah arifesi) öğleden sonra, *Pesah-korbanı* kesilirken orada hazır bulunmak üzere babalarıyla birlikte Bet-Amikdaş'ın *Azara* adı verilen avlusuna girdiler.

Kesilen *korban*la birlikte *Azara*'dan çıktıkları sırada... büyükbabaları Yoel ile karşılaştılar. Çok sevinmişlerdi. Büyükbabalarını Sukot bayramından beri görmemişlerdi. Hemen babalarına döndüler: "Baba! Büyükbabamızı *Pesah-korbanı*ni bizimle birlikte yemeye davet etmeye ne dersin?"

Ama büyükbabaları sakalını sıvazlayarak "Benim canım torunlarım!" dedi onlara. "Bilmiyor musunuz? *Pesah-korbanı* sadece üzerinde ortak olan kişiler tarafından yenebilir!"

"Üzerinde ortak olan kişiler"den (İbranice: *menuyav*) kasıt nedir?

Pesah-korbanı sadece, kesilmesinden önce onun üzerinde ortak olmuş olan kişiler tarafından yenebilir. *Korban* üzerinde ortak olan bu kişilere "*bene havura*" (grup mensupları) adı verilir.

Kim Kimdir?

Yisrael'in Büyükleri

Rişonim Dönemi'nin büyük otoritelerindendir. Talmud uzmanıydı ve Rif'in *alahaları*nı açıklayan en büyük otoriteydi. İspanya'nın Barselona şehrinde yaşamış ve orada *dayan* ve *roş yeşiva* görevlerinde bulunmuştur. İspanya Yahudilerinin lideri olarak kabul edilir ve Raşba'nın yerini almıştır. Dünya çapında birçok cemaate mensup Yahudiler ona *alaha* sorularını gönderirlerdi ve onun bu sorulara verdiği cevapların bir kısmı "*ŞuT A-Ran*" adlı kitapta toplanmıştır. Yahudi olmayanlar da ona büyük saygı gösterirlerdi. Onun döneminde İspanya'daki Yahudiler arasında *alahaya* gereken önem verilmemeye başlanmıştı ve Rabenu Nisim bu nedenle Tora'nın güçlendirilmesi ve bu konuda açılan

gediklerin kapatılması için faaliyet göstermiştir.

En ünlü ve en önemli eseri, Rif'in *alahaları* hakkında yazmış olduğu açıklamalarıdır. Rabenu Nisim ayrıca Talmud'un bazı *masehet*lerine de açıklamalar yazmıştır. *Masehet Nedarim*'e yazdığı açıklamalar özellikle önemlidir, çünkü neredeyse tüm Talmud'a açıklama yazmış olan Raşi'nin bu *masehet* hakkında açıklamaları yoktur.

Rabenu Nisim'in tanınmış öğrencileri arasında, onun için "Tüm Yisrael hahamları onun karşısında sarımsak kabuğu ve susam tanesi gibidir" diye yazmış olan Rivaş'ın yanında, Rabi Hasday Kreskas ve Rabi Vidal di Toloza sayılabilir.

**Rabenu
Nisim
[Ran]
(1315-1376)**

Koen Gedalya ve Küçük Çukur

Yaprak
24

Koen Gedalya Bet-Amikdaş'taki ikinci günündeydi. *Mizbeah* üzerinde bir *korbanın* kan işlemlerini yapmak üzereydi ki, aniden küçük bir çukurun üzerine basmakta olduğunu hissetti. Ne olmuştu? *Azara*'nın zeminindeki bir taş yerinden sökülmüştü ve Gedalya'nın ayağı da orada oluşan küçük çukura denk gelmişti. Gedalya hemen ayağını o noktadan kaldırıp başka bir yere koydu ve kan işlemlerini bunun ardından gerçekleştirdi.

Daha sonra babası ona "Gedalya! Çok doğru davrandın!" dedi.

Yine de Gedalya merak etmişti. "Ayağımı küçük çukurun üzerinde bırakmam neden doğru olmazdı? Acaba *Azara*'nın yalnızca kaplama zemini mi kutsal? Altındaki yerler kutsal değil mi?"

"Hayır! Altındaki yer de kutsal" dedi babası. "*Gemara*'nın anlattığı üzere, Kral David, Moriya Dağı'nı Yevusi Aravna'dan satın aldığı zaman, *Azara*'nın zeminini toprağın en derin noktalarına kadar kutsamıştı! Ama buna rağmen sen doğru davrandın, çünkü zeminden daha alçakta bulunan bir noktaya basıldığı sırada Bet-Amikdaş ibadetini gerçekleştirmenin uygun olup olmadığı konusu şüphelidir. Sen ayağını düzgün bir yere basarak bu şüpheli duruma düşmemiş oldun."

Halkımızın Görkemli Geçmişi

Yaprak
25

Gemara, belirli bir *alaha* tartışması dâhilinde bir *mişna* aktarmaktadır: "Rabi Tsadok tanıklık etti... Bir olay olmuştu... Ve bu olay *Lişkat A-Gazit*'teki hahamların (yani *Sanedrin*'in) önüne getirildi ve hahamlar konunun uygun olduğuna karar verdiler."

Burada, Yisrael halkının, kendi toprağı olan Erets-Yisrael'de huzur ve sükûnet içinde yaşadığı zamanki görkemli geçmişine dair tarihi bir tanıklığı görmekteyiz.

Bet-Amikdaş ayakta olduğu ve Yahudiler yabancı yönetimlerin zulmü altında ezilmediği sürece, hahamlar, öğrencilerine, olması gerektiği gibi, huzur içinde Tora öğretmekteydiler. Tora öğrenen *talmid hahamlar* arasında belirli bir *alahada* nasıl davranmak gerektiğine dair görüş ayrılıkları baş gösterdiği takdirde, bu belirsizlik, *Lişkat A-Gazit*'te oturan *Sanedrin*'in kararına sunulurdu ve oradaki hahamlar da *alaha* konusunda kararı vererek, nasıl davranmak gerektiğini açıklarlardı.

Daha sonraları öğrencileri birbirleriyle sürekli görüş ayrılıklarına düşecek olan kutsal *Tannalar* İllel ve Şamay da, şahsen aralarında sadece üç *alahada* görüş ayrılığına düşmüşlerdi.

Ama II. Bet-Amikdaş'ın yıkılışına yakın dönemde, dert ve eziyetler Yisrael halkına büyük sıkıntılar yaşatmaya başladı ve artık Tora'yı huzur içinde öğrenmek çok zorlaştı. İşte o zaman, zorlu, yeni bir dönem başladı.

Ne Mutlu Sana ki Tora Sözleri İçin Yakalandın! (devam)

Şu işe bakın ki Rabi Akiva hapisanede, başka bir suçtan dolayı hapsedilmiş olan Papos ben Yeuda ile karşılaştı.

"Neden hapsedtiler seni?" diye sordu Rabi Akiva şaşırarak. "Sen Tora öğretmedin ki!"

"Ne mutlu sana Rabi Akiva!" dedi Papos mahcubiyet içinde.

"Ne mutlu sana ki Tora sözleri için yakalandın! Ve eyvahlar olsun Papos'a ki saçma sapan şeyler için yakalandı!" (*Berahot* 61b).

Hahamlarımızdan
MAASELER

SON

Boğanın Bütünlüğü

Yaprak 26 *Melamed* Rabi Şimşon sınıftaki öğrencileriyle birlikte Vayikra *peraşasını* öğreniyordu. *Perek 4, pasuk 5'e* geldiklerinde Rabi Şimşon durdu. Pasuğu okudu: “*Koen Maşiah* (bkz. sayfa 72) *boğanın kanından alır ve onu Buluşma Çadırı'na getirir.*” Biraz düşündü ve öğrencilerden birini çağırarak “Bana öğretmenler odasından *Masehet Zevahim*'i getirir misin?” diye rica etti.

Kısa bir süre sonra öğrenci *Masehet Zevahim* ile birlikte geri döndü. Rabi Şimşon sayfaları karıştırdı ve sonunda yaprak 26'ya geldi. Öğrencilere şöyle dedi: “Bu pasuktan hangi *alahayı* öğrendiğimizi biliyor musunuz? Bildiğiniz gibi, bedensel kusuru olan bir hayvan *korban* olmaya uygun değildir. Peki, ya *şehita* işleminden sonra hayvanın bedeninde bir kusur olursa? Örneğin, diyelim ki hayvan kesildikten sonra *şehita* bıçağı düşerek hayvanın kulağını kesti. Hayvan artık hayatta olmadığı için tabii ki bu onun acı çekmesine sebep olmayacaktır; ama acaba hayvanın kanı alınarak *korbanla* ilgili işlemlere normal şekilde devam edilebilir mi?

Gemara'nın öğrettiğine göre hayır! Öğrendiğimiz pasukta “*boğanın kanından alır*” diye yazılıdır. Hahamlarımız buradan bir kural öğrenmişlerdir: Eğer boğa, tam, bütün bir “boğa” değilse ve bedensel bir kusuru varsa, kanı alınıp *korban* işlemlerinde kullanılamaz.

Rav Nahman bar Yitshak

Yaprak 27 *Gemara*, Rav Nahman bar Yitshak'ın dile getirdiği bir fikri aktarmaktadır ve bu bizim bu büyük hahamın hayat hikâyesi hakkında bir şeyler öğrenmemiz için bir vesile teşkil ediyor.

Rav Nahman bar Yitshak, Babil'deki beşinci *Amoraim* nesline mensuptur. Rava'nın hem öğrencisi hem de öğrenim partneriydi ve Rav Hisda'nın yanında da öğrenim görmüştü. Henüz Rava'nın sağlığında, Rav Nahman bar Yitshak, Mehoza *yeşivasında* görev yapmıştır. Rava'nın vefatından sonra Rav Nahman bar Yitshak, 4116 yılındaki vefatına kadar Pumbedita *yeşivasının* başında durmuştur.

Öğrencileri arasında, aynı zamanda Rava'nın da öğrencisi ve Rav Aşe'nin öğrenim arkadaşı olan *Amora* [birinci] Ravina da vardır. Ravina ile Rav Aşe, Talmud Bavli'yi derleyip düzenlemiş olan hahamlardır.

Masehet Şabat'ta (yaprak 118-119) *Gemara*, Rav Nahman bar Yitshak'ın “Kraliçe Şabat”ın onuruna çeşitli işler yaptığını anlatmaktadır. Kendisi “Her kim Şabat'ı keyiflendirirse, sürgünlerdeki kulluktan kurtulur” demiştir.

Kim Kimdir?

Yisrael'in Büyükleri

14. yüzyılda İspanya'da yaşamış neslin hahamlarından biridir. Ran'ın “*talmid muvak*”ıydı; yani sahip olduğu Tora bilgisinin çoğunu ondan öğrenmişti. Başlarda ticaretle uğraşmış ve *rav* olarak görev almayı reddetmişti. Ama bir süre sonra Saragosa'da *rav* olarak atanmayı kabul etti. Bilgeliği ve Tora'daki büyüklüğü nedeniyle kendisine uzak cemaatlerden bile sorular gönderilirdi.

İspanya'da Yahudilerin Hristiyanlardan zulüm görmeleri nedeniyle Rivaş (veya Ribaş) oradan

kaçıp Cezayir'e gelmiş ve oradaki Yahudi cemaatinde *rav* olarak göreve atanmıştır. Günümüze ulaşan başlıca eseri, Rivaş'ın, kendisine gönderilen sorulara verdiği 517 cevabı içeren *ŞuT* (sorular-cevaplar) kitabıdır. Rivaş ayrıca şiirler, manzumeler ve ağıtlar da yazmıştır. Rivaş'ın Kabala ile ilgilenme konusundaki görüşü olumsuzdu ve cevaplarında, Kabala öğrenimine ve özellikle de bu konuyu gerektiği gibi anlamayan hocalardan öğrenmeye karşı sert ifadeler kullanmıştır.

**Rabi
Yitshak ben
Şeşet
[Rivaş]
(1326-1408)**

Krallar Gibi Yemek

Yaprak

28

Bu yazımızda *Gemara*'nın *korban*larla ilgili söylediği ilginç bir *alahayı* öğreneceğiz. Bu *alahaya* göre, *korban*lar, krallar gibi yenmelidir!

Kutsal Tora'mızda şöyle denmektedir: “*A-Şem, Aaron'a [şöyle] konuştu: Ve Ben – işte – Bene-Yisrael'in tüm kutsalları için [geçerli olmak üzere], sana Bağışlarımın sorumluluğunu verdim. Bunları meshedilme [payı] olarak hem sana verdim hem de ebedi bir pay olarak oğullarına*” (Bamidbar 18:8). Buradan Hahamlarımız, *korban*ların gerektirdiği özel bir kurala göre onları “meshedilme” zamanında olduğu gibi yemek gerektiğini öğrenmişlerdir. O dönemlerde krallar “meshedilerek” tahta çıkarlardı. Dolayısıyla *korban*lar da kralların yediği şekilde yenmelidir. Bu nedenle Koenler *korban* etlerini sadece direkt ateşte kızarmış şekilde yerler ve lezzetli olması için üzerine hardal sürerlerdi – tıpkı kralların önüne sunulan yemekler gibi.

Zeharya'nın Uzun Yolu

Yaprak

29

İnek sürüsünde bir hareketlilik gözlenmekteydi. İlk buzağı doğmuştu. Sürünün sahibi Zeharya çok sevinçliydi. Hayvanları birkaç ay önce satın almıştı ve *Baruh A-Şem*, şimdiden yeni bir buzağı doğmuştu. Çok sevinçliydi, çünkü şimdi *behor mitsvasını* yerine getirme şansını yakalamıştı. *Kaşer* bir hayvanın *behor* yavrusu kutsaldır ve eğer bedensel bir kusuru yoksa *korban* olarak getirilir.

Zeharya ahırda durdu ve heyecan içinde *behor* için “İşte bu kutsaldır” dedi. *Behor* yavruyla birlikte Bet-Amikdaş'a geleceği ve onu *korban* olarak sunacağı günü sabırsızlıkla beklemeye başladı. Zeharya tam olarak ne yapması gerektiğini öğrenmek için hahama danıştı ve haham da ona açıkladı: “*Behor* yavruyu, sekiz günlük olduğu tarihten itibaren on iki ay içinde *korban* olarak getirmen gerekiyor.”

Gan Eden'deki Arkadaş

Rabi Yeoşua ben Alam'ın kalbinde, *Gan Eden*'deki komşusunun kim olacağını öğrenmek için kuvvetli bir arzu doğmuştu. Acaba orada *tsadik*lerden hangisinin yanında oturacaktı?

Ve işte, bir gece rüyasında bu sır kendisine açıklandı. Peki, kim olacaktı komşusu? Kim olduğu belli olmayan,

“Nanas” adında bir kasap!

Rabi Yeoşua çok üzülmüştü. “Yaptığım tüm iyi eylemler ve yetiştirdiğim o kadar öğrenci, basit bir kasabın eylemleriyle mi eşdeğer?” diye düşündü şaşkınlık içinde. Ve Rabi Yeoşua, şu kasap Nanas'ın neler yaptığını mutlaka öğrenmesi gerektiğine karar verdi.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
101'de

Zeharya Bet-Amikdaş'a vaktinde gelmek için gereken plan ve hazırlıkları yaptı. Erets-Yisrael'in uzak bir köşesinde oturmaktaydı. Planladığının aksine yol çok uzadı ve birçok aksilik oldu. Arabasını çeken atlar hastalandı ve ardından şiddetli yağmurlar yağdı ve yolculuğuna bir türlü devam edemedi. Büyük çabaların ardından Zeharya Yerusalayim'e vardığında *behor* hayvan artık bir yıl ve bir ayını doldurmuştu...

Hüsrân içinde Zeharya, Bet-Amikdaş'taki Koenlere başvurdu ve "Acaba aradan bir yıldan fazla bir süre geçmiş olmasına rağmen *behor-korbanını* yine de yapabilir miyim?" diye sordu.

Koenler cevap verdiler: "Evet, Ribi Zeharya, mümkündür! Bir *behorun* normal şartlarda ilk yılı içinde *korban* edilmesi gerektiği doğru; ama eğer gecikir ve bu *korban* ilk yıl içinde gerçekleştirilmezse, daha sonra da gerçekleştirilebilir." Zeharya *mitsvayı* elinden kaçırmadığı için çok sevindi ve hemen *korbanı* gerçekleştirdi.

Rav Una bar Natan

Yaprak

30

Gemara, Rav Una bar Natan'ın adıyla bir *alaha* aktarmaktadır.

Rav Una bar Natan, *roş a-gola*, yani Diaspora'daki Yahudilerin siyasi lideriydi ve Kral İzgedar bile onu onurlandırır ve takdir ederdi (*Zevahim* 19).

Rav Una bar Natan yalnızca, hocası Amemar'ın öğretilerini içine tamamen özümsemiş büyük bir Tora adamı değil, aynı zamanda *roş a-golaydı*; başka bir deyişle Tora ve yüksek mevki aynı kişide bir araya gelmişti. *Gemara* (*Gitin* 59b), Rabi Yeuda A-Nasi'den Rav Aşe'ye – yani *Mişna*'nın derleyicisinden *Talmud*'un derleyicisine – kadar bu iki tacın her ikisini taşıyarak görev yapmış başka kimse olmadığına tanıklık etmektedir. Hocaları; Mehoza'dayken yanında öğrenim gördüğü Rava, Pumbedita'da Rav Nahman bar Yitshak, Naraş'ta Rav Papa, Neardea'da Amemar ve Mata Mahseya'da Rav Aşe'ydi. Bu hocalarıyla çok yakın ilişkiler içinde bulunmuştur. Özellikle Rav Aşe onun en yakın dostuydu. *Gemara*'nın bu konuda anlattığına göre, ölüm meleği, Rav Aşe'nin ruhunu almaya geldiği zaman, Rav Aşe ondan biraz beklemesini istemiş, ama melek ona "Bekleyemem, çünkü Rav Una bar Natan'ın büyüklüğe yükselme vakti geldi ve kural gereği, bir krallık bir diğeriyle aynı anda var olamaz" demiştir (*Moed Katan* yaprak 28).

Kim Kimdir?

Yisrael'in Büyükleri

Ortaçağ İspanya'sında *rav*, filozof ve Yahudi lideridir. Ran'ın öğrencisi ve Rivaş'ın dostuydu. Kraliyet sarayına da yakındı. Dini felsefe konusunda çok çalışmıştır ve düşünce ve inanç alanlarında merkezi konuları ele alan kitabı "*Or A-Şem*"i de bu konuya adanmıştır. Özgün bir düşünce şekline sahipti ve o dönemlerde kabul gören Aristo ekolü doğrultusundaki Yunan felsefesine şüpheyle yaklaşan ilk otoritelerdendi. Bunun bir sonucu olarak

Rabi Hasday, Rambam'ın fikirlerinden bazılarına da karşı gelmiştir.

Rabi Hasday bunun yanında, "*Bitul İkere Anotsrim*" adlı bir polemik kitabı da yazmış ve bu eserinde, felsefi tezler yoluyla, Hristiyanların inanç doktrinlerini sertçe eleştirmiştir. Rabi Hasday'ın düşünce sistemi, sonraki nesillerde gerek Yisrael halkı içindeki gerekse de diğer halklara mensup olan filozoflar üzerinde büyük etki sahibi olmuştur.

**Rabi
Hasday
Kreskas**
(1340-1410)

Kardeşler *Korban* Kesmeye Gidiyor

Yaprak

31

Bet-Amikdaş'taki ibadet işlemlerini Koenlerin yaptığını herkes bilir. Galil bölgesindeki küçük bir köyde Tanrı korkusuyla dolu iki kardeş yaşardı. Bir sabah, dolu çuvallarla birlikte eşeklerine binmiş halde görüldüler. "Yolculuk nereye?" diye sordular arkadaşları ve onlar da "Bet-Amikdaş'ta *korban* kesmeye" diye cevap verdiler.

"Ama siz Koen değilsiniz ki?!" dediler arkadaşları hayretle.

"Doğru" diye cevap verdiler kardeşler gülümseyerek. "Ama *korban* kesmek sadece Koenlerin değil, herkesin yapabileceği bir şeydir."

Evet; gerçekten de kural böyledir. *Korban* kesme işlemini herkes yapabilir; hatta bu kural en yüksek kutsiyete sahip *korbanlar* için de geçerlidir! Ama kanın alınmasını, *Mizbeah*'a atılmasını ve belli başlı organların *Mizbeah* üzerinde yakılmasını sadece Koenler yapabilir.

Bilindiği üzere *tame* bir kişinin Bet-Amikdaş'a girmesi yasaktır. Ama teorik olarak *tame* birinin de, Bet-Amikdaş dışında durup, upuzun bir bıçak yardımıyla *korbanı* kesmesi mümkündür. Yine de Hahamlarımız, bu kişinin yanlışlıkla *korbanın* etine dokunup onu *tame* yapması olasılığına karşı bunu yasaklamışlardır.

MASEHET ZEVAHİM
PEREK 3:
KOL APESULİN

Kurtulan Korban

Yaprak
32

Koen Gedalya çok meşguldü. Birçok kişi *korban*larıyla birlikte geliyordu ve onun görevi, belli sayıdaki *korban*ların kanlarını kaba almaktı. Birden bire Gedalya, Koen olmayan bir Yahudi'nin yaklaşarak, *korban*ın kanını bu işleme özel kaba (*mizrak*) aldığını gördü. “Yasak!” diye bağırdı Gedalya. “*Korban* kanını kaba alma işlemini yalnızca bir Koen yapabilir!” Yaşlıca bir Koen hemen Gedalya'ya “Koş Gedalya! Çabuk başka bir *mizrak* alıp *korban*ın boğazından akan kanı onun içine doldur ve sorun kalmasın” dedi.

Nasıl sorun kalmayacaktır?

Çünkü *Mizbeah* üzerinde işlem yapmaya uygun olan kan, “*dam a-nefeş*”, yani “can kanı”dır. Bu, hayvan kesildikten hemen sonra boğazından akan kandır. Daha sonra çıkan kana ise “*dam a-tamtsit*” (hayvanın kanının büyük bölümü boşaldıktan sonra geriye kalan ve yavaşça “sızan kan”) adı verilir. *Dam a-tamtsit*, *Mizbeah*'ta kan işlemlerinde kullanılma açısından *pasul*, yani geçersizdir. Eğer Gedalya hızlı davranıp “*dam a-nefeş*”i *mizraka* alabilirse, *korban*ı geçerliliğini yitirmekten kurtarabilecektir.

Toparlarsak, *dam a-nefeş*, hayvan kesildiği zaman boğazından güçlü bir şekilde boşalan kandır. Kanın hızlı akışı sona erdikten sonra yavaşça sızmaya devam eden kana ise *dam a-tamtsit* adı verilir. (Bu konu için ayrıca bkz. sayfa 128.)

Kim Kimdir?

Yisrael'in Büyükleri

Kendi neslindeki Aşkenaz Yahudiliğinin ruhani lideridir. “Maari Segal” olarak da anılır ve “Aşkenaz geleneklerinin babası” olarak kabul edilir. Almanya'nın Mainz şehrinin hahamıydı ve orada bir *yeşiva* kurmuştu.

Onun döneminde Yahudilerin yaşamı son derece zordu. Şiddet olayları ve katliamlardan dolayı çok acı çekiyorlardı. Bu durum, Maaril'in yazdığı ve matem, kocalarından haber alamayan kadınlar, yetimler, ölülerin gömülmesi ve bunlara benzer konulara çokça değinen

cevaplardan açıkça anlaşılmaktadır. Maaril büyük darbe alan cemaatlere yardım etmeye ve onları tekrar ayağa kaldırmaya çalışmıştır ve cevaplarından bazıları onun adıyla çıkan *ŞuT* (sorular-cevaplar) kitabında yer almaktadır.

En önemli kitabı olan “*Minage Maaril*”, yaşadığı dönemin gelenek ve *alahaları* hakkında bilgi alınabilecek en temel kaynaklardan biridir. Bu kitap *derasalar* ve tefsir yazıları da içerir. Maaril, kitaplarından başka, dualar için manzumeler de yazmıştır.

Rabi
Yaakov ben
Moşe Molin
[Maaril]
(1360-1427)

İlk Korban

Yaprak

33

Genç adam Tapınak Tepesi'ne çıkan yokuşu tırmanmaktaydı. Yüzüne geniş bir gülümseme yayılmıştı ve kendi halinde bir kuzuyu ardından çekmekteydi. Bet-Amikdaş'ın kapılarına ulaştığında *korban* sahibi, kendisini karşılayan Koen'e "Hayatımda ilk kez bir *korban* yapma ayrıcalığını yaşıyorum. Neler yapmam gerektiği konusunda bana yol gösterirseniz çok sevinirim" dedi.

"Memnuniyetle" dedi Koen. "Şunu bilmeniz gerekir ki, *korban* kesilmeden önce, *korban* sahibinin, ellerini *korbanın* başına dayaması gerekir. Bunun için iki elinizi *korbanın* başına yerleştirmeniz ve tüm gücünüzle ona yaslanmanız gerekiyor! Ellerinizi *korbanın* başına dayadığınız sırada, günahlarınız için Tanrı'nın huzurunda itirafta bulunun ve tüm samimiyetinizle tam olarak *teşuva* yapın."

Korban, "*semiha*" adı verilen bu yaslama işleminin hemen ardından kesilmelidir; zira *alaha* böyledir: *şehita* (kesim) işlemi, *semiha* işleminden hemen sonra, ona çok yakın bir zamanda tamamlanmalıdır.

Mitsva Sevgisi

Yaprak

34

"Sevgili çocuklar!" diye söze başladı *Melamed* Rabi Şimşon sınıfa girer girmez. "Bugün çok ilgi çekici bir *alaha* öğreneceğiz. Ama önce size bir soru sormak istiyorum:

"Hangi türden şeyler *tuma* kapabilir?"

Hanoh, Ben-Tsiyon ve Hayim hemen parmaklarını kaldırıp cevap verdiler: "İnsanlar, eşyalar ve yiyecekler."

"Çok güzel" dedi Rabi Şimşon. "Ama örneğin, bir ağaçtan kesilen dallar *tuma* kapmaz."

Sonra devam etti: "Gelin size Bet-Amikdaş'a özgü bir *alahayı* öğreteyim: Bet-Amikdaş'ta, bir *tuma* kaynağı ile temas eden ağaç dalları da *tame* olurdu ve Bet-Amikdaş'ta kullanılamazdı!

"Mutlaka soracaksınız: Neden? Dallar *tame* olamaz ki?!"

"Sorunuz yerinde. Ama *Gemara*, '*hibat a-kodeş mahşartam*' (kutsiyet sevgisi, onları [*tuma* kapmaya] elverişli hale getirir) terimiyle bilinen bir öğreti aktarmaktadır. Bu öğretiye göre, *korbanları* gerçekleştirme *mitsvasının* çok seviliyor olması, *Mizbeah*'ta *korbanların* yakılmasında kullanılan dalları, yiyecek maddeleriyle eşdeğer hale getirir ve bu nedenle Bet-Amikdaş'ın içinde, ağaç dalları da *tuma* kapar."

Gan Eden'deki Arkadaş (devam)

"Kasap Nanas'ın yerini bulmayı başarana kadar *bet midraşa* gelmeyeceğim!" diye bildirdi Rabi Yeoşua öğrencilerine. Ve gerçekten de uzun aramalar sonucunda öğrenciler Nanas'ı bulmayı başardılar.

Sonra bizzat Rabi Yeoşua kasap Nanas'ın şehrine geldi ve şehir insanlarına kasabın davranışları ve yaptıkları hakkında sorular sordu. "Sizin bu denli basit bir kişiyle ne işiniz olabilir sayın hocamız?" dediler ona.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
103'te

Kanın Gider Deliğini Neden Tıkarlardı?

Yaprak

35

Korbanların çoğu, Bet-Amikdaş'ın Azara adı verilen avlusunda kesilirdi. Korbanlardan çıkan kanlar nereye akardı? Azara'nın ortasında, dışarıdaki Kidron Irmağı'na kadar uzanan küçük bir tür kanal vardı ve tüm kan dışarı doğru akardı.

Pesah bayramı arifesinde, yani *Pesah-korbanının* kesildiği 14 Nisan tarihinde Tapınak Tepesi'nde çok büyük bir Yahudi kalabalığı toplanır ve kısa bir süre içinde çok büyük miktarda *korbanlar* kesilirdi. Ama dikkat edin; Pesah arifesinde, kanın dışarı çıktığı gider deliğine bir tıkaç koyarlardı ve bu nedenle *Azara*'da o kadar çok kan birikirdi ki, Koenler yürüdüklerinde kan dizlerine kadar ulaşırdı!

Acaba neden böyle yaparlardı?

Gemara'daki görüşlerden birine göre, bunu yapmalarının sebebi, Bet-Amikdaş'ta gerçekleştirilen *korbanların* kanı içinde yürümenin “Aaron’un oğulları için bir övgü” olarak kabul edilmesiydi; çünkü bu, onların *Pesah-korbanı* ibadeti için ne kadar çok emek sarf ettiklerinin somut bir göstergesiydi.

Ama daha önce Koenlerin, *Azara*'nın zeminine doğrudan basmaları ve çıplak ayaklarıyla zemin arasında hiçbir engel olmaması gerektiğini görmüştük. Acaba tüm bu kan, Koenlerin ayaklarıyla *Azara*'nın zemini arasında bir engel teşkil etmiyor muydu?

Gemara bunda bir sorun olmadığını, çünkü sıvı maddelerin ayırıcı bir engel (*hatsitsa*) sayılmadığını belirtmektedir.

Lav Anitak Laase

Yaprak

36

Koen Gedalya çabukçu ve çalışkandı. Pesah arifesinde, Bet-Amikdaş'ın kapısından giren herkese *Pesah-korbanı* yapmaları ve bu *korbanın* etinden ertesi sabaha hiç artık bırakmamaya gayret etmeleri gerektiğini hatırlatma görevini üstlenmişti; zira Tora “*Ondan sabaha kadar arda bırakmayın*” (Şemot 12:10) diye öğretmektedir. Sabah olup da *korban* etini hâlâ tamamen bitirmemiş olan kişiler, Tora'nın “yapma” şeklindeki bir emrini ihmal etmiş olur.

Buna rağmen böyle biri cezayı hak etmez, çünkü bu “*lav anitak laase*” (ihlali halinde “yap” şeklindeki bir emre dönüşen “yapma” şeklindeki bir emir) sınıfında bir yasaktır.

“*Lav anitak laase*”, ihlal eden kişinin, bu ihlalini onarabilmek için bir *mitsvayı* yerine getirmesini gerektiren türdeki yasaklardır. Örneğin bir malı çalan kişi, “*Çalma!*” yasağını ihlal etmiş olur ve bunu tamir edebilmek için “*çaldığı malı iade etmelidir*” *mitsvasını* yerine getirmelidir.

Pesah-korbanının etini sabaha bırakma yasağı da “*lav anitak laase*” türü bir yasaktır; çünkü her ne kadar, bu eti sabaha kadar tamamen tüketmemiş ve arda bırakmış bir kişi yasağı ihlal etmişse de, arda kalan bu eti yakmayı gerektiren ikinci bir emri yerine getirdiği zaman bu ihlalini onarmış olur.

MASEHET ZEVAHİM
PEREK 4:
BET ŞAMAY

Behor Beema'nın Özelliği

Yaprak

37

Kutsal Tora'mız *kaşer* çiftlik hayvanların *behor* yavrularının Koenlere ait olduğunu söylemektedir. *Kaşer* bir çiftlik hayvanı *behor* bir yavru doğuran her Yahudi onu Koen'e vermelidir. Koen bu *behor* yavruyla ne yapar?

Duruma bağlı. Eğer *behor* yavruda *korban* olmasını engelleyecek bedensel bir kusur yoksa Koen, *Behor-korbanı* olarak onun gereken işlemlerini gerçekleştirir ve etinin bir kısmını yer. Eğer hayvanda bedensel bir kusur varsa ve *korban* olarak getirilemiyorsa, Koen onu istediği yerde kesip tüm etini yiyebilir; çünkü hayvan *korban* olmaya uygun değildir.

Bu yaprakta, çiftlik hayvanlarının *behor* yavrularının, Tora'nın tümünde bir benzeri olmayan özel bir niteliği olduğunu öğreniyoruz. *Baale A-Tosafot* hahamları *Gemara*'da verilen bu bilgiyi şöyle açıklamaktadırlar: Normal bir *korbanda* eğer hayvanın bedeninde bir kusur varsa, sahibi onu, değeri kadar parayla değiş-tokuş eder. *Pidyon* adı verilen bu işlemde, hayvanın *korban* olarak adanmış olmaktan kaynaklanan kutsiyeti paraya geçer ve sahibi de bu parayla onun yerine başka bir *korban* satın alır. İşte *behor* yavru bu açıdan farklıdır; zira bedeninde bir kusur ortaya çıktığı takdirde *pidyon* yapılmaz, hayvan bütünüyle Koen'e ait olur.

Gedalya Avneti Yıkıyor

Yaprak

38

Bu yazımızda, Bet-Amikdaş'ın avlusunda görev yapan Koen Gedalya'ya geri dönüyoruz. Günlerden bir gün Gedalya, Bet-Amikdaş'ın avlusunda, o gün ibadet görevini yaparken giydiği *avnetinin* (Koenlerin belindeki kuşak) ucunu iyice yıkarken görüldü. Bunu yapması neden gerekiyordu?

Şöyle: Sabah çok erken saatlerde Gedalya, Kutsal Şabat günü yanlışlıkla ateş yaktığı için bir *Hatat-korbanı* getirmiş olan bir Yahudi'yle ilgilenmişti.

Korbanın kesilmesinden sonra Gedalya onun kanını bir hizmet kabının içine almış ve kanı *Mizbeah* üzerindeki işlemlerde kullanmak için bu kapla birlikte *Mizbeah*'a doğru yürümeye başlamıştı. Gedalya'nın yanından geçen başka bir Koen, yanlışlıkla onun koluna takılmış ve kanın bir kısmı Gedalya'nın *avnetine* dökülmüştü.

Kutsal Tora'mız *Hatat-korbanı* ile ilgili olarak şöyle demektedir: “Eğer kanı bir giysiye sıçrarsa, üzerine [kan] sıçramış olan [kısmı], kutsal bölgede yıkamalıdır” (Vayikra 6:20). Eğer *Hatat-korbanının* kanı, henüz *Mizbeah*'taki serpmiş işlemleri yapılmadan önce bir giysinin üzerine sıçrarsa, o giyside kanın temas ettiği yerler iyice yıkanmalıdır.

Gan Eden'deki Arkadaş (devam)

Şehir halkı durumu şaşkınlıkla karşılamıştı. Ama buna rağmen Rabi Yeoşa'ya, Nanas'ın davranışları ve yaptıkları hakkında yine de bilgi almak istiyorsa, gidip onunla yüz yüze görüşmesini salık verdiler.

Rabi Yeoşa'nın öğrencilerinden oluşan bir grup Nanas'ın dükkânının

kapısına dikildi.

“Hocamız Rabi Yeoşa ben Alam sizinle görüşmek istiyor” diye bildirdiler Nanas'a. “Lütfen bizimle gelin, sizi hocamıza götürelim.”

“Benimle alay mı ediyorsunuz?” dedi Nanas. Bir yandan da içini bir endişe kaplamıştı.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
105'te

Rav Nehemya

Yaprak

39

Gemara bu yaprakta, Rabi Nehemya'nın söylediği bir *alahayı* hatırlatmaktadır.

Rabi Nehemya, Romalıların bundan bin dokuz yüz yılı aşkın bir süre önce Yahudiliğe ve Yahudilere karşı çok ağır kanunlar koydukları dönemden sonra bir araya gelmiş olan Hahamlardan biriydi. Toplanan Hahamlar, Rabi Yeuda, Rabi Nehemya, Rabi Meir, Rabi Yose, Rabi Şimon bar Yohay, Rabi Yose A-Gelili'nin oğlu Rabi Eliezer ve Rabi Eliezer ben Yaakov'du. Bu Hahamlar, Uşa adlı yerde yeniden bir Tora merkezi kurmuşlar ve hem Tora öğrenmiş olan hem de Tora öğrenmemiş, ama öğrenmek isteyen herkesin, Uşa'ya gelip Tora öğrenimine katılması için duyuruda bulunmuşlardı. Böylece çok sayıda *talmid haham* Tora öğrenimi için Uşa'ya toplanmıştı (*Midraş Şir Aşirim Raba* 2).

Uşa, Galil'de Yahudilerin yerleşmiş oldukları bir yerdin ve Yerusalayim'den sürgüne çıkmış olan Büyük *Sanedrin*, belli bir dönem boyunca Uşa'ya yerleşmişti. Uşa'daki Büyük *Sanedrin*'in öngördüğü kanunlar (*takanalar*) "*takanot Uşa*" olarak bilinir. Nitekim Talmud'un çeşitli yerlerinde "Uşa'da filanca kanunu koydular" şeklinde ifadeler vardır.

Çöken Tavan

Yaprak

40

Melamed Rabi Şimşon öğrencilerine kısa bir bilgi yarışması yapacağını bildirmişti ve öğrencilerinin bunu sabırsızlıkla beklediklerini biliyordu. İşte şimdi sözünü tutmanın vakti gelmişti.

"Sevgili çocuklar! Lütfen *Gemara*'yı açın ve bu yaprakta yazılı olan *alahaların* içinde Bet-Amikdaş'la bağlantılı olan iki tanesini söyleyin."

Rabi Şimşon çocuklara *Gemara*'dan çekilmiş fotokopi sayfaları dağıttı. On dakika sonra çocukların bazıları cevabı bulmuştu. Rabi Şimşon tüm sınıfa açıklama yaptı:

İlk *alaha*: Yom Akipurim'de Koen Gadol, altın *mizbeah*ın üzerine boğanın kanından ve tekenin kanından bir miktar serper. Eğer Bet-Amikdaş'ta *Ehal*'in [veya *Mişkan*'da Buluşma Çadırı'nın] çatısı çökerse, Koen serpmeye işlemi yapmaz!

İkinci *alaha*: Koen *korban*ın kanıyla serpmeye işlemini yaptığı sırada, elinde tuttuğu *mizrak* adlı özel kabın içinde, en azından parmağını daldırabileceği kadar kan olması gerekir ve sadece parmağını ıslatacak miktarda kan olması yeterli değildir.

Kim Kimdir?

Yisrael'in Büyükleri

Cezayir hahamlarının en büyüklerindendir. İspanya'da doğmuş ve orada Tora, bilim ve tıp öğrenmiştir. Yahudilere karşı çıkarılan ağır kararlar nedeniyle Cezayir'e geçmiştir ve Rivaş'ın vefatından sonra onun yerine oradaki Yahudi cemaatinin başına geçmiştir.

Başlıca kitabı "*Teşuvot Şimon Ben Tsemah*" (Şimon ben Tsemah'ın Cevapları), kısaca "*Taşbets*" olarak bilinir. Raşbats, vermiş olduğu hiçbir *alaha* hükmünden geri

dönmediğini söylemiştir, zira sorulara cevap vermeden önce konuyu çok derinlemesine incelerdi. Kendisi ayrıca "*Magen Avot*" adında, *Pirke Avot* üzerine açıklamalar ve Rambam'la Rabi Hasday Kreskas'ın görüşlerine karşı tartışmalar içeren bir de felsefe kitabı yazmıştır. Bunun yanında Talmud'a açıklamalar, diğer inançları çürüten polemik yazıları ile 613 emri izah eden "*Zoar A-Rakia*" adlı bir kitap da yazmıştır.

**Rabi Şimon
ben Tsemah
Duran**
[*Raşbats*]
(1361-1444)

Leşem Mitsva!

Yaprak

41

Büyük sinagoglardan birinde haham, *Kabalat Şabat* (Şabat'ı karşılama duaları) ile *arvit* duası arasında çocukları bir araya toplar, onlarla çeşitli konularda sohbet eder, onlara *tsadikler*le ilgili *maaseler* anlatır, haftanın *peraşası* hakkında hoş bir fikri dile getirir ve bazen de onlara çeşitli bilgiler öğretirdi.

Bir Şabat geces, *Masehet Zevahim*'in bu yaprağı üzerinde çalışırken haham onlara “Sevgili çocuklar!” dedi. “*Masehet Zevahim*’de, bir *korbanın* ‘*lišmo*’, yani ‘kendi adına’ gerçekleştirilmesi gerektiğine birçok kez değinilmektedir. Örneğin bir *Ola-korbanı*, başka bir *korban* değil, özellikle ‘*Ola-korbanı* olması adına’ niyetlenilerek yapılmalıdır. Biliyor musunuz? Aynı kuralın geçerli olduğu başka *mitsvalar* da vardır. Bunların hangi *mitsvalar* olduğunu kim biliyor?”

Yehiel parmak kaldırdı ve “*Tsitsit*!” dedi. “Çok güzel” dedi haham; ve açıkladı: “*Tsitsit* ipliklerini, özellikle *tsitsit mitsvası* adına bükme ve giysiye bağlamak gerekir. Başka hangi *mitsva* var?”

Bu kez parmağını kaldıran Gadi’ydi. “*Matsa*!” dedi. “*Matsalar*, ‘*matsa mitsvası* adına’ pişirilmelidir.”

Haham, Tora hakkında çeşitli bilgileri edinen çocukları överek tebrik etti.

Koen Gadol’un Yom Akipurim’deki İbadeti

Yaprak

42

A-Şem’in yardımıyla, Bet-Amikdaş bir gün tekrar inşa edilecek ve Koenleri Bet-Amikdaş’taki görevleri yerine getirirken, Koen Gadol’u da özellikle Yom Akipurim’deki ibadeti gerçekleştirirken izleme şansını yakalayacağız.

Daha önce öğrendiğimiz gibi, Yom Akipurim’de Koen Gadol, gün içindeki tüm ibadet görevlerini gerçekleştirir ve buna dâhil olarak bir boğa ve bir de tekenin *korban* işlemlerini yapar.

Yom Akipurim boyunca Koen Gadol’un bu hayvanların kanıyla kaç kez serpme işlemi yaptığını biliyor musunuz? Eğer bilmiyorsanız, lütfen sıradaki satırları dikkatle takip edin ve birlikte sayalım.

Koen Gadol, içinde boğanın kanı bulunan *mizrakla* birlikte *Kodeş Akodaşim*’e girer ve *Aron Aberit*’in taşıma sırtıklarının arasına **sekiz** kez bu kandan serper. Dışarı çıkar ve *mizrakı*, içinde kalan kanla birlikte *Ehal*’de bırakır. *Ehal*’den çıkar, tekeyi keser, kanını başka bir *mizrakın* içine aldıktan sonra tekrar *Kodeş Akodaşim*’e girer ve onun kanından da *Aron Aberit*’in taşıma sırtıklarının arasına doğru **sekiz** kez serper. Dışarı çıkıp *mizrakı* içinde kalan kanla birlikte *Ehal*’de bırakır. Daha önce oraya bırakmış olduğu, boğanın kanını içeren ilk *mizrakı* alır, *Ehal*’in içinde durup, *Ehal* ile *Kodeş Akodaşim*’i ayıran *Parohet*’e doğru **sekiz** kez serper. Sonra yine tekenin kanının bulunduğu *mizrakı* alır ve bu kandan da yine *Parohet*’e doğru **sekiz** kez serper. Ardından boğanın kanıyla tekenin kanını tek bir kap içinde birbirine karıştırır. Bu kanı, *Ehal*’in içinde bulunan altın *mizbeahın* dört köşe çıkıntısına birer kez, yani toplamda **dört** kez sürer. Son olarak karışımdan altın *mizbeahın* merkezine doğru **yedi** kez daha serper.

Şimdi sayın ve toplayın bakalım, kanla kaç kez işlem yapılmış?

Gan Eden’deki Arkadaş (devam)

“Ben kimim ve babalarım kim ki, Rabi Yeoşua gibi bir haham beni merak ediyor? Herhalde amacınız benimle alay etmek!” Bu sözlerle, Nanas onların ardından gitmeye razı olmadı.

Rabi Yeoşua duydukları karşısında üzölmüşü. Ama öğrencilerine “Ben Nanas’ı görmek zorundayım!” dedi kesin bir dille. Ve bizzat Rabi Yeoşua mantosunu giydi ve Gan

Eden’deki müstakbel komşusuyla buluşmak üzere yola çıktı.

Nanas, Rabi Yeoşua’yı dükkânının girişinde görünce her yanını bir titreme aldı. Nanas, kutsiyet korkusu içinde hemen yere kapanarak “Bugünün diğer günlerden farkı ne ki, Yisrael’in büyüğü, şu sefil kulunu görmeye geldi?” diye sordu.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
109’da

Mizbeah'a Çıkarılan Pigul

Yaprak

43

Bu yazımızda da Bet-Amikdaş'ta görev yapan Koen Gedalya'dan bahsedeceğiz, çünkü orada önemli bir şey oldu.

Sıradan görünen bir günde, Bet-Amikdaş'ta üzücü bir olay meydana geldi. Koenlerden biri, *korban* işlemlerinden birini “*pigul*” düşüncesiyle yaptı. *Korbanın* kanıyla gereken işlemleri yaptığı sırada “Bu *korbanı*, Yerusalayim'in dışında yeme niyetindeyim” diye düşündü. Eyvah; *korban* o anda geçerliliğini yitirdi; artık bu *korban* “*pigul*” sınıfındaydı! (*Pigul* konusu için bkz. V. Kitap, sayfa 187).

Bu Koen söz konusu düşüncesinden bir arkadaşına da bahsedince durum ortaya çıktı ve ortalık karıştı. Ama Koenler aralarında tartışırken, konudan haberi olmayan bir başka Koen geldi ve *Mizbeah*'ın üzerine çıkarılması gereken bir *korban* eti görünce, onu *Mizbeah*'a çıkardı ve ateşin üzerine yerleştirdi. Birkaç dakika sonra diğer Koenler, *pigul* haline gelen etin yerinde yeller estiğini fark ettiler. Telaşa araştırdılar: “Gören var mı? *Pigul* olan *korban* nereye gitti?” Ve o zaman, *korbanın* çoktan *Mizbeah*'ın üzerinde olduğunu öğrendiler.

Böyle bir durumda özel bir *alaha* devreye girer: Eğer ateş *korbanın* etine tutunduysa, *korban* tekrar *kaşer* – geçerli – hale gelir!

Bet-Amikdaş'ın Dışında Duran Koen

Yaprak

44

Bay Yeruham şoktaydı.

Bet-Amikdaş'ın dışında durmaktaydı ve yanındaki bir Koen açık açık “Birazdan bir *korban* keseceğim ve *korbanın* kanını *Mizbeah*'ın üzerine bugün değil yarın atacağım!” demişti. Bay Yeruham bu Koen'i takip etti ve onun kestiği *korbanı* *Mizbeah*'ın üzerinde gerçekleştirdiklerini gördü! Bay Yeruham çok şaşırılmıştı. Oradaki Koenlerden birinin yanına gitti ve “Nasıl oldu da bu *korbanı* yaptılar?” diye sordu.

Koen cevap verdi: “Herhalde *pigul*dan kaynaklanan geçersizlik durumundan bahsediyorsunuz” dedi. “Evet, öyle” diye cevap verdi Bay Yeruham ve ekledi: “*Korbanları* geçersiz hale getiren durumlardan biri, kötü niyetli düşüncelerden kaynaklanır ve buna ‘*pigul*’ adı verilir. *Pigul*dan kaynaklanan geçersizlik, örneğin, işlemi yapan Koen onu ‘*huts lizmano*’ (*korbanın* işlemlerini, onları tamamlamanın gerekli olduğu “zamanının dışında” tamamlama) şeklinde bir niyetle yaptıysa ortaya

Kim Kimdir?

Yisrael'in Büyükleri

Ortaçağ'daki Yahudi filozofların en önemlilerindendir. İspanya'da yaşamıştır ve Rabi Hasday Kreskas'ın öğrencisi olup birkaç şehirde *rav* olarak görev yapmıştır. Onun döneminde Yahudilerin manevi durumu pek parlak değildi ve birçokları Hristiyanlığa geçiyordu.

Rabi Yosef Alvo, Yahudiliğin temsilcileriyle Hristiyanlığın temsilcileri arasında, hangisinin gerçek inanç olduğuna dair halka açık münazaraya katılmak zorunda kalmıştır. Bu münazaranın sonrasında “*Sefer A-İkarim*” (Esaslar

Kitabı) adlı önemli kitabını yazmış ve burada, Yahudi inancının esaslarını açıklamıştır. Yazdığına göre bu esaslar üç tanedir: Tanrı'nın varlığı, Tora'nın Göklerden verildiği ve ödül-ceza kavramı. Bu açıdan Rabi Yosef Alvo, Yahudi inancı konusunda on üç prensip sıralamış olan Rambam'dan farklı bir görüş belirtmiştir. Rabi Yosef Alvo kitabında Hristiyanlığa karşı büyük miktarda eleştiriye yer vermiş ve bu inancın zekâ ve mantığa aykırı olduğunu belirtmiştir.

Rabi
Yosef Alvo
[*Baal
A-İkarim*]
(1380-1444)

çkar. Ve bu *korbanı* kesen Koen de, *korbanın* kan işlemlerini gereken zamanın dışında yapmaya niyetlenmişti; oysa kan işlemleri *korbanın* gerçekleştirildiği gün içinde tamamlanmalıdır!”

Koen Bay Yeruham’a şöyle dedi: “Bu söylediklerinizin neredeyse hepsi doğru. Ama her şeyi değiştiren bir ayrıntı daha var: *Pigul*dan kaynaklanan geçersizlik yalnızca, onu yapan Koen bunu, *korbanla* ilgili ibadet işlemlerinden birini ‘yaptığı sırada’ düşündüyse meydana gelir. Oysa bu Koen’in niyetini siz, *korbanla* henüz ilgilenmediği bir sırada duyduunuz. Dolayısıyla *korban* geçersiz hale gelmedi.”

Tsits, Tumadan Arındırır

Yaprak

45

Mutlaka biliyorsunuzdur; kesildikten sonra *tuma* kapan bir hayvan, *korban* işlemleri için uygunluğunu kaybeder. Ama eğer Koenler hata etmişler ve *Mizbeah* üzerinde *tame* bir hayvanın işlemlerini yapmışlarsa, altın *tsits* (Koen Gadol’un alnına takılan altın levha) sayesinde Kutsal ve Mübarek Tanrı bu *korbanı* kabul eder.

Bunu nereden biliyoruz? Koen Gadol’un taktığı altın *tsits* ile ilgili pasukta söylenen şu sözlerden: “[*Tsits*,] *Aaron’un alnı üzerinde bulunacak ve Aaron [böylece], Bene-Yisrael’in, her türlü kutsal bağış için adadıkları kutsal [korbanlarla] ilgili günahları onaracaktır. [Tsits’in] devamlı olarak alnında bulunması, onlar adına [korbanlarının] A-Şem’in Huzurunda kabul edilir olmasını sağlayacaktır*” (Şemot 28:38). Hahamlarımız buradan, *tsitsin*, normal şartlarda *tuma* nedeniyle geçerliliklerini kaybetmeleri gereken *korbanların*, belli başlı durumlarda geçerli olmalarını ve kabul edilmelerini sağladığını öğrenmişlerdir.

Örneğin bir *Pesah-korbanının* *Mizbeah* üzerinde yapılması gereken kan işlemleri tamamlandıktan sonra, kanının veya etinin bir şekilde *tuma* kapmış olduğu öğrenilirse, *tsits* bu *korbanın* kabul görmesini sağlar; yapılan kan işlemi geçerlidir ve *korbanın* sahiplerinin ikinci kez bir *Pesah-korbanı* yapma yükümlülükleri yoktur. (Buna rağmen eğer *korbanın* eti *tame* olmuşsa, bu eti yemek yasaktır. *Tosafot*, *Pesahim* 80b, “*Nizrak*” konu başlığı.)

Beyaz Giysilere Ne Yapılır?

Yaprak

46

Melamed Rabi Şimşon enerjik adımlarla sınıfa girince öğrenciler, onun yeni haftayı âdeti olduğu üzere yine bir soruyla açacağını anladılar.

“Sevgili çocuklar!” dedi Rabi Şimşon bir yandan çocuklara *Masehet Zevahim*’in 46. yaprağının fotokopilerini dağıtırken. “Koen Gadol Yom Akipurim’de *Kodeş Akodaşim*’e girdiği zaman hangi giysileri giyer?” Yeonatan hemen cevap verdi: “Beyaz giysiler. Bunlar, normal Koenlerin giydikleri dört beyaz giysidir.” (Bir görüşe göre bele bağlanan kuşak – *avnet* – farklıdır.)

“Çok güzel” dedi Rabi Şimşon ve devam etti: “Peki, Yom Akipurim sona erdiği zaman bu giysiler ne yapıldı? Lütfen *Gemara* sayfasına bir göz atın.”

Sınıfa sessizlik hâkim oldu. Herkes sayfayı inceledi ve anlamak için birbirine yardım etti. Sonunda Hanoh tüm öğrenciler adına parmak kaldırarak cevabı verdi: “*Mahloket* (görüş ayrılığı) var! Bir görüşe göre bu giysiler gömülür ve bir daha onları kullanmak yasaktır. Buna karşılık Rabi Dosa’ya göre, normal bir Koen bunları yıl içinde giyebilir ve sadece Koen Gadol’un, bu giysileri bir sonraki yıl Yom Akipurim’de giymesi yasaktır.”

“Aferin size” diye iltifat etti Rabi Şimşon öğrencilere ve hepsine ödülleri dağıttı.

MASEHET ZEVAHİM
PEREK 5:
EZEU MEKOMAN

Tefiladan Önce “Ezeu Mekoman”

Yaprak

47

Bu yaprakta “*Ezeu mekoman şel zevahim*” başlıklı *perek* başlamaktadır.

Tüm Yisrael halkının geleneği doğrultusunda her sabah duadan önce *Mişna*’dan *Masehet Zevahim*’in, “*ezeu mekoman şel zevahim*” sözleriyle başlayan beşinci *pereki* okunur.

Bu geleneğin kaynağı nedir? *Tur (Orah Hayim 50)* bunu şöyle açıklar: *Masehet Kiduşin*’de (31a), her Yahudi’nin her gün Tanah, *Mişna* ve Talmud öğrenmesi gerektiği söylenmektedir. Bu nedenle sabah duasından önce belli başlı pasukların yanında bu *perek* de okunur.

Ama *Mişna*’da beş yüz yirmi dört *perek* vardır. Öyleyse duadan önce okumak için neden özellikle bu *perek* seçilmiştir? Çünkü *Gemara (Menahot 110a)*, *korbanlara dair alahalarla meşgul olan kişileri* övmektedir.

Kim Kimdir?

Yisrael’in Büyükleri

15. yüzyılın büyük Aşkenaz hahamlarındandır. Maaril’in öğrencisiydi ve yazılarında ondan büyük hayranlıkla bahseder. Almanya’nın Augsburg şehrinde *rav* olarak görev yapmıştır ve Yahudilerin buradan kovulmalarının ardından Erfurt’a *rav* olarak atanmıştır. Son derece mütevazı bir kişiliği vardı ve her zaman barışın peşinde koşar, ihtilaflardan kaçardı. Bununla birlikte, Tora kanunu gerektirdiği zaman kararlılıkla ve ödün vermeden

davranmakta tereddüt etmezdi. Hatta bir dönemde, statüleri nedeniyle çeşitli imtiyazlar talep eden bazı hahamlara karşı çıkmıştı.

Maari Weil önemli bir *alaha* otoritesi olarak ünlenmiştir ve kendisine Avrupa’nın her yerinden sorular gönderilirdi. Kitabı “*ŞuT Maari Weil*”, *posekler* (*alaha* kararı vermeye yetkili otoriteler) arasında büyük önem görür ve hakkında birçok açıklama yazılmıştır.

Rabi
Yaakov Weil
[*Maari Weil*]
(15. yüzyıl)

Akedat Yitshak'ın Sağladığı Liyakat

Yaprak

48

En yüksek kutsiyete sahip *korban* türlerine “*kodeş kadaşim*” veya çoğul ifadeyle “*kodşe kadaşim*” adı verilir. *Kodşe kadaşim* türü *korbanlar*, Bet-Amikdaş'ta *Mizbeah*'ın kuzey yanında kesilirdi. Bu *alaha Ola*-korbanının kesimini ele alan pasukta yazılıdır: “*Onu Mizbeah'ın kuzey yanında, A-Şem'in Huzurunda keser*” (Vayikra 1:11).

Bu pasuk hakkında *Şulhan Aruh* (*Orah Hayim* 1:8) şunları yazar: “*Korbanotla birlikte, 'Onu Mizbeah'ın kuzey yanında, A-Şem'in Huzurunda keser*” pasuğu okunur.” Başka bir deyişle, sabah *tefilasından* önce *korbanları* ele alan pasuklar okunduğu sırada bu pasuğu da okumak gerekir. Neden? Otoriteler bunu şöyle açıklarlar: *Midraş*'ta belirtildiği üzere, bu pasuk her okunduğunda Tanrı, *Akedat Yitshak*'ı (Yitshak'ın *korban* edilmek üzere bağlanması) hatırlar. Ve *Akedat Yitshak*'ın hatırlanması, Yisrael halkı için büyük bir liyakat kaynağıdır, zira Tanrı, Avraam Avinu'nun, oğlu Yitshak'ı *korban* olarak bağlamakla ve aynı şekilde Yitshak Avinu'nun da, Mübarek Tanrı'nın isteğini yerine getirmek üzere *mizbeah* üzerinde bağlanmayı kabul etmekle ortaya koyduğu müthiş fedakârlığı hatırlar.

Çekiç Darbesi

Yaprak

49

Bu yaprakta öğrenilen konu, “*ekeş*” kavramını geniş bir şekilde ele almaktadır.

Gemara öğrenmeye başlamış olan çocuklar “*ekeş*”in ne olduğunu elbette biliyorlardır: Hahamlarımızın kutsal Tora'mızı öğrenmekte kullandıkları yöntemlerden biri de *ekeş*tir. Türkçe'ye “*uslamlama*” veya “*kıyaslama*” şeklinde çevrilebilecek olan bu yöntem, Tora'da yan yana yazılmış olan iki farklı konuda ortak yanların var olduğu prensibine dayanır ve bir konuyla ilgili bir *alaha*, yanındaki diğer konuda da geçerli olabilir.

“*Ekeş*” teriminin açıklaması nedir?

Bir açıklamaya göre bu terim, “benzerlik” anlamına gelir. *Ekeş* yoluyla, iki konu birbirine benzetilir ve bir konudan, diğer konu hakkındaki bazı ayrıntılar öğrenilir (“*Aruh*”, “*kaş*” kökü).

Diğer bir açıklamaya göre “*ekeş*”, “*akaşa*”, yani “darbe”, “vuruş” ile bağlantılıdır. Çekiç darbeleri yardımıyla iki şey birbirine bağlanır ve bu öğrenim yöntemi de iki farklı konunun *alaha* ve kurallarını birbirine bağlar. Bu şekilde bir *alahadan* yola çıkılarak diğer bir *alaha* öğrenilebilir (“*Tiferet Yisrael*”, *Masehet Makot* 1:7).

Gan Eden'deki Arkadaş (devam)

Rabi Yeoşua Nanas'la biraz sohbet etti ve ondan nelerle uğraştığını anlatmasını istedi. “Rabi; basit bir adamım ben” dedi Nanas. “Kasabım ve bu işimle ailemi ve yaşlı anne-babamı geçindiriyorum. Günün geri kalanında da ileri yaştaki annemle babamın ihtiyaçları için gerekenleri

yapıyorum. Artık çok ihtiyarladılar ve ayakları üzerinde duramıyorlar. Bu nedenle onlara yemek veriyorum, onları yıkıyorum ve yeryüzünde geri kalan zamanlarını hoş bir şekilde geçirmelerine gayret ediyorum.”

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
III'de

Hahamlarımız Tora'dan Kurallar Türetmeyi Nereden Öğrendiler?

Yaprak

50

Birçok *alaha* Tora'da açık olarak yazılı değildir ve pasuklardan türetilerek öğrenilir. Bu türetme yöntemlerine “*deraşa*” adı verilir. Farklı *deraşa* türleri vardır. Önceki yaprakta bu yöntemlerden biri olan “*ekeş*”i görmüştük. Bu yaprakta ise *Gemara*, “*kal vahomer*” adı verilen yöntemle bir *deraşa* yapmaktadır. (*Kal vahomer*, hafif bir duruma dayanılarak daha ağır bir durumla ilgili kanunun öğrenilmesidir; bkz. V. Kitap, sayfa 85)

Tora'dan çeşitli çıkarsamalar yapabilmek için *deraşalardan* yararlanılabileceğini Hahamlarımıza kim öğretmiştir?

Tora'dan kural ve öğretiler türetme yöntemleri, Moşe Rabenu'ya, “*Alaha LeMoşe MiSinay*” (Moşe'ye Sinay Dağı'nda verilmiş birer *alaha*) olarak verilmiş ve bunlar yoluyla Tora'nın gizli sırlarının açığa çıkarılabileceği öğretilmiştir (Raşi, *Pesahim* 24a, “*Veim*” konu başlığı)!

Deraşalar yoluyla öğrenilen *alaha* ve kurallar, Moşe'ye Sinay'da açık olarak verilmemiş, bunun yerine, ipuçları ve imalar şeklinde kutsal Tora'mızın içine gizlenmiştir ve Hahamlarımız bunları *deraşalar* yoluyla açığa çıkarmışlardır (bkz. Rambam'ın *Yad Ahazaka* önsözü ve *İlhot Mamrim* 1:2).

Kal vahomer yönteminin ta kendisi Tora'nın çeşitli yerlerinde örneklenmektedir ve Hahamlarımız *kal vahomer* yöntemiyle çeşitli kuralları türetmeyi bu şekilde öğrenmişlerdir (Raavad'ın *Torat Koanim* açıklamaları).

Binyan Av

Yaprak

51

Önceki yapraklarda, Hahamlarımızın Tora'dan çeşitli *alaha* ve kuralları öğrenmek için kullandıkları farklı birkaç *deraşa* yönteminden bahsedilmişti. Bu yazımızda bir başka *deraşa* yöntemi olan “*binyan av*”ı öğreneceğiz.

“*Binyan av*”, Tora'da açıkça yazılı olan bir bilgiden öğrenilen bir *deraşa*dır. Açıkça verilen bu bilgi, aynı açıklıkta ayrıntıların verilmediği başka yerler için de kaynak teşkil eder, çünkü Tora'nın tarzı, sözlerini kısa tutmaktır ve belirli bir *alahayı* sadece bir yerde verirken, buna benzer nitelikteki diğer yerlerde de aynı *alahanın* geçerli olduğu öğrenilir. Bu nedenle bu *deraşa* yöntemine “*binyan av*” (“bir babanın inşa edilmesi” veya “baba bina”) adı verilmiştir. Buna göre kuralın açıkça verildiği

Kim Kimdir?

Yisrael'in Büyükleri

15. yüzyılın büyük Aşkenaz hahamlarındandır. Almanya'da doğmuş ve oradaki büyük hahamların yanında Tora öğrenmiştir. En önemli *posek*lerden biri olarak kabul edilir ve *alaha* sorularına verdiği cevaplar ve kararlar, kendi döneminden sonra yazılmış olan Tora edebiyatı içinde binlerce kez alıntılanır. Yahudilerin gördüğü zulüm nedeniyle İtalya'ya kaçmak zorunda kalmış ve daha sonra Avusturya'ya yerleşerek orada *rav* olarak görev yapmıştır.

Esas olarak “*Terumat A-Deşen*” adlı eseriyle tanınır. Kendisi bu kitabında

alahanın her alanından 354 soruya cevaplar yazmıştır ve bu “*deşen*” sözcüğünün *gematriya* değeridir. Bu sorular kendisine doğrudan başvuran kişiler tarafından değil, farklı *alaha* konuları üzerinde tartışma amacıyla kendisi tarafından sorulmuştur. Kitabın ikinci kısmı “*Pesakim Uhtavim*” adını taşır ve anlaşıldığı kadarıyla öğrencileri tarafından derlenmiş olan 267 tane *alaha* kararını içerir.

Rabi Yisrael *Kabala* alanında uzmandı ve sıkıntılı zamanlarda pratik *Kabala* yöntemlerine başvurduğu anlatılır.

**Rabi
Yisrael
İserlin
(1390-1460)**

yer esastır ve bir anlamda bu kural “baba” iken, aynı kuralın geçerli olduğu, ama açıkça yazılı olmayıp ondan öğrenildiği diğer yerler ise onun “çocuklarıdır”.

“Binyan av”a bir örnek verelim: Tora bir yerde “*Hatat-korbanı olarak ilk yaşını süren bir keçi*” (Bamidbar 15:27) ifadesini kullanmaktadır. Hahamlarımız buradan, Tora’da *korban* olarak bir keçi getirilmesinin söylendiği her durumda, bu keçinin ilk yaşını sürüyor olması gerektiğini öğrenmişlerdir.

Dört Kan Uygulaması

Yaprak

52

Bu yaprakta öğrenilen *mişna* ve *gemarada Roş Hodeş* ve bayram günlerinde getirilen toplumsal *Hatat-korbanları* hakkında bilgi alıyoruz.

Bu *korbanların* kanlarıyla *Mizbeah* üzerindeki dört yerde – *Mizbeah*’ın dört köşe çıkıntısında – uygulama yapılır. Koen bu işlemi şöyle yapar: Kanı *mizrak* adlı özel kaba alır, *Mizbeah*’a gider ve sağ elinin işaret parmağını *mizrakın* içine daldırır. Elini *mizrakın* içinden çıkarır ve başparmağını, kana daldırdığı işaret parmağına bitiştirir. Bu şekilde iki parmağı *Mizbeah*’ın köşe çıkıntılarından birinin tepesine koyar ve parmaklarını kanla birlikte köşe çıkıntısının köşesinden aşağıya, zemine doğru parmağındaki kan bitene kadar çeker. Koen *Mizbeah*’ın köşe çıkıntılarından her birinde aynı işlemi uygular.

Peki, ya Koen unutkanlık sonucunda bu dört uygulamanın hepsini yapmadıysa ne olur?

Yaprak 37’de Bet Şamay ve Bet İllel bir görüş ayrılığı içindedir. Bir görüşe göre *korbanın* geçerli olması için tek uygulama yeterliyken, diğer görüşe göre en az iki uygulama yapmak gerekir.

Koen, Yüksek Köşelere Nasıl Erişirdi?

Yaprak

53

Önceki yaprakta, toplumsal *Hatat-korbanlarının* kanıyla yapılan dört uygulamayı öğrenmiştik. Bu yazımızda Koen’in, bu uygulamaları yapmak için, *Mizbeah*’ın çok yüksek olan köşe çıkıntılarına tam olarak nasıl eriştiği konusunda ilave ayrıntılar öğreneceğiz.

Koen *Mizbeah*’ın rampasında yukarı doğru çıkmaya başlardı, ama *Mizbeah*’ın tepesindeki geniş düzlüğe değil, “*sovev*”e çıkardı. “*Sovev*”, *Mizbeah*’ın çevresi boyunca dolanan ve üzerinde yürümenin mümkün olduğu bir tür terastı. Koen *sovevde* yürüyerek *Mizbeah*’ın çevresini dolaşır ve bu şekilde *Mizbeah*’ın köşe çıkıntılarına ulaşırdı.

Koen *soveve* geldiği zaman özellikle sağ tarafa yönelir ve *Mizbeah* etrafındaki turuna buradan başlardı. Neden özellikle sağa sapardı? Çünkü Hahamlarımızın pasuklardan öğrendikleri üzere “Yaptığın her dönüş hareketini daima sağ taraftan yapmalısın”. Başka bir deyişle, bir kişinin dönmesi veya sapması gerekiyorsa ve sağa sapsa sola sapsa onun için herhangi bir fark yaratmayacaksa, o zaman dönüş veya sapma hareketini sağ tarafa doğru yapmalıdır.

Gan Eden’deki Arkadaş (devam)

Rabi Yeoşua, Nanas’ın bu önemli *mitsvayı – kibud av vaem* (baba ve anneyi onurlandırma) *mitsvasını* – en güzel şekilde yerine getirdiğini duyunca, artık *Gan Eden*’de neden birlikte olacakları konusundaki soru işaretleri kafasından

uçup gitti. Rabi Yeoşua kasap Nanas’ı alnından öptü ve ilan etti: “Ne mutlu sana ve ne mutlu payına düşene evladım. Ve ne mutlu bana ve payım ne kadar iyi ki, *Gan Eden*’de senin komşun olmaya nail oldum!” (*Meil Tsedaka* 441).

Hahamlarımızdan
MAASELER

SON

Bet-Amikdaş'ın Yeri Böyle Bulundu

Yaprak

54

Bene-Yisrael Yeoşua bin Nun'un önderliğinde Erets-Yisrael'e girdikleri zaman Bet-Amikdaş'ı hemen inşa etmemişler, bunun yerine sabit bir *Mişkan* kurmuşlardı. *Gemara*'nın anlattığı üzere, Bet-Amikdaş'ı inşa etmek istedikleri zaman, onu tam olarak nereye kurmaları gerektiğini bilememişlerdi. David ile Peygamber Şemuel oturup Bet-Amikdaş'ı nereye kurmak gerektiğini incelemeye koyuldular. Tora ve Yeoşua kitabında, Erets-Yisrael'in sınırlarını ve her bir kabilenin payını tarif eden pasuklara baktılar ve sonunda Bet-Amikdaş'ı nereye inşa etmek gerektiğine dair bir sonuca vardılar.

Kral David, Bet-Amikdaş'ın kurulması gereken tam noktayı tespit etmek için büyük gayretler göstermiştir. Kendisi Teilim kitabında şöyle der: “*Şir Amaalot... Basamakların şarkısı... Hatırla ey A-Şem, David uğruna... ki [şöyle] yemin etmişti... evimin çadırına gelirim, serilmiş olan yatağıma çıkarsam, gözlerime uyku, göz kapaklarıma uyku hali veririm – A-Şem için bir yer, Yaakov'un Kahramanı'na mesken yerleri bulana kadar!*” (Teilim perek 132) Kral David, Bet-Amikdaş'ın tam yerini tespit edene kadar Yerusalayim'deki evinde yaşamaya girmeyeceğine dair yemin etmişti.

Açık Kapılar

Yaprak

55

Bu yaprakta öğrenilen *Gemara*'da Bet-Amikdaş'ta tüm *korban* türlerinin kesimine dair çok temel bir *alahay*ı öğreniyoruz: Bir *korban* kesildiği sırada, *Ehal*'ın (Bet-Amikdaş'ın merkezi binası) girişinde bulunan kapıların açık olmasına dikkat etmek gerekir. Bu *alaha*, “ve onu *Buluşma Çadırı*’nın **girişinde** keser” (Vayikra 3:2) pasuğundan öğrenilir – kesim sırasında *Ehal*'ın açık olması gerekir.

Bet-Amikdaş'ta, altın masa (*şulhan*) ve saf altından yapılmış olan *menoran*ın bulunduğu *Ehal*'ın girişinde kapılar vardı. *Mişkan*'da ise *şulhan* ve *menora* Buluşma Çadırı'nda dururdu ve burada kapılar yoktu. *Mişkan*'da geçerli olan bir kurala göre, Leviler *Mişkan*'ı tam olarak kurmayı tamamlayana kadar *korban* kesimi yapmak yasaktı; zira bilindiği gibi çöl yolculuğu boyunca halk göçebe yaşamıştı ve *Mişkan* da her yolculuk öncesinde sökülme ve konaklama yerlerinde tekrar kurulmaktaydı. Yukarıdaki pasukta yer alan talimatın yerine getirilebilmesi için, *korban* kesildiği sırada “Buluşma Çadırı'nın”, yani *Mişkan*'ın “girişi” hazır olmalıydı ki bunun için de *Mişkan*'ın tamamen kurulmuş olması gerekiyordu.

Kim Kimdir?

Yisrael'in Büyükleri

İspanya'dan kovuluşun gerçekleştiği nesilde İspanya'da yaşamış hahamlardandır. Kitabı “*Akedat Yitshak*” nedeniyle “*Baal A-Akeda*” lakabıyla anılır. Rabi Yitshak bir “*darşan*”dı, yani Şabat ve bayram günlerinde cemaatinin huzurunda *deraşa* konuşmaları yapardı. O dönemde Hristiyanlar Yahudileri, kiliseleri ziyaret ederek rahiplerin vaazlarını dinlemeye zorlamaktaydılar. Buna tepki olarak Rabi Yitshak kendi *deraşalarını* haftalık *peraşa* düzenine göre bir kitapta toplamış ve bunları felsefi

ve etkileyici bir şekilde düzenlemiştir: Her *deraşa*, haftanın *peraşasından* bir pasuk ve Hahamlarımızın yazılarından alıntılanmış bir parçayla başlar ve Rabi Yitshak fikirlerini bunların üzerine kurar. Rabi Yitshak'ın bu kitabı, ardından gelen çok sayıda *darşan* nesilleri için önemli bir ilham kaynağı teşkil etmiştir.

Bu kitabın yanında Rabi Yitshak, Tanah'taki beş *megila* için açıklamalar ile Tora, *emuna* (Yahudi inancı), felsefe ve Hristiyanlık eleştirileri üzerine “*Hazut Kaşa*” adlı bir kitap da yazmıştır.

**Rabi
Yitshak
Arama
[Baal
A-Akeda]
(1420-1494)**

Pesah-korbanı Ne Zamana Kadar Yenir?

Yaprak

56

Korbanlarla bağlantılı olan her şeyin kesin ve belirli bir zamanı vardır; korbanın eti ne zamana kadar yenebilir, Mizbeah üzerinde yakılması gereken kısımlar ne zamana kadar yakılabilir, kanla yapılan işlemler ne zamana kadar yapılabilir – bunların hepsi kesin bir şekilde tanımlıdır. Tüm korbanlar yalnızca gündüz vakti kesilebilir. Bütün korbanlarda, eğer kanla ilgili işlemler güneş battıktan sonra hâlâ yapılmamışsa ve geriye kan kalmışsa, o zaman korban geçerliliğini yitirir!

Bu yaprakta *korbanlarla ilgili bir alaha* daha öğreniyoruz: Daha önce gördüğümüz üzere en yüksek kutsiyete sahip *korbanlara* “*kodşe kadaşim*” (tekil olarak “*kodşe kadaşim*”) adı verilir. Daha düşük kutsiyet düzeyindeki *korbanlar* ise “*kadaşim kalim*” terimiyle anılır. *Kadaşim kalim* sınıfı *korbanlar* Bet-Amikdaş’ın avlusu olan *Azara*’nın içinde, arzu edilen herhangi bir yerde kesilebilir ve *Mizbeah* üzerinde kanla sadece tek bir uygulama yapılır. *Mişna*, *Pesah-korbanının* ancak gece yarısına kadar yenebileceğini söylemektedir. Rabi Elazar ben Azarya’nın görüşüne göre, *Pesah-korbanını* gece yarısından sonra yemek, Tora’dan kaynaklanan bir yasaktır. Ama Rabi Akiva, Tora’ya göre *Pesah-korbanının* gece boyunca yenebileceği, ama buna rağmen Hahamlarımızın onun gece yarısından sonra yenmemesine hükmettikleri görüşündedir. İnsanlar gece boyunca bekleyerek bu *korbanı* gecenin sonuna doğru yemeye başlarsa, Tora’nın yasağına aykırı bir şekilde, yeme işlemine gece sona erdikten sonra da devam etme hatasına düşebilirler. İşte Rabi Akiva’ya göre Hahamlarımız bu olasılığın önüne geçme amacıyla *Pesah-korbanını* yeme işleminin gece yarısına kadar tamamlanmasını öngörmüşlerdir.

“O Gece – O Gece”

Yaprak

57

Hatırlayacağınız üzere, önceki yazılarımızda Hahamlarımızın *deraşa* yöntemlerinin bazılarından ve bunlardan biri olan “*ekeş*”ten bahsetmiştik. Bu yazımızda güzel bir “*ekeş*” örneği görme fırsatına sahibiz.

Önceki yaprakta Rabi Elazar ben Azarya’ya göre *Pesah-korbanını* yeme vaktinin en geç geceyarısına kadar olduğunu öğrenmiştik. Bu yaprakta öğrenilen *Gemara* Rabi Elazar ben Azarya’nın bu *alahayı* nereden öğrendiğini açıklığa kavuşturmaktadır. Kendisi bunu bir *deraşa* yöntemiyle öğrenmiştir:

Dikkat edin! *Pesah-korbanının* yenmesi konusunda kutsal Tora’mız “[*Korbana ait*] eti *o gece* yesinler. Onu [*doğrudan*] ateşte kızarmış [*halde*]; *matsa* ve acı otlarla yemelidirler” (Şemot 12:8) diye emretmektedir. Daha sonra, Tanrı’nın Moşe’ye, Mısırlı *behorları* öldüreceğini bildirdiği pasukta da şöyle denmektedir: “*O gece Mısır Ülkesi’nden geçeceğim... Mısır Ülkesi’ndeki tüm behorları öldüreğim.*” Ve Rabi Elazar ben Azarya şöyle demiştir: Tora’nın her sözcüğü ve her ifadesi ölçülüdür. Aynı ifade iki pasukta geçiyorsa, bu iki pasukta söylenenler arasında anlamsal bir bağ vardır. Dolayısıyla tıpkı *behorların* ölümüyle ilgili olarak söylenen “*o gece*” ifadesinin, tam gece yarısını ifade ediyor olması gibi – zira başka bir pasukta söylendiği gibi “*Gece yarısıydı. Tanrı, Mısır Ülkesi’ndeki – tahtında oturan Paro’nun behorundan, esirin behoruna kadar – tüm behorları; ayrıca hayvanların tüm behorlarını öldürdü*” (Şemot 12:29) – aynı şekilde, *Pesah-korbanının* yenme vaktine dair pasukta da “*o gece*” denmesi, *korbanı* en geç gece yarısına kadar yemek gerektiğini ve ondan sonra eti yemenin yasak olduğunu öğretmektedir.

MASEHET ZEVAHİM
PEREK 6:
KODŞE KADAŞİM

Mizbeah A-Hitson

Yaprak Bu yaprakta *Masehet Zevahim*'deki, "Kodşe Kadaşim" başlıklı altıncı perек başlamaktadır.

58

Gemara, Azara'da, yani Bet-Amikdaş'ın merkezi binası olan *Ehal*'ın dışındaki avluda bulunan ve üzerinde *korban*ların yapıldığı *Mizbeah A-Hitson*'un (dış *Mizbeah*) nasıl inşa edilmesi gerektiğini öğreten bir *Barayta* aktarmaktadır.

Kutsal Tora'mız "Benim adıma bir toprak *Mizbeah* yap" (Şemot 20:21) diye emretmektedir. Hahamlarımız bu pasuktan, *Mizbeah*'ın toprağa bağlı olması gerektiğini ve tünel veya boşlukların ya da sütunların üzerine inşa edilemeyeceğini öğrenmişlerdir.

Mizbeah, ortada hiç boşluk kalmayacak şekilde, tamamen kapalı olarak inşa edilmelidir. Bu amaçla, getirilen taşlar yan yana dizilir ve aralarındaki boşlukları doldurmak için kireç ve zift konur. *Mizbeah*'ın sadece köşe çıkıntılarının içi boştu (Rambam, *İlhot Bet Abehira* 2:16).

Geçersiz Korbanlar

Yaprak *Gemara, Amora Rav*'ın bir sözünü aktarmaktadır. Buna göre, Bet-Amikdaş hakkında bildikleri belirli bir *alaha* vardı, bu *alahanın* bir pasuktan öğrenildiği bilinmekteydi, ama bunun hangi pasuk olduğu unutulmuştu.

59

Neydi bu *alaha*? Eğer Bet-Amikdaş'ta *korban*lar kesilmiş ve birden bire *Mizbeah*'ın kusurlu olduğu, örneğin bir taşın eksik olduğu anlaşılmışsa, *Mizbeah* tamir edilse bile, arada kesilmiş olan tüm *korban*lar geçersizdir; çünkü onlar kesildiği sırada *Mizbeah* kusurluydu.

Hahamlar bu *alahayı* önceki nesillerden öğrenmişlerdi, ama onun tam olarak hangi pasuktan öğrenildiğini hatırlamıyorlardı.

Bir gün Rav Kaana, Rabi'nin (Rabi Yeuda A-Nasi) oğlu Rabi Şimon'la karşılaştı ve o da Rabi Yose'nin oğlu Rabi Yişmael'in adıyla aktararak bu pasuğu söyledi. Tora'da "Benim adıma bir toprak *Mizbeah* yap. Davarın ya da sığırın [içinden seçeceğin] *Ola-korban*larını ve *Şelamim-korban*larını, onun üzerinde keseceksin" (Şemot 20:21) diye yazılıdır.

Dikkat edin: Acaba *korban*lar *Mizbeah*'ın üzerinde mi kesilir? Tabii ki hayır! *Mizbeah* üzerinde sadece kan işlemleri yapılır ve hayvanın belli başlı parçaları yakılır; ama kesim

Kim Kimdir?

Yisrael'in Büyükleri

Sefarad hahamlarından ünlü bir *darşandır*; ama hayat hikâyesi hakkında elimizde fazla bilgi yoktur. Halka konuşmalar yapar ve onları Tora öğrenimiyle meşgul olmak yerine dünyevi zevk ve lükslerin peşinde koştukları için paylardı. Tora öğrenenleri de, Tora'nın kural ve prensiplerini tanımaya odaklanmak yerine, ince ayrıntılar üzerine fikir cimnastikleri yapmakla meşgul oldukları için eleştirirdi. Bir eleştirisi de, *musar* (etik) ve iyi karakter niteliklerine dair öğrenim için önemli birer kaynak teşkil eden *Agada* öğretilerini ihmal

ediyor olmalarıydı.

Ünlü kitabı "Menorat A-Maor" (aydınlatma şamdanı) her biri başka bir konuyu ele alan yedi kısımdan ("kandiller") oluşur. Rabi Yitshak kitabında, Mişna ve Talmud dönemi Hahamlarımızdan ve sonraki dönemde yaşamış otoritelerden, hatta felsefeden de çok sayıda kaynak getirir ve *deraşalarını* bunlara dayandırır. Kitap tüm Yahudi cemaatlerinde, küçükten büyüğe herkes için uygun bir *musar* eseri olarak müthiş bir başarı yakalamıştır.

**Rabi
Yitshak
Abuav**
(15. Yüzyıl)

işlemi *Mizbeah*'ın üzerinde değil, yanında yapılır. Öyleyse pasukta neden “onun üzerinde keseceksin” yazıyor?

İşte, pasuğun amacı bu *alahayı* öğretmektir. Pasuktaki, “üzerinde” anlamına gelen sözcük olan “*alav*”, aynı zamanda “onun için” anlamına da gelir. Başka bir deyişle *korbanlar*, “*Mizbeah* için”, yani işlemlerini *Mizbeah*'ta yapma amacıyla kesilir. Dolayısıyla kesim anında *Mizbeah* bütün halde değilse, kesim “*Mizbeah* için” yapılmış olamaz, çünkü ortada tam bir *Mizbeah* yoktur ve dolayısıyla, kesilen *korban* da geçersizdir. *Korbanlar* kesildiği sırada *Mizbeah*'ın bütün halde olması gerekir!

Yerahmiel Maaser Şeni Yemek İstiyor

Yaprak

60

Bet-Amikdaş yıkılabı çok uzun zaman olmuştu. Günlerden bir gün, Bay Yerahmiel, *rava* gelip bir soru sordu: “Sayın *rav*! Acaba yanıma *maaser şeni* meyveleri alıp onları Yerusalayim’de yiyebilir miyim?”

Bay Yerahmiel’in sorusunu anlayabilmek için, gelin kısa bir ön bilgi verelim:

Yedi yıllık *Şemita* döngüsünün birinci, ikinci, dördüncü ve beşinci yıllarında, tarım ürünlerinden *maaser şeni* (ikinci onda bir) adı verilen bir pay ayrılır. [Üçüncü ve altıncı yıllarda ise bunun yerine *ma’sar ani* (fakirlere verilen onda bir) ayrılır.] *Maaser şeni* ürünleri kutsaldır ve onları Yerusalayim dışında yemek yasaktır.

Maaser şeni ürünleri, para karşılığında kutsiyetlerinden arındırılabilir. Bu işleme *pidyon* adı verilir ve ürünler, değerleri kadar para ile değiş tokuş edildiğinde, üzerlerindeki kutsiyet bu paraya aktarılır. Sonra da bu para Yerusalayim’e getirilerek yiyecek-içecek alınır. Paradaki kutsiyet bu yiyecek ve içeceklerin üzerine geçer ve bunlar Yerusalayim içinde tüketilir.

Öyleyse Bay Yerahmiel’in isteği, *pidyon* işlemi yapmaksızın *maaser şeni* ürünlerini Yerusalayim’e getirmek ve onları orada tüketmektir. Acaba bunu yapabilir mi?

Ne yazık ki günümüzde bunu yapmak mümkün değildir. Bunun iki sebebi vardır:

a. Bet-Amikdaş ayakta olmadığı zaman *maaser şeni* yenmez.

b. *Maaser şeni* ürünleri kutsal olduğundan, *tame* olan bir kişinin onları yemesi yasaktır (Rambam, *İlhot Maaser Şeni VeNeta Revai* 3:1). Oysa günümüzde hepimiz *tameyiz*.

Mizbeah’ın Yeri

Yaprak

61

Yaprak 58’de görmüş olduğumuz *Mizbeah A-Hitson* üç kez inşa edilmiştir.

İlk olarak onu Sinay Çölü’nde Moşe Rabenu inşa etmiştir. İkincisi, I. Bet-Amikdaş döneminde Kral Şelomo tarafından inşa edilmiştir. Üçüncüsünü de II. Bet-Amikdaş’ı kurmak üzere Babil sürgününden dönenler inşa etmişlerdir.

Bet-Amikdaş’ta *Mizbeah*’ın yeri asla değiştirilmez ve onu her seferinde tam olarak aynı noktaya inşa etmek gerekir. Rambam’ın yazdığına göre, (*İlhot Bet Abehira* 2:2) tüm Bene-Yisrael’in elinde olan geleneksel bir bilgiye göre, I. Bet-Amikdaş’ta *Mizbeah*’ın inşa edildiği yer, ilk insan Adam A-Rişon’un yaratılmasında kullanılan toprağın alındığı yerdir. Adam A-Rişon, yaratıldıktan sonra aynı noktada bir *korban* gerçekleştirmiştir. Kayın ve Evel’in kendi sunularını sunmakta kullandıkları *mizbeah* da aynı noktada kuruluydu. Noah da gemiden çıktıktan sonra aynı noktada bir *mizbeah* kurup *korban* yapmıştı. Avraam Avinu da yine aynı noktada bir *mizbeah* inşa ederek oğlu Yitshak’ı *korban* etmek üzere bağlamıştı.

Kendisini Yanan Fırına Atsın

Mar Ukva’nın komşusunun evi, yıkılmaya yüz tutmuş fakir bir binaydı. Ev halkı son derece yoksuldu; hatta çocuklara yetecek miktarda ekmekleri bile yoktu. Komşuları Mar Ukva’nın kalbi iyilik ve şefkatle atıyordu ve komşusunun sıkıntılarını görünce, onun, evine ekmek getirmesine

yardımcı olmaya karar verdi. Böylece günbegün, henüz şafak sökmeden, Mar Ukva ve eşi komşularının evine gitmeye başladılar. Kimsenin kendilerini görmediğinden emin bir halde, kapı eşiğindeki dar bir çatlaktan içeriye dört *zuz* atıyorlardı.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
117’de

Bet-Amikdaş'ın Yıkıntılarından Yayılan Koku

Yaprak
62

Babil'de sürgünde bulunan Yahudiler Ezra A-Sofer'in liderliğinde Erets-Yisrael'e geri çıktıklarında I. Bet-Amikdaş tamamen yıkık haldeydi.

II. Bet-Amikdaş'ın inşa edilmesi gereken yeri tam olarak nereden biliyorlardı?

Evet; I. Bet-Amikdaş tamamen yıkılmıştı, ama yine de onun tam yerinin neresi olduğunu anlamaya yardımcı olacak bazı kalıntılar vardı. Ama *Mizbeah*'tan geriye hiçbir şey kalmamıştı! Onu nereye inşa edeceklerini nasıl bilebildiler?

Gemara, Rabi Şemuel bar Nahmani'nin adıyla aktararak, orada meydana gelen muhteşem bir olayı anlatmaktadır: Sürgünden dönenler Bet-Amikdaş bölgesine girdikleri zaman, burunlarına *ketoret* (Bet-Amikdaş'ta yapılan tütsü) kokusu geldi ve *Mizbeah*'ın olması gereken noktaya geldiklerinde de orada yakılan *korban* parçalarının kokusunu hissettiler. İşte, üzerinde *korban* parçalarının yakıldığı *Mizbeah*'ın yerini bu şekilde buldular.

Rabi Yohanan ise şöyle demiştir: Yisrael halkı ile birlikte üç peygamber de sürgünden Erets-Yisrael'e çıkmıştır: Hagay, Zeharya ve Malahi. Bu peygamberler, Bet-Amikdaş hakkındaki çeşitli bilgileri öğretmişlerdir. Peygamberlerden biri *Mizbeah*'ın sahip olması gereken tam boyutları anlatmış, bir diğeri de *Mizbeah*'ın tam yerinin neresi olduğunu göstermiştir.

Kim Kimdir?

Yisrael'in Büyükleri

Kovuluş neslinde İspanya Yahudiliğinin liderlerindendir. Saygın ve köklü bir aileye mensuptu. Önceleri Portekiz kralının, daha sonraları da İspanya kralının hazine bakanı olarak görev yapmıştır. Abravanel, Yahudilere karşı çıkarılan İspanya'dan kovuluş emrinin iptali için büyük çabalar göstermiş, ama bunda başarılı olamamıştır. Bu nedenle İspanya'yı terk ederek İtalya'ya geçmiştir.

Abravanel birkaç eser yazmıştır. Bunların en önemlisi, Tanah'a yazmış olduğu ve *paraşalara* (paragraflara) göre bölümlere ayrılmış olan açıklamalarıdır. Abravanel bu kitaptaki her açıklamasını

bir dizi soruyla açar ve ardından bunlara verdiği cevapları sıralar. Kendisinden önceki açıklama otoritelerinin sözlerini aktarır; hatta başka uluslara mensup kişilerin sözlerine de yer verir ve bunlara eleştiriler getirir. Açıklamalarında, sahip olduğu geniş bilgi ve akademik bilgi açıkça görülmektedir. Abravanel bu açıklamalarında büyük miktarda özgün, hatta sıra dışı fikre de yer vermiştir. Bu eserinden başka, Abravanel, Kurtuluş ve *Maşiah* konusunda birkaç kitapla, Hristiyanların görüşlerine karşı bir polemik yazısı da yazmıştır.

Rabi
Yitshak
Abravanel
(1437-1508)

Bet-Amikdaş'ta Savaş

Yaprak

63

Tam da Bet-Amikdaş'ın içinde bir savaş çıkarsa ne yapmak gerekir? Bu, içinde bulunduğumuz yaprakta *Gemara*'nın ele aldığı çok ciddi bir sorudur. Dikkat edin: Koenler, *kodşe kadaşim* (bkz. sayfa 109) sınıfındaki *korban*ların etlerini nerede yerler?

Bet-Amikdaş'ın *Azara* adı verilen bölümünde. Burası, *Mizbeah A-Hitson*'un (bkz. sayfa 114) bulunduğu iç avludur. İçinde *Menora*, *Mizbah A-Zaav* (altın *mizbeah*) ve *Şulhan*'ın (özel ekmeklerin konduğu altın masa) bulunduğu, Bet-Amikdaş'ın merkez binası olan *Ehal*'e bu avlu yoluyla ulaşılır. İşte, Koenler, *kodşe kadaşim* türü *korban*ların etini sadece *Azara*'nın içinde yiyebilirler.

Gemara, eğer düşman ordusu *Azara*'yı kuşatmışsa ve içeri oklar ve mancınık taşları atılıyorsa, Koenlerin, bu durumda yeme işlemini *Azara*'da yapamayacakları için, *kodşe kadaşim* etlerini yemek üzere *Ehal* binasının içine girebileceklerini öğreten bir pasuk olduğunu söylemektedir.

Bunun için özel bir pasuğa neden gerek vardır?

Çünkü bu pasuk olmasaydı, Koenlerin *korban* etlerini bu durumda bile *Ehal*'in içinde yemeleri yasak olurdu; zira Koenlerin *Ehal*'in içinde yemek yemeleri Kutsal ve Mübarek Tanrı'nın onuruna uygun değildir.

Koenlerin Müthiş Yeteneği

Yaprak

64

Gemara, Bet-Amikdaş'ta görev yapan Koenlerin çok özel bir yeteneğe sahip olduklarını anlatmaktadır.

Onların bu müthiş kabiliyetlerini anlayabilmek için öncelikle kuşlarla yapılan *Ola-korbanı* hakkında biraz bilgi almamız gerekiyor.

Belli başlı durumlarda bir *korban*, çiftlik hayvanları yerine kuşlarla getirilebilir.

Kuşlarla *Ola-korbanı* yapıldığı zaman, Koen, *Mizbeah*'ın güneydoğu köşesinde durur ve kuşu *melika* adı verilen bir işlemle öldürürdü. (Bu işlem, Koen'in, özellikle bu amaçla uzun bıraktığı başparmak tırnağını kuşun ensesine batırmasıyla yapılırdı.) Koen bu işlem sırasında neden özellikle orada dururdu? Çünkü burası, "*bet a-deşen*" (bkz. sayfa 92) adlı yerin yanındaydı ve *melika* işleminin ardından kuşun bazı kısımlarının çıkarılarak *bet a-deşene* atılması gerekiyordu.

Ama eğer bu sırada *Mizbeah*'ın güneydoğu köşesinde Koenler büyük bir kalabalık oluşturuyorlarsa ve orada durmak için yeteri kadar yer yoksa, Koen, *bet a-deşen*den otuz *ama* (yaklaşık on beş metre) uzaktaki bir noktada durur ve bu uzak mesafeden, kuştan çıkardığı parçaları *bet a-deşene* doğru fırlatırdı. Kuştan çıkarılan parçalar son derece hafif olmasına rağmen, Koenler bu kısımları büyük bir kuvvetle atabiliyorlar ve onları, arada yere düşmeksizin doğrudan *bet a-deşene* kadar ulaştırabiliyorlardı.

Kendisini Yanan Fırına Atsın (devam)

Komşunun, kendisine bu yardımı kimin yaptığını anlayıp mahcup olmaması için bunu yaptıktan sonra hemen oradan kaçıyorlardı.

Fakir komşunun evine biraz olsun rahatlama gelmişti. Artık ev halkını geçindirebilmekteydi ve yiyecek de

artık ölçülü ve kısıtlı değildi. Ancak bir şey komşunun zihnine bir türlü rahat vermiyordu. Kendisine bunca iyiliği kimin yaptığını tüm kalbiyle öğrenmek istiyordu. Acaba kendisinin ve ailesinin hayatını borçlu olduğu bu kıymetli iyiliksever kimdi?

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
121'de

Şimşon'un Aslanı Yarması

Yaprak 65 Bu yaprakta öğrenilen *Gemara*, Koenlerin kuşlarla yapılan *korbanlarda melika* işlemini tam olarak nasıl yapması ve onları *Mizbeah* üzerinde yakılmaya nasıl hazırlaması gerektiğini açıklığa kavuşturmaktadır. Başka şeylerin yanında, Tora, Koen hakkında şöyle demektedir: “Onu kanatlarından [tutup] yarar” (Vayikra 1:17). Acaba Koen kuşu nasıl yaracaktır? Elleriyle mi yoksa bir bıçak yardımıyla mı? Elleriyle! Bunu nereden biliyoruz? Bu ayrıntı, doğaüstü kuvvetiyle tanınan Şimşon hakkında anlatılanlardan öğrenilmektedir.

Hâkimler Dönemi'nde yaşayan ve kendisi de bir Hâkim olan Şimşon, babası ve annesiyle Timnat adlı yere inmişti. Şimşon orada bağların arasından geçerken, aniden karşısına genç bir aslan çıkıp kükremeye başladı. *A-Şem*, Şimşon'a yardım etti ve pasuğun anlattığı üzere: “*A-Şem'in Ruhu [Şimşon'un] üzerine yerleşti ve [Şimşon, aslanı] bir oğlağı yarar gibi [ikiye] yardı. Elinde hiçbir şey yoktu*” (Şofetim 14:6). Şimşon'un kuvveti o kadar müthişti ki, elinde hiçbir silah olmamasına rağmen, aslanı çıplak elleriyle ikiye yarmıştı ve artık çok güçlü olduğu herkesçe bilindiğinden, Şimşon bu olayı annesiyle babasına anlatma gereği bile görmemiştir.

Ama konumuza dönersek; bu pasuktan, “yarma” fiilinin, çıplak elle yapıldığını öğrenmiş oluyoruz.

Kim Kimdir?

Yisrael'in Büyükleri

Bartenura'lı (Bertinoro) Rabi Ovadya İtalya'da doğmuş, Rabi Yosef Kolon'un *yeşivasında* öğrenim görmüş ve bankacılıkla uğraşmıştır. Eşi vefat ettikten sonra İtalya'dan ayrılarak Erets-Yisrael'e çıkmış ve Yeruslayim'e yerleşmiştir. O günlerde şehirdeki Yahudi cemaati çok küçük ve çok fakirdi ve Rabi Ovadya cemaati güçlendirmek için faaliyetler göstermiş, İtalya'daki yakınlarından cemaat için paralar toplamıştır.

Rabi Ovadya cemaatin büyük takdirine nail olmuş ve Yeruslayim'in

baş hahamı olarak atanmıştır. Kendisi İspanya'dan kovulan Yahudilerin de şehre yerleşmelerine yardımcı olmuştur. Rabi Ovadya esas olarak *Mişna*'ya yazmış olduğu geniş kapsamlı açıklamalarıyla ünlüdür. Bunlar, tıpkı Raşi'nin *Gemara*'ya yaptığı açıklamalar gibi, *Mişna* için temel birer açıklama olarak kabul edilir. Açıklamalarında, *Amoraların mişna* hakkındaki sözlerini ve kendisinden önceki otoritelerin görüşlerini düzenli ve açık bir şekilde aktarır.

**Rabi Ovadya
MiBartenura**
(15. Yüzyıl)

“Ayırmaz”

Yaprak

66

Melamed Rabi Şimşon âdeti olduğu üzere çevik adımlarla sınıfa girdi, çantasını masanın altına bıraktı ve henüz yerine oturmadan, öğrencilere yerlerine oturmalarını söyleyerek tahtaya Vayikra *peraşasının* ilk *perekinde* yer alan bir pasuk yazdı: “*Onu kanatlarından [tutup] yarar; ama ayırmaz*” (Vayikra 1:17).

Bunun ardından Rabi Şimşon yerine oturdu ve öğrencilerine “İyi dinleyin” dedi. “Bu pasuğu öğrenen herkes, Tora’nın, Koen’e, *korban* olarak getirilen kuşu elleriyle yardığı sırada onu iki parçaya ayırmamasını, bölmemesini söyleme amacıyla olduğunu anlayacaktır. Koen kuşta bir yarık oluşturur ama onu tamamen iki parçaya ayırmaz.

“Ama ben size bu konuda Hahamlarımızın öğrettikleri bilgiyi aktarmak istiyorum. Bu bilgiye göre, pasuğun amacı, Koen’e kuşu iki parçaya ayırmasını yasaklamak değildir. Pasuk sadece, Koen’in kuşu iki parçaya ayırmak zorunda olmadığını söylüyor.”

Dolayısıyla pasuktaki “*ayırmaz*” sözcüğüyle kastedilen anlam, “onu ayırmak zorunda değildir” şeklindedir. Ama bu işlem sırasında kuşu ikiye bölerse, bunda da bir sorun yoktur.

MASEHET ZEVAHİM
PEREK 7:
HATAT AOF

Yukarı mı Aşağı mı?

Yaprak
67

Bu yazımızda, Bet-Amikdaş'ta görev yapan Koen Gedalya'ya geri dönüyoruz. Bet-Amikdaş'ın girişinde bir Yahudi, iki kuşu *korban* olarak teslim etmişti. Bu kuşlardan biriyle *Ola-korbanı*, diğeriyle de *Hatat-korbanı* yapılacaktı.

Kuşlar Koenlere teslim edildi ve Koenlerden biri iki kuşu alarak onlarla *Mizbeah*'ın üstüne çıktı ve ikisi için de *melika* işlemini yaptı. Gedalya bunu fark ettiğinde artık çok geçti. *Alahalar* konusunda çok uzman olan daha yaşlıca bir Koen hemen ilanda bulundu: "Kuşlardan biri *pasul* (geçersiz)!"

Kuş neden geçerliliğini yitirmişti?

Çünkü kuşla yapılan bir *Ola-korbanı* ile kuşla yapılan bir *Hatat-korbanı* arasında temel bir fark vardır. Kuşla *Ola-korbanı* yapılacağı zaman Koen onu alıp *Mizbeah*'ın üzerine çıkar, güneydoğu köşesine yönelir ve orada kuşu *melika* yöntemiyle öldürür. Buna karşılık, eğer kuşla *Hatat-korbanı* yapılacaksa, *Mizbeah*'ın üzerine çıkılmaz ve *melika* işlemi aşağıda yapılır. Bu nedenle söz konusu Koen'in *melika* işlemini *Mizbeah*'ın üzerinde yaptığı, *Hatat-korbanı* olarak getirilen kuş, geçersizdir!

Ne Kaşer, Ne Nevela

Yaprak
68

Bu yazımızda da Bet-Amikdaş'da kalacak ve orada ibadet görevlerini şevkle yerine getiren Koenlere odaklanacağız.

Bir kez daha *korban* olarak kuşlar getirildi. Atik bir Koen kuşları aldı ve onları, kurala uygun şekilde *melika* işlemini yapması için bir başka Koen'e getirdi. Diğer Koen kuşları alıp *melika* işlemini yaptı. Kısa bir süre sonra, Koenlerden biri telaşa kapıldı: "Bu Koen'in buraya girmesine kim izin verdi? O ibadet görevlerini yerine getirme yetkisine sahip değil!" Hemen konu araştırıldı ve gerçekten de *melika* işlemini yapan bu Koen'in *pasul* olduğu, yani ibadete uygun olmadığı anlaşıldı.

Kim Kimdir?

Yisrael'in Büyükleri

Raşi'nin açıklamalarını izah eden otoritelerin en önemlilerindendir. İstanbul'da yaşamış ve orada Tora, astronomi ve matematik öğrenmiştir. Hocasının vefatının ardından "Hahambaşı", yani Türkiye Yahudilerinin baş hahamı olarak atanmıştır. Çok sayıda öğrencisi vardı ve Reem, Sözlü Tora'ya inanmayan Karaylara bile Tora öğretmekten kendisini alıkoymamıştır.

Reem, cemaatin ihtiyaçlarıyla çokça ilgilenirdi ve Osmanlı Padişahı ile yakın bir ilişki içindeydi. Başka konuların

yanında, İspanya'dan kovulan Yahudilerin adaptasyonuna yardımcı olmuştur. Esas eseri, Raşi'nin Tora'ya yaptığı açıklamaları daha da geniş bir şekilde izah eden "Mizrahi" adlı açıklama eseridir. Reem bu eserinde Raşi'nin açıklamalarının Hahamlarımızın sözlerindeki kaynaklarını aktarır, Raşi'nin açıklamalarını, onlara getirilen eleştiri ve sorulara karşı savunur, ama bazı yerlerde kendisi de ondan farklı görüşler bildirir. Reem ayrıca *ŞuT* (sorular-cevaplar) kitapları ile matematik ve diğer bilimleri ele alan kitaplar da yazmıştır.

Rabi Eliyau
Mizrahi
[Reem]
(1435-1526)

“*Melika* işlemleri yapılan kuşlarla yapacak bir şey yok” diye ilan etti Koenlerden biri. “Onlarla *korban* işlemleri de yapılamaz, onları yemek de mümkün değil.” Ne var ki birkaç dakika içinde, kuşlardan birinin Koenler tarafından çoktan yenmiş olduğu anlaşıldı.

Şimdi biraz bilgi: [1] Normalde *kaşer* bir hayvan ancak gerektiği şekilde *şehita* ile öldürüldüyse yenabilir. Başka şekilde ölmüş bir hayvan ise “*nevela*” (leş) olarak adlandırılır. [2] Bir kuş, *korban* işlemi haricinde, *melika* ile öldürülmüşse, yine *nevela* sınıfındadır ve yenmesi yasaktır. Ama eğer *korban* işlemi dâhilinde *melika* ile öldürülmüşse, bu bir istisnadır ve kuş *kaşer* olup, Koenler tarafından yenir. [3] *Nevela* sınıfındaki bir kuşla ilgili özel bir kural vardır. Böyle bir kuş yalnızca onu yiyen bir kişinin gırtlığına değdiği anda o kişinin *tame* olmasına neden olur.

Şimdi yukarıdaki olaya geri dönelim: Acaba göreve uygun olmayan Koen tarafından *melika* işlemiyle öldürülmüş bir kuş da geçerliliğini yitirerek “*nevela*” haline gelmiş ve bu nedenle onu yiyen Koenlerin *tame* olmasına sebep olmuş mudur?

Hayır! Çünkü özel bir kurala göre, Bet-Amikdaş’ın *Azara* kısmına *kaşer* halde girmiş olan bir kuş, daha sonra Bet-Amikdaş sınırları içindeyken *korban* olarak geçerliliğini yitirmişse, *nevela* sınıfında değildir ve onu yiyen kişinin gırtlığına değdiği sırada onun *tame* olmasına yol açmaz.

Kal Vahomer Yönteminde Önemli Kural

Yaprak

69

Bu yaprakta *Gemara*, *kal vahomer* yöntemi hakkında önemli bir kural öğretmektedir.

Daha önce de gördüğümüz gibi, *kal vahomer* yöntemi, hafif bir duruma dayanılarak daha ağır bir durumla ilgili kanunun öğrenilmesidir (bkz. V. Kitap, sayfa 85). Bu şekilde çıkarsama yapılabileceğine dair kaynaklardan biri, Tora’da Peygamber Miryam’la ilgili olayda anlatılanlardır. Miryam, kardeşi Moşe Rabenu hakkında *laşon ara* (olumsuz konuşma) yaptığı için *A-Şem* onu *tsaraat* rahatsızlığıyla cezalandırılmıştı. Moşe, *A-Şem*’e onu iyileştirmesi için dua ettiği zaman, *A-Şem* ona şöyle dedi: “Eğer babası ona kızmış olsaydı, kendisi bu yüzden utanarak yedi gün boyunca babasının yüzüne bakamaz hale gelirdi. *Kal vahomer* – ona *A-Şem* kızdığı zaman da ‘haydi haydi’ aynısını yapması gerekir. Ve bu nedenle *tsaraat* haliyle yedi gün kampın dışında kalmalıdır ve bu sürenin sonunda tekrar halka katılabilir.”

Şimdi dikkat edin! Acaba bu çıkarsama dâhilinde “Ona babası değil de *A-Şem* kızdığına göre Miryam kamp dışında yedi günden daha fazla kalmalı! Babası söz konusu olduğunda yedi gün dışlanan birinin, *A-Şem* söz konusu olduğunda yedi günden daha uzun bir süre dışlanması gerekmez mi?!” diye fikir yürütmez miydik?

Kendisini Yanan Fırına Atsın (devam)

Adamcağız konuyu araştırmaya karar verdi, ama bir türlü başaramadı.

Bir gün fakir komşu, kendisine bu kadar büyük bir iyilik yapan hayırsever kişinin kim olduğunu bugün; evet bugün, kesin olarak öğreneceğine karar verdi. Henüz dünya karanlık içindeyken kalkıp evinden çıktı, gizli bir yere saklandı ve

beklemeye başladı...

Adamın çok fazla beklemesi gerekmedi. Uzaktan, sessiz adımlarla evine doğru yaklaşan iki silüet belirdi. Komşu ancak bu kişiler yaklaşıncaya, iyiliksever kişilerin *tsadik* Mar Ukva ve eşi olduğunu anladı.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
123'te

Ama işte buna rağmen Tanrı, Miryam'ın sadece yedi gün kamp dışında kalmasının yeterli olduğunu söylemiştir. İşte buradan, *kal vahomer* yöntemiyle yapılan çıkarsamalar hakkında önemli bir kural öğreniyoruz: “*Dayo laba min adin, liyot kanidon*” – “çıkarsamayla öğrenilen kuralın, çıkarsamanın kaynağı olan örnekteki kuralla aynı olması yeterlidir”. Başka bir deyişle, bilinen bir kuraldan yola çıkılarak türetilen bir başka kural, o bilinen kuraldan daha ağır olamaz. Dolayısıyla, kendisine kızan Tanrı olmasına rağmen, Miryam'ın kamp dışında sadece yedi gün kalması yeterli olmuştur.

Kesilen Düve

Yaprak

70

Bu yaprakta *Masehet Zevahim*'in yedinci *pereki* sona ermektedir ve biz de bu *perekte* yer alan en son *alahayı* öğreneceğiz. Konumuz “*egla arufa*”.

Nedir “*egla arufa*”?

Tora'ya göre, eğer iki şehir arasında bir yerde, öldürülmüş bir kişi bulunursa ve bu cinayeti kimin işlediği bilinmiyorsa, büyük *bet dinin* ileri gelenleri, maktulün bulunduğu yere giderek, olay yerine en yakın şehrin hangisi olduğunu tespit ederler.

Bunun ardından o şehrin yetkilileri bu cinayete bir ilgileri olmadığına, bu olayda kendilerinin bir günahı bulunmadığına dair bir bildiride bulunurlar ve bu seremoni dâhilinde bir düve (dişi buzağı) getirilerek, oradaki bir ırmağın yanında boynu ensesinden vurulduktan sonra oraya gömülür. Bu nedenle bu düveye “*egla arufa*”, yani “boynu vurulan düve” adı verilir.

Bir *egla arufadan*, hiçbir zaman, hatta gömüldükten sonra bile fayda sağlanamaz.

Peki, ya bu düve boynu vurularak değil de, hata sonucunda *şehita* ile öldürüldüğü takdirde kural nedir? Acaba ondan faydalanmak bu durumda bile yasak mıdır?

Rabi Yanay'ın bu soruya cevabı şöyledir: “Evet! Düveden faydalanma yasağının ne zaman başladığını bir kere duymuş, ama unutmuştum. Ve öğrencilerim, onun ırmağa inmeye başladığı andan itibaren yasak hale geldiği görüşündeler. Dolayısıyla bu yasak, boynu vurma işleminden önce başladığı için, sonradan boynu da vurulsa, *şehitayla* da öldürülse, yasakta bir değişiklik olmaz.”

MASEHET ZEVAHİM
PEREK 8:
KOL AZEVAHİM

10.000 Geçersiz *Korban*!

Yaprak

71

Masehet Zevahim'de “*Kol Azevahim*” başlığını taşıyan *perek 8*'deki ilk *alaha*, on bin *korban*ın hepsinin bir anda *korban* olarak *pasul* (geçersiz) hale gelme olasılığını ele almaktadır!

Mişna'da şöyle denmektedir: “Ölülerin *Hatat-korban*larıyla veya taşlanan boğayla karışan tüm *korban*lar [için şu kural geçerlidir:] Bu karışım on binde bir oranında bile olsa – hepsi ölür.”

“Ölülerin *Hatat-korban*ları” nedir? Ölmüş bir kişiye ait *Hatat-korbanı* bu sınıftadır. Bu *korbanı* gerçekleştirmek yasaktır, çünkü ölmüş bir kişi artık günahı için kefarete elde edebilecek durumda değildir.

“Taşlanan boğa” nedir? Bir boğa bir insana saldırıp onu öldürdüğü takdirde, *bet din* onun idam edilmesine karar verir. Böyle bir boğayı *korban* olarak kullanmak yasaktır.

Şimdi; eğer sahibi ölmüş bir *Hatat-korbanı* sınıfında olan veya idam edilmesi gereken tek bir boğa, *korban* olarak adanmış muazzam bir boğa sürüsünün içine karışırsa, bu boğaların hiçbirisi *korban* olarak kullanılamaz, çünkü aralarından hangisinin *korban* olarak kullanılması yasak olan o tek boğa olduğu bilinmemektedir.

Kendisini Yanan Fırına Atsın (*devam*)

Ancak sadece fakir komşu kendisine doğru yaklaşanları görmüş değildi. Mar Ukva ve eşi, evinin dışında duran fakir komşularını fark etmişlerdi. İçlerini ani bir telaş kapladı. “Ne yapacağız? Komşumuz ona her gün dört *zuz* yardımı

bizim verdiğimiz gibi görecektir ve bize karşı mahcubiyet hissedecektir!”

Mar Ukva ile eşi fazla tereddüt etmediler. Karşılarında ekmek pişirmekte kullanılan ve o sırada cayır cayır yanan bir fırın vardı.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
125'te

On Bin Boğa – Ve Bir Tane Daha

Yaprak

72

Önceki yaprakta, geçersiz bir boğanın on bin *kaşer* *korban*ın içine karışması halinde tüm *korban*ların geçersiz hale geldiğini öğrenmiştik.

Bazılarınız mutlaka bir soru soruyordur: Neden tüm *korban*lar geçersiz hale gelsin? Daha önce de birkaç kez öğrendiğimiz iyi bilinen bir kurala göre azınlık, çoğunluk içerisinde önemini yitirir. Örneğin *kaşer* yiyeceklerin içine yanlışlıkla az miktarda *kaşer* olmayan yiyecek karışmışsa, *kaşer* olan kısmın miktarı *kaşer* olmayan kısmın miktarından fazla olduğu takdirde tüm karışım *kaşer*dir, çünkü *kaşer* olmayan az miktardaki yiyecek, yenmesi serbest olan çoğunluğun içinde önemini kaybetmiştir. Buna “*bitul barov*” (çoğunluğun içinde geçerliliğini kaybetmek) adı verilir. (Not: Bu kural birbirinden ayrı parçaların karışımı halinde geçerlidir. Ama bir karışım birlikte pişmişse veya parçalar bir şekilde birleşmişse, karışımın bütününe *kaşer* sayılabilmesi için, *kaşer* olan kısmın *kaşer* olmayan kısmın en az altmış katı miktarda olması gerekir. Bu kural, “*batel beşişim*” [=altmış karşısında geçersiz olur] olarak bilinir.)

Öyleyse, yukarıdaki örnekte, geçersiz olan tek boğa neden *kaşer* olan çoğunluk boğaların içinde önemini yitirmemektedir?

İşte bu, yasak olan ve olmayan şeylerin karışımlarına çokça yer veren “*Kol Azevahim*” başlıklı bu *perekte* öğrenilen *alahalardan* biridir. Bu *alahaya* göre, “*davar şebaminyan eno batel*” – “sayılan bir şey önemini yitirmez”. Başka bir deyişle, kiloyla veya hacimle toplu olarak değil de (örneğin kuruyemiş gibi), her parçanın kendi başına önem sahibi olup ayrı ayrı satıldığı türden bir mal (örneğin bir boğa), çoğunluk içinde önemini yitirmez.

“Korban Dahuy” Nedir?

Yaprak

73

Bu yaprakta öğrenilen *Gemara*, “*dihuy*” (reddedilme) konusundaki bir fikir ayrılığını hatırlatmaktadır. Bunu anlayabilmek için, tekrar *Melamed* Rabi Şimşon’a başvuracağız.

Rabi Şimşon bir gün öğrencilerine ““*Korban dahuy*’un ne anlama geldiğini bilen var mı?” diye sordu.

Çalışkan öğrencilerden Yaakov’un cevabı hazırdu bile: “*Korban dahuy*, *korban* olarak kullanılma açısından ‘reddedilmiş’ bir hayvandır.” Başka bir deyişle *korban* olma geçerliliğini yitirmiş bir hayvana “*korban dahuy*” adı verilir.

Kim Kimdir?

Yisrael’in Büyükleri

İspanya’da yaşamış büyük hahamlardandır. İspanya’dan kovuluşun ardından Portekiz’e, oradan da Selanik’e geçmiş ve orada İspanya’dan kovulmuş Yahudilerden oluşan büyük bir cemaatin başında yer almıştır. Rabi Yaakov kendi neslinin hahamları arasında büyük takdire nail olmuştur. Toplumsal konularda birçok *takanaya* (kural) imza atmıştır ve *anusim* (İspanya’da Engizisyon nedeniyle Hristiyanlığı kabul etmek zorunda kalan Yahudiler) olgusu gibi çeşitli sorunlarla başa çıkmaya gayret etmiştir. Özgün

Sefarad geleneklerini, Selanik’in yerel gelenekleriyle uyum içinde olmadığı zaman bile korumak istemiştir.

Rabi Yaakov esas olarak “*En Yaakov*” adlı kitabıyla ünlüdür. Bu kitapta, Talmud’daki *Agada* öğretilerini toplamış ve onları açıklamıştır. Açıklamalarında, o nesilde İspanya’dan kovulan Yahudilerin dünyalarını ifade eden *musar* ve düşünce metinlerine de yer vermiştir. “*En Yaakov*” kitabı muazzam bir başarı yakalamıştır ve birçok yerde sürekli olarak öğrenilmektedir.

Rabi
Yaakov
ben Habib
(1450-1516)

“Çok güzel” diye devam etti Rabi Şimşon. “Şimdi *Tannalar* arasındaki görüş ayrılığına geçelim.”

Eğer bir *korban* kesildikten sonra, *korbanın* geçersiz hale gelmesine sebep olan bir olay meydana geldiyse, bu *korban*, geçersiz olmasına sebep olan etken daha sonra ortadan kalksa bile ebediyen geçersiz nitelikte kalır. Kesilmiş olan bir *korbanla* ilgili *alaha* bu şekildedir.

Ama eğer geçersizlik durumu henüz *korban* kesilmeden ortaya çıkmışsa, o zaman bu konuda görüş ayrılığı vardır. Bazı Hahamlara göre bu durumda da geçersizlik ebediyen devam eder ve hayvanı *korban* olarak kullanmak mümkün değildir. Diğer görüşe göreyse, geçersizliğe sebep olan etken ortadan kalktıysa hayvan tekrar *korban* olarak kullanılabilir hale gelir.

Bir Fıçının Hikâyesi

Yaprak

74

Bu yazımızda ilginç bir olayı öğreneceğiz.

Bir bahçede yüz tane üzüm fıçısı duruyordu. Hata sonucu bu bahçeye, içinde *teruma* üzümeleri bulunan bir fıçı daha koyuldu. Bilindiği üzere, *teruma*, tarım ürünlerinden ayrılarak Koenlere verilen paydır ve Koenler bunu kutsiyet kurallarına riayet ederek tüketmek durumundadır. Ne var ki bahçedeki fıçılar karışmıştı ve şimdi hangisinin *teruma* üzümelerini içerdiği bilinmiyordu. Böyle bir durumda, fıçılardan hepsine sanki içindekiler *teruma* üzümleymiş gibi davranmak ve bunun gerektirdiği kurallara riayet etmekten başka çare yoktur, çünkü *teruma* fıçısının hangisi olduğu bilinmediği gibi, bu fıçı çoğunluğun içinde önemini de yitirmez, çünkü yaprak 72’de öğrendiğimiz gibi “*davar şebaminyan eno batel*”.

Acaba bu fıçılardaki üzümlerden, *teruma* kurallarının gerektirdiği sınırlamalar olmadan yararlanmak mümkün müdür? Olayın devamını okuyunca bu sorunun cevabını da öğreneceksiniz.

Aradan çok zaman geçmemişti ki, fıçılar bir arabaya yüklendi. Arabacının yolu Yam Amelah’ın (Tuz Denizi; Lut Gölü) yanından geçiyordu. Yokuşlardan birinde, fıçılardan biri yuvarlanarak Yam Amelah’a düştü. Şimdi, geriye kalan yüz fıçıdaki üzümler sınırlama olmaksızın yenilebilir ve bunların *teruma* üzümlemlerini içeriyor olabileceğinden endişe edilmez.

Neden? Çünkü Hahamlarımız, böyle bir durumda, düşen fıçının *teruma* üzümlemlerini içeren fıçı olduğunu varsaymanın mümkün olduğuna hükmetmişlerdir.

Kendisini Yanan Fırına Atsın (devam)

Fırının içinde kömürler hâlâ için için yanmaktaydı ve fırın etrafa büyük bir sıcaklık yayıyordu. Ama Mar Ukva ve eşi buna hiç aldırmadılar; bir kişinin mahcup olmasını önleme amacıyla, kendilerini aceleyle bu yanan fırının içine attılar ve onun içine saklandılar...

Bu şekilde bu iki *tsadik* insan, Hahamlarımızın bir sözünü harfiyen gerçeğe dönüştürmüşlerdir: “Kişinin, arkadaşını utandırmaktansa, kendisini yanan bir fırının içine atması daha iyidir” (*Ketubot* 67).

Hahamlarımızdan
MAASELER

SON

Neyi Kasapta Satmak Yasaktır?

Yaprak

75

Koen Gedalya hayatında ilk kez *kaşer* bir hayvanın *behor* yavrusuna hak kazanmıştı. Hepimizin bildiği gibi, *kaşer* bir hayvanın *behor* yavrusu (*behor beema teora*) bir Koen'e getirilmelidir. Eğer *behor* hayvan "*tamim*", yani bedensel açıdan kusursuzsa, Koen onu *korban* olarak getirip işlemlerini yapar. Eğer *behor* hayvan "*baal mum*" ise, yani bedensel bir kusuru varsa, Koen onu kutsal olmayan, normal bir hayvanmış gibi keser ve tabii ki bunu Bet-Amikdaş dışında yapar.

İşte, Gedalya'ya verilen *behor* hayvanın, *korban* olmasını engelleyen bir bedensel kusuru vardı ve bu nedenle Gedalya onu kesti. Ama şahsen bu kadar çok ete ihtiyacı yoktu ve bu nedenle *behor* hayvanın etini kasap dükkânında satmak istedi. Ne de olsa bir şey pazarda satıldığında, karşılığında, evde satıldığı zamana göre daha yüksek bir bedel alınır. Ne var ki Gedalya kapıya doğru henüz iki adım bile atmamışken babası onu durdurup, yapmayı tasarladığı şeyin yasak olduğunu söyledi. *Behor* hayvanın eti, sıradan hayvanların eti gibi kasapta satıldığı takdirde, bu, *behorun* kutsiyetine karşı aşağılayıcı bir davranış olacaktır. Bu nedenle, karşılığında daha düşük bir bedel alacaksa bile, *behor* hayvanın fazla etini evde satması gerekiyordu.

Yasak Alım

Yaprak

76

Bu yaprakta öğrenilen *Gemara*'da, kutsal nitelikli yiyeceklerin yenme süresini kısaltmayı yasaklayan bir *alaha* ele alınmaktadır.

Örnek:

Ribi Moşe'nin *Şemita* yılına ait incirleri vardı. Bilindiği gibi *Şemita* yılında yetişen meyvelerin özel bir kutsiyeti vardır ve bu nedenle onların ticaretini yapmak yasaktır. Ama az miktarda meyve satılabilir ve bu nedenle Ribi Moşe birkaç incir sattı. Tabii ki bu incirlerin karşılığında elde ettiği para da, *Şemita* yılında yetişen meyvelerle aynı kutsiyete sahip olmuştu. Dolayısıyla bu parayla satın alacağı her şey de yine aynı şekilde kutsal olacaktı.

Kim Kimdir?

Yisrael'in Büyükleri

Roma'daki Yahudi cemaatinin liderlerinden, *rav* ve uzman bir hekimdir. Tora'ya, Tanah'ın başka birkaç kitabına ve *Pirke Avot*'a açıklamalar yazmıştır. Açıklamaları metnin basit anlamı üzerinde durur; açık ve anlaşılır niteliktedir. Seforno geniş kapsamlı bir eğitim görmüştü ve açıklamalarının birçok yerinde, kendi döneminin bilimsel ve tıbbi bilgilerine atıfta bulunur.

Seforno tüm insanları sever ve

A-Şem'in gözünde hepsinin değerli olup sevildiğine inanırdı. Ona göre, Yisrael halkının hedefi, tüm insanlığı Tanrı inancına yaklaştırmaktır ve bu da Yahudi halkının omuzlarına büyük bir ahlaki sorumluluk yükler. Buna rağmen Seforno birçok antisemitik saldırıya maruz kalmıştır. Seforno felsefeyle de uğraşmış ve Aristo ile onun yolundan yürüyenlerin fikirlerini çürüten "*Or Amim*" adlı bir kitap yazmıştır.

**Rabi
Ovadya
Seforno**
(1468-1550)

Şimdi bahsettiğimiz *alahaya* gelelim: *Şemita* yılının kutsiyetine sahip olan para ile *teruma* ürünleri (tarım ürünlerinden Koenlere verilmek üzere ayrılan pay) satın almak yasaktır! Neden? Çünkü *Şemita* yılına ait ürünler yalnızca belli bir zaman boyunca yenebilir. Bu zaman, o ürünlerin tarla veya bahçede bulunabileceği süreyle sınırlıdır. Bu süre sona erdikten sonra bu meyveleri yemek yasaktır. Buna karşılık, *teruma* sınıfındaki ürünleri yeme konusunda belli bir zaman sınırlaması yoktur. Eğer *Şemita* parasıyla *teruma* ürünleri satın alınırsa, *teruma* ürünleri *Şemita* ürünleriyle aynı sınırlamalara sahip olacağından, daha önce var olmayan sınırlı bir zaman içinde yenmeleri gerekecektir. Ve yukarıda bahsettiğimiz *alaha* doğrultusunda, *terumanın* yenebileceği zamanı azaltmamak için, bunu yapmak yasaktır.

Karıştırılan Kan

Yaprak
77

Daha önce açıkladığımız gibi, “*Kol Azevahim*” başlıklı bu *perek*, çeşitli karışımları ele almaktadır.

Bu yazımızda suyla karışan kandan bahsedeceğiz.

Koen Gedalya’yı görevini yaparken izlemek üzere bir kez daha Bet-Amikdaş’a gidelim. Galil bölgesinde yaşayan büyük bir grup, *Toda-korbanları* (şükran *korbanları*) gerçekleştirmek

üzere Bet-Amikdaş’a gelmişti, çünkü tüm köy düşman ordusu tarafından tutsak edildikten sonra büyük sıkıntılar yaşamış ve şimdi nihayet özgürlüğüne kavuşmuştu.

Koen Gedalya, *korbanlardan* birinin kanını *Mizbeah* üzerindeki işlemler için *mizrak* adlı kaba almak üzere eğildi. Tekrar ayağa kalktığı sırada omzu, oradaki bir başka Koen’in eline çarptı. O sırada diğer Koen’in elinde bir bardak su vardı ve aldığı darbe sonucunda suyun bir kısmı *mizrakın* içine döküldü.

Gedalya, kanın pıhtılaşmasını önlemek için elindeki *mizrakı* bir o yana bir bu yana sallamaya devam ediyordu ki, bu sırada *talmid haham* bir Koen ona gelerek *mizrakın* içine bakmak istedi. Koen *mizraka* baktı ve kararını verdi: “Bu kan *Mizbeah*’taki işlemler için geçerli; çünkü karışım içinde kanın rengi açıkça görülebiliyor.”

Ekmeğini Suya At

Büyük gemi, sakın bir şekilde okyanusa açılmıştı. Kalabalık yolcu grubu geminin içinde yerini almıştı ve herkes, varış noktasına ulaşmayı beklerken bir yandan da kendi meşgalesiyle uğraşmaktaydı. Ama birden bire tüm

planlar değişti. Sert rüzgârlar esmeye ve gemiyi ters yöne sürüklemeye başladı. Kaptan tüm kuvvetiyle bu korkunç fırtınayla boğuşmaya çalışıyordu ama fırtına ona üstün geldi.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
127’de

Dam A-Nefeş ve Dam A-Tamtsit

Yaprak

78

Bu yazımızda da Bet-Amikdaş'ta kalacağız, ama şimdi tamamen farklı bir olayla karşı karşıyayız ve bu konuda da oldukça ilginç bir yaklaşım göreceğiz.

Bir *korbanın Mizbeah* üzerindeki kan işlemleri, “*dam a-tamtsit*” (sızan kan) değil, “*dam a-nefeş*” (can kanı) kullanılarak yapılır. *Dam a-nefeş*, *korban* kesildikten hemen sonra güçlü bir şekilde akan kandır. *Dam a-tamtsit* ise, güçlü akış sona erdikten sonra sızmaya devam eden kandır.

Bir Koen, elindeki *mizraka* bir *korbanın* kanını almıştı ve dikkatsizlik sonucu, *mizrakın* içine *dam a-tamtsit*in de akmasına izin verdi. Şimdi *mizrakın* içinde *dam a-tamtsit* ve *dam a-nefeş* karışık hale bulunuyor. Acaba *Mizbeah*'taki işlemler için bu kan kullanılabilir mi?

Gemara bunun yasak olduğunu söylemektedir. Hatta karışım içinde *dam a-nefeş* çoğunlukta ve *dam a-tamtsit* azınlıktaysa bile bu yasaktır.

Neden? Bu durumda, miktarı az olan şey, neden çoğunluğun içinde önemini yitirmemektedir?

Gemara, aslında bu durumda da azınlığın çoğunluk içinde önemini yitirdiğini, ama buna rağmen bu kanı kullanmayı Hahamlarımızın yasakladıklarını söylemektedir. Hahamlarımızın bu kararlarının ardındaki sebep, başka bir seferde *dam a-tamtsit* miktarının *dam a-nefeş* miktarına göre daha fazla olma olasılığıdır. Eğer şimdiki durumda karışımın *Mizbeah*'taki kan işlemleri için kullanılmasına izin verilirse, görevlilerin diğer durumda da karışımı kullanmaya karar verebilecekleri endişesi nedeniyle, *dam a-nefeş* çoğunlukta olduğu zaman bile karışımın kullanılması yasaklanmıştır.

Pesah-korbanı, Matsu ve Maror – Birlikte

Yaprak

79

Bu yazımızda iki kavramı öğreneceğiz:

- Mitsvalar* birbirini geçersiz kılmaz.
- Yasaklar birbirini geçersiz kılmaz.

İlk kavram, İllel A-Zaken'in âdetinden öğrenilmektedir. *Seder* gecesinde İllel A-Zaken, *Pesah-korbanının* etini *matsu* ve *maror* ile sarar ve bunları birlikte yedi.

Kim Kimdir?

Yisrael'in Büyükleri

Birçok *talmid haham* yetiştirmiş bir ailenin oğlu olarak İspanya'da dünyaya gelmiştir. İspanya'dan kovuluşla birlikte, on üç yaşındayken, ailesiyle birlikte Fas'a geçmiş, oradan Tsefat'a ve sonra da Yerusalayim'e gelmiştir. Şehirdeki zorlu ekonomik şartlar nedeniyle Radbaz, Mısır'a inmek zorunda kalmıştır. Orada *av bet din* görevine atanmış ve zaman içinde tüm Mısır Yahudilerinin lideri haline gelmiştir.

Radbaz bir *roş yeşiva* ve *tsedaka* tahsildarıydı ve geçimini sağlamak için tarım mahsulleri ve deri ticaretiyle uğraşırdı. Mısır'da kırk yıl *rav* olarak

görev yaptıktan sonra kutsal topraklara geri dönmüş ve ileri bir yaşta, Tsefat şehrinde vefat etmiştir.

Radbaz on bini aşkın *alaha* cevabı yazmıştır; ama bunlardan elimize ulaşanların sayısı ancak iki bini bulmaktadır ve bu cevaplar “*ŞuT Radbaz*” kitabında yayınlanmıştır. Önemli *alaha* kararları arasında Etyopya'daki “Falaş”ların *kaşer* Yahudiler olarak tanınmaları saygın bir yer tutar. Ayrıca Radbaz'ın, Bet-Amikdaş'ın en kutsal bölümü olan *Kodeş Akodaşim*'in yeri ve Tapınak Tepesi'ne çıkış gelenekleri hakkında yazdıkları, önemli birer kaynak olarak kabul edilir.

**Rabi David
ben Zimra
[Radbaz]
(1479-1573)**

Buradaki orijinal fikir şudur: Üç *mitsva* söz konusudur: a. *Matsa* yemek. b. *Pesah-kurbanı* yemek. c. *Maror* yemek. Ve bunların her birini ayrı ayrı yemeyip, aksine, hepsini birlikte yemesine rağmen, *mitsvalardan* hiçbirisi diğer *mitsvaları* geçersiz kılmamaktadır. Yani *mitsvaların* her üçü de yerine getirilmiştir. (Günümüzde *Pesah-kurbanı* yerine getiremiyoruz. Ama İllel'in bu âdetinin anısına, *matsa* ile *maroru* birlikte sarıp yiyoruz.)

İkinci kavram da – “yasaklar birbirini geçersiz kılmaz” – yine yiyeceklerle ilgilidir. Örneğin eğer bir kişi, çeşitli sebeplerle (*pigul*, *notar*, *tame*) yenmesi yasak hale gelmiş farklı *korbanları* birbirine karıştırıp bunları birlikte yerse, bunların her biri için ayrı bir ihlalde bulunmuştur ve bu türlerden herhangi biri diğerlerinden miktar olarak daha fazla olsa bile, bu diğer yasakları iptal etmez. (*Pigul* için bkz. V. Kitap, sayfa 187, *notar* ve *tame* için bkz. III. Kitap, sayfa 184.)

Me Hatat'ın İçine Düşen Su

Yaprak

80

Büyük bir heyecan vardı.

Teme met (ölü nedeniyle *tame* olmuş) kişilerden oluşan bir grup, yedi günlük arınma sürecini tamamlamak üzereydi ve görevli Koen'in, *para adumanın* (kızıl inek) küllerinin karıştırıldığı “*me hatat*” (paklama suyu) ile gelerek, bunu, onları tamamen arındırmak için üzerlerine serpmesini bekliyorlardı.

Ve işte, Koen suyu içeren kapla birlikte geldi ve aniden üzücü bir şey oldu: Kutsal niteliğe sahip olan bu suyun içine sıradan bir su damlası düştü!

Böyle bir durumda kanunun ne olduğu konusunda diğer Hahamlarla Rabi Eliezer arasında bir görüş ayrılığı vardır:

Hahamlar kaptaki tüm suyun geçerliliğini yitirdiği görüşündedirler, çünkü şimdi bu suyun içine, arındırma amacıyla serpme işleminde kullanılmaya uygun olmayan bir damla su karışmıştır. Bütün sular da birbirine homojen olarak karıştığı için kaptaki su bütünüyle *pasul*, yani geçersiz, kullanılamaz hale gelmiştir.

Buna karşılık Rabi Eliezer suyun geçerliliğini yitirmediği görüşündedir. Ama normal şartlarda bu suyun *tame* kişilerin üzerine birer kez serpilmesi yeterli olmasına rağmen, bu durumda her *tame* kişinin üzerine iki kez serpilmelidir. Neden? Çünkü tek bir serpme işlemi yapıldığı zaman, serpilene kısmın tam da suya karışan o sıradan su damlasını içeriyor olma ihtimali vardır... Ama eğer su iki kez serpilirse, bu serpme işlemlerinden en azından birinin yabancı damlanın karışmadığı kutsal su olduğundan emin olunabilir.

Ekmeğini Suya At (devam)

Büyük gemi, tüm yolcularıyla birlikte rotasından saptı ve kuru bir yerde karaya oturdu. Yolcular dehşet içindeydi ve ufukta geri dönüş için bir yol görünmüyordu...

Geminin yolcuları bu ıssız adada oturdular ve bu korkunç yerden nasıl çıkacaklarına dair ümitsizce çareler

düşünmeye başladılar.

Geminin yolcuları iyi ve geniş kalbe sahip, düzgün insanlardı. “Gelin, herkes elindeki yiyecekleri çıkarsın ve ortaklaşa paylaşalım” diye çağrıda bulundular birbirlerine.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
131'de

“Bila”

Yaprak

81

Üç yaprak sonra *Masehet Zevahim*’de “*Kol Azevahim*” başlıklı sekizinci *perek* sona erecektir ve bu son yapraklarda da bu *perekte* genel olarak ele alınan, farklı şeylerin birbirine karışmasına dair kurallar üzerinde durulmaktadır.

Gemara, karışımlara dair *alahalarda* gayet iyi bilinen bir tartışmaya değinmektedir: “*Yeş bila o en bila?*” (*bila* var mıdır, yok mudur?).

Tabii ki “*bila*” sözcüğünün ne anlama geldiğini ve “*bila*”nın var olup olmamasının ne gibi bir fark yarattığını bilmek istiyorsunuzdur.

Açıklayalım: “*Bila*” sözcüğü, kusursuz, homojen bir karışım belirten “*belila*” sözcüğüyle bağlantılıdır.

İki sıvı birbirine karıştığı zaman acaba tamamen karışmayan kısımlar olduğu ve bu kısımlarda sıvılardan sadece birinin var olduğu söylenebilir mi, yoksa iki sıvı karıştığı zaman onların tamamen, homojen bir şekilde birbirine karışmış olduğu ve karışımın her kısmında iki sıvının da bulunduğu mu varsayılır?

İşte “*yeş bila o en bila*” tartışmasının konusu budur. Acaba iki sıvının karışımı kusursuz ve homojen midir, yoksa değil midir?

Yerinden Çıkan Kan

Yaprak

82

Gelin *Gemara* öğrenenlere katılalım ve onlarla birlikte Hahamlarımızın bir *alahayı* bir *pasuktan* nasıl öğrendiklerini görelim.

Bir *Hatat-korban*ının kanı Bet-Amikdaş’ın dışına çıkarılırsa, bu *korban pasul*, yani geçersizdir.

Aynı şekilde bir *Hatat-korban*ının kanı *Ehal*’in (Bet-Amikdaş’ın merkez binası; aynı zamanda “*Kodeş*” olarak da adlandırılır) içine sokulduğu takdirde de bu *korban pasul*dur.

Ama bu iki *alaha* arasında bir fark vardır. Eğer kan Bet-Amikdaş’ın dışına çıkarılırsa, ama buna rağmen hâlâ Bet-Amikdaş’ın içinde o *korban*a ait kan mevcutsa, o zaman *korban*, *kaşer*, yani geçerlidir. Ama eğer *Hatat-korban*ının kanı *Ehal*’in içine getirilmişse, dışarıda hâlâ o *korban*a ait başka kan varsa bile, *korban* geçerliliğini yitirir.

Acaba Hahamlarımız bunu nereden biliyorlardı?

Kutsal Tora’ımızda şöyle denmektedir: “*Ancak kanından, Kodeş’te onarım sağlama amacıyla Buluşma Çadırı’na getirilen hiçbir Hatat-korbanı yenemez; ateşte yakılmalıdır*” (Vayikra 6:23). Bu pasuk, kanı *Ehal*’e getirilmiş olan bir *Hatat-korban*ının *pasul* olduğunu öğretmektedir. Acaba pasuğun kullandığı ifadeye dikkat ettiniz mi? “*Kanından... getirilen*”... Bu ifadeden, *korban*ın kanının sadece bir kısmı bile *Ehal*’e getirildiği takdirde *korban*ın *pasul* olduğu öğrenilmektedir. Şayet Tora, *korban*ı, sadece “tüm kanı” *Ehal*’e sokulduğu takdirde geçersiz kılseydi, pasuğun “*Kanı... getirilen*” demesi gerekirdi ve o zaman kanın tümünden bahsedildiği anlaşılırdı. Ama “*kanından*” denmesi, kandan sadece bir kısmın bile içeri sokulması halinde *korban*ın *pasul* olduğunu göstermektedir.

**MASEHET ZEVAHİM
PEREK 9:
AMİZBEAH MEKADEŞ**

Mizbeah'tan Dışarı Uçan Şeyler

Yaprak

83

Bu yaprakta *Masehet Zevahim*'deki sekizinci *perek* sona ermekte ve “*Amizbeah Mekadeş*” başlığını taşıyan dokuzuncu *perek* başlamaktadır. *Perek*in başında öğrenilen *alahalardan* biri, *Mizbeah*'tan düşen şeyleri ele almaktadır.

Bir ateş çok güçlü olup büyük bir sıcaklık yaydığı zaman, bazen o ateşin içinde yanan şeylerin bir kısmı yerlerinden havalanarak veya fırlayarak ateşin dışına doğru uçar. Aynı şekilde, *Mizbeah*'ın üzerindeki ateşin kuvveti nedeniyle, bazen *korbanların* bazı kısımları *Mizbeah*'ın üstünden fırlayarak *Azara*'nın zeminine düşerdi. *Gemara*, bu parçaların hangilerini *Mizbeah*'ın üzerine geri koymak gerektiği, hangileri içinse böyle bir gereklilik olmadığı konusunu ele almaktadır. Örneğin, eğer düşen parça tamamen yanmışsa ve artık bütünüyle kül haline gelmişse, onu tekrar *Mizbeah*'ın üzerine geri koymaya gerek yoktur.

Mizbeah'ın Özel Etkisi

Yaprak

84

Mizbeah'ın özel bir *segulası*, yani özel bir etkisi vardı.

Neden mi bahsediyoruz?

Bazı *korbanlar* çeşitli sebeplerden dolayı geçerliliklerini yitirebilir ve artık onları *korban* olarak kullanmak mümkün olmaz. Örneğin, eğer bir *korban* güneş batmadan önce kesildiyse, ama *Mizbeah* üzerinde kanla yapılması gereken işlemler güneş batmadan önce yetiştirilemediyse, bu *korban*, “*pasul*”dur. Başka bir örnek: Kesildikten sonra *Azara*'nın dışına çıkarılan bir *korban* geçerliliğini yitirir. Yine bir başka örnek: *Mizbeah* üzerindeki kan işlemleri, Bet-Amikdaş'ta ibadet görevine uygun olmayan biri tarafından yapılmış olan bir *korban* da *pasul* olur. Bu örneklerin her birinde *korban* geçersizdir.

Şimdi *Mizbeah*'ın *segulasına* gelelim:

Eğer bu *korbanların* yakılan parçaları, *pasul* olmalarına rağmen yine de yanlışlıkla *Mizbeah*'ın üzerine çıkarılmışlarsa, artık oradan indirilmez, *korban* olarak yakılması gereken parçalar *Mizbeah*'ın üzerinde yakılır! Çünkü *Mizbeah*'ın üzerine bir kez çıkarıldıktan sonra, *Mizbeah* onları kutsal hale getirir!

Ekmeğini Suya At (devam)

“Yolluklarımızı birleştirelim ve zengin-fakir bakmaksızın hepsini eşit olarak bölüselim. Hayatta kalacaksa hepimiz hayatta kalırız ve Tanrı esirgesin, şayet bu yabancı ve garip yerde ölmemize hükmedilmişse, o zaman hep birlikte ölürüz!” dediler.

Öyle de yaptılar. Zenginler daha

fazla vererek *tsedaka mitsvasını* yerine getirmeye nail oldular ve fakirler de doyana kadar yemek yiyebildiler.

Tanrı bu insanların iyi eylemlerini gördü ve onlara kurtuluşu getirmekte gecikmedi. Gemi yolcularının aklına parlak bir fikir geldi:

**Hahamlarımızdan
MAASELER**

Devamı
137'de

Mizbeah'a Boynuzlarıyla Çıkarılan Korban

Yaprak

85

Melamed Rabi Şimşon öğrencilerine, Tora'dan, görünüşte birbiriyle çelişen iki pasuğu gösterip bu pasukların aslında neden çelişki içinde olmadığını açıklayacağına söz vermişti. Şimdi bu sözünü yerine getirecekti:

Bir pasukta şöyle denmektedir: “*Koen [hayvana ait parçaların] tümünü Mizbeah'ta tütürür*” (Vayikra 1:9). Buradan, *Ola-korbanı* olarak getirilen bir hayvanın Mizbeah üzerinde tümüyle yakılması gerektiği anlaşılmaktadır ki buna hayvanın yünü ve boynuzları da dâhildir.

Ama başka bir pasukta “*Ola-korbanlarını, [onların] et ve kan [ile ilgili işlemlerini] Tanrı'n A-Şem'in Mizbeah'ının üzerinde [gerçekleştirerek] yapacaksın*” (Devarim 12:27) diye yazılıdır. Buradan da Mizbeah üzerinde hayvanın yalnızca kanının ve etinin kullanıldığı sonucu çıkmaktadır!

Hahamlarımız bu pasukların her birinin farklı bir durumla ilgili olduğunu belirtirler. Bir *korban* kesildikten sonra bazı kısımları, Mizbeah'a çıkarılmadan önce ayrılır. İlk pasuk, kesildikten sonra, bu kısımların yanında, boynuzlar ve yün bile ayrılmaksızın bir bütün olarak Mizbeah'ın üzerine çıkarılmış bir *korbandan* bahsetmektedir. Normal şartlarda bu kısımların çıkarılması gerekmesine rağmen, eğer *korban Mizbeah'ın* üzerine bu halde çıkarıldıysa, artık Mizbeah'tan indirilmez ve bu haliyle yakılır. İkinci pasuk ise, *korbanın* bedeninden ayrılmış olan boynuz ve yünün de, diğer parçaların yanında Mizbeah'ın üzerine çıkarıldığı bir durumu ele almaktadır. Bu durumda yün ve boynuzlar indirilir ve yalnızca kan ve etle işlem yapılır.

Terumat A-Deşen

Yaprak

86

Bu yaprakta *Gemara* “*Terumat A-Deşen*” mitsvasından da bahsetmektedir. “*Terumat A-Deşen*”, Bet-Amikdaş'ta her gün yapılan ilk ibadet işlemidir ve bu işlem, Mizbeah'ta gerçekleştirilecek olan ibadet görevleri öncesinde bir hazırlık niteliğindedir. Bunu yapacak olan Koen, Mizbeah'ın üzerinden bir miktar kül alır, Mizbeah'ın rampasından aşağı iner ve bu külü Mizbeah'ın yanında belirli bir noktaya bırakır. Tora'nın emrettiği gibi: “*Koen... külü[n birazını] kaldırır ve onu Mizbeah'ın yanına yerleştirir*” (Vayikra 6:3). Bu işleme “*Terumat A-Deşen*” adı verilir; zira Koen, bir miktar külü (İbranice: *deşen*) Mizbeah'ın üzerinden kaldırmaktadır (İbranice: *erim* kökü). Kül, Mizbeah'ın yanında bırakıldığı noktada mucizevi bir şekilde zemin tarafından yutulurdu.

Terumat A-Deşen mitsvası henüz sabah olmadan, gece vakti de gerçekleştirilebilirdi.

Kim Kimdir?

Yisrael'in Büyükleri

Tüm nesillerin en büyük hahamlarından ve *posek*lerindendir. “*Maran*” (efendimiz; üstadımız), “*Bet Yosef*” (büyük eserinin adı) veya “*Mehaber*” (yazar) olarak da anılır. İspanya'da doğmuştur ve kovuluştan sonra ailesiyle birlikte birçok ülkeye uğradıktan sonra sonunda Erets-Yisrael'e çıkarak Tsefat şehrine yerleşmiştir. Otuz dört yaşında Rabi Yaakov ben Aşer'in ünlü eseri *Tur* hakkındaki “*Bet Yosef*” adlı geniş açıklamalarını yazmaya başlamış ve bunu yirmi yılda tamamlamıştır.

Bu eserinde, her bir *alahanın* kaynaklarını derin bir incelemeye tabi tutmakta ve sonunda üç büyük *posek*, Rif,

Rambam ve Roş'un görüşleri arasında nihai bir karara varmaktadır. Bu nihai kararları, Yisrael halkının temel *alaha* kitabı haline gelmiş olan diğer eseri “*Şulhan Aruh*”ta toplamıştır. Bunun yanında, Rabi Yosef Karo, Rambam'ın *Mişne Tora* (veya *Yad Ahazaka*) adlı eserine de “*Kesef Mişne*” başlığı altında geniş açıklamalar yazmıştır.

Ari'ye (bkz. sayfa 152) ve Tsefat'taki Kabalistlere yakındı. Hatta kendisine derin sırları açıklayan ve Tanrı ibadetinde kendisine yol gösteren göksel bir “*magid*”in (anlatıcı) kendisine birkaç kez görünmesine nail olduğunu anlatır.

Rabi
Yosef Karo
[Maran]
(1488-1575)

Her gün *Terumat A-Deşen mitsvasını* horozun öttüğü vakitte veya buna yakın bir zamanda, ondan önce veya sonra yaparlardı.

Yom Akipurim’de bu *mitsva* Koen Gadol tarafından yerine getirilirdi ve normalden daha önce, geceyarısında yapılırdı. Bunun sebebi Yom Akipurim boyunca Bet-Amikdaş’taki tüm ibadet işlemlerini Koen Gadol’un yapacak olmasıydı ve gün içinde kendisini bekleyen çok sayıdaki görev öncesinde Koen Gadol’un dinlenmesi için yeteri kadar zaman kalması amacıyla bu işlem normale göre erkene alınırdı.

Benzer şekilde *Şaloş Regalim* bayramlarında da (Pesah, Şavuot ve Sukot) bu işlem erkene alınır ve gecenin ilk üçte birlik kısmında (*a-aşmura a-rışona*) gerçekleştirilirdi. Bunun amacı da, işlem sonrasında, *Mizbeah*’ın üzerinde kalan büyük miktardaki külün *Mizbeah*’ın merkezinde düzenli, şişkin bir yığın şeklinde toplanabilmesi için zaman kalmasını sağlamaktır; zira *Şaloş Regalim* bayramlarında normale göre çok daha fazla *korban* gerçekleştirildiğinden, bunlara ait küllerin miktarı da çok fazla olurdu. Normal günlerde *Mizbeah* üzerinde çok fazla kül biriktiği zaman, bu küller Bet-Amikdaş’ın dışına çıkarılırdı; ama *Şaloş Regalim* bayramlarında bu özellikle yapılmazdı, çünkü bu günlerde küllerin bolluğu, halkın ne kadar çok *korban* gerçekleştirildiğini görmesini sağladığından, *Mizbeah* için bir övgü ve güzellik görüntüsü sayılırdı.

Mizbeah’ın Üzerindeki Hava

Yaprak

87

Özel bir *alahaya* göre, kesildikten sonra herhangi bir sebeple geçerliliğini yitirmiş olan *korbanlar Mizbeah*’ın üzerine çıkarıldığı takdirde, *Mizbeah*’ın kutsiyeti nedeniyle bu *korbanlar* oradan indirilmez ve *korban* olarak gereken işlemler orada yapılır. Hahamlarımız bunu Tora’nın açık bir talimatından öğrenmişlerdir: “*Mizbeah’a degen her şey kutsiyet kazanacaktır*” (Şemot 29:38).

Şimdi Talmud’daki Hahamların emin olamadıkları ilginç bir belirsizliği öğreneceğiz.

Diyelim ki *Mizbeah*’ın üzerine *pasul* bir *korban* çıkarıldı, ama henüz *Mizbeah’a* değmedi. Örneğin bir Koen, eline *korbanı* aldı, rampayı kullanarak *Mizbeah*’ın üzerine erişti ve tam da *korbanı* oradaki ateşin üzerine koyacakken, son anda bu *korbanın pasul* olduğunu hatırladı. Bu durumda kural nedir? Acaba *korbanı* aşağıya mı indirmelidir, yoksa onu yine de ateşe mi koymalıdır?

Buradaki belirsizlik, *Mizbeah*’ın üzerindeki havanın da *Mizbeah* gibi kutsal olup olmadığı konusundadır. Eğer kutsalsa, *korbanı* indirmemek gerekir. Eğer kutsal değilse, *korbanı* indirmek gerekir.

Meil ve Sağladığı Kefaret

Yaprak

88

Koen Gadol’un sekiz özel giysisinden biri de *meildi*.

Meilin görünümü nasıldı?

Bazı *Rişonim* Dönemi otoritelerine göre (Raşi, Şemot 28:4 vs.) *meil*, her yönden kapalı olan ve kollu bir cübbeydi. *Rişonim* Dönemi’ne mensup başka otoriteler ise, (Ramban, Şemot 28), *meilin* her yönden kapalı olmadığı, ön tarafta bir açıklığı olduğu görüşündedir.

Meilin çevresi boyunca eteklerinde çingiraklar ve nar şeklinde örgüler asılıydı ve Koen Gadol yürüdüğü zaman bu çingirakların sesi duyulurdu.

Bu yaprakta öğrenilen *Gemara*, Koen Gadol yürüdüğü sırada ses çıkaran çingirakların asılı olduğu *meilin*, “kötü sesler”, yani *laşon ara* (olumsuz konuşma) günahı için kefareti sağladığını söylemektedir (bkz. Maarşa).

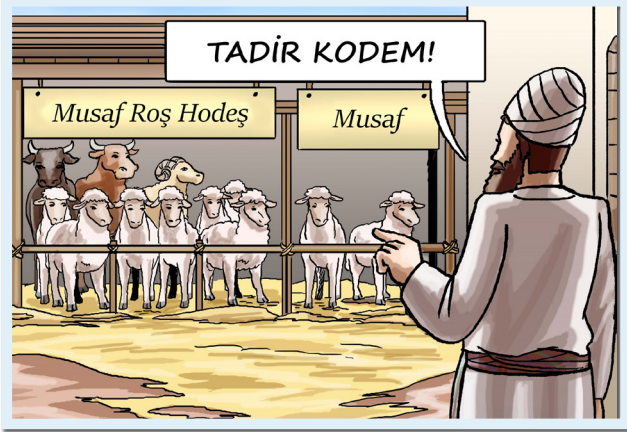
MASEHET ZEVAHİM
PEREK 10:
KOL ATADİR

Tadir VeŞeEno Tadir

Yaprak Bu yaprakta *Masehet Zevahim*'de "Kol Atadir" başlığını taşıyan onuncu perek başlamaktadır.

89

Bu perekteki ilk *alaha* "Kol atadir mehavero, kodem et havero" – "Diğerine göre daha sık nitelikte olan, diğerine göre önceliklidir" diye öğretmektedir. Başka bir deyişle, eğer iki *korban* yapmak gerekiyorsa, genel olarak öncelik, daha sık ve daha çok kez gerçekleştirilen *korban*a verilir. Örneğin eğer Roş Hodeş, Şabat gününe rastlarsa iki kez *Musaf-korbanı* gerçekleştirmek gerekecektir: Şabat için *Musaf-korbanı* ve Roş Hodeş için *Musaf-korbanı*. Öncelik hangisine verilmelidir? Şabat için olan *Musaf-korbanı*; çünkü bu *korban* haftada bir kez yapıldığı için, ayda bir kez yapılan Roş Hodeş *Musaf-korbanı*na göre daha sık gerçekleştirilir.

Kim Kimdir?

Yisrael'in Büyükleri

İspanya'dan kovulan Yahudiler içindeki bir hahamlar ailesine mensuptur. Yunanistan'ın Selanik şehrinde doğmuştur ve on sekiz yaşındayken Erets-Yisrael'e çıkarak Tsefat şehrine yerleşmiştir. Rabi Yaakov Berav'ın yanında Tora öğrenmiş ve *rav olma* yetkisini (*semiha*) Rabi Yosef Karo ile birlikte onun elinden alma ayrıcalığına sahip olmuştur. Rabi Yosef Karo ile Rabi Moşe Mitrani uzun yıllar boyunca arkadaşlık etmiş, Tora ve *alaha* konularını birlikte incelemişlerdir.

Mabit, Tsefat şehrindeki *bet dinde* *dayan* olarak görev yapmış ve hem Tora

öğrenimiyle hem de kendisine dünyanın çeşitli yerlerinden gönderilen sorulara cevaplar yazmakla meşgul olmuştur. Vefatından sonra oğulları onun iki ciltlik *ŞuT* (sorular-cevaplar) derlemesini yayınlamışlardır. Bu eserinde Mabit'in *alaha* sorularına verdiği yaklaşık sekiz yüz cevap yer almaktadır. Mabit ayrıca *alaha* konuları üzerine eğilen "Kiryat Sefer" adlı bir kitap ve üç ana bölümden oluşan "Bet Elokim" adlı bir eser yazmıştır: "Şaar A-Tefila" (dua kapısı), "Şaar A-Teşuva" (teşuva kapısı) ve "Şaar A-İkarim" (esaslar kapısı).

**Rabi Moşe
Mitrani**
[Mabit]
(1500-1580)

Deraşa

Yaprak

90

Melamed Rabi Şimşon, alışlagelmışin aksine, sınıfa ciddi bir yüz ifadesiyle girdi. Elindeki bir tutam kâğıdı dikkatle inceliyordu.

Sınıfa sessizlik hâkimdi ve Rabi Şimşon çocuklara oturmaları için işaret ettikten sonra “Size birkaç fotokopi çektim” dedi. “Bu kâğıtlarda bazı pasuklar var; *Gemara*’nın aktardığı bir *deraşa*yı size bu pasuklardan öğretmek istiyorum. *Alahaya* göre, eğer *korban* edilmesi gereken bir *Hatat-korbanı* ve bir de *Ola-korbanı* varsa, Koen her zaman, öncelikle *Hatat-korbanı*nı gerçekleştirmelidir. Neden?

“Çünkü günah işlemiş ve bunun kefareti için biri *Ola-korbanı*, diğeri de *Hatat-korbanı* olarak kullanılmak üzere iki kuş getiren bir kişi hakkında Tora “*Hatat-korbanı için olanı ilk olarak korban edecektir*” (Vayikra 5:8) demektedir ve bunun ardından “ve ikincisini *Ola-korbanı olarak yapacaktır*” diye eklemektedir. Ama şimdi dikkat edin. Tora, **ikinci** kuşun *Ola-korbanı* olarak kullanılacağını söylediğine göre, ilkinin *Hatat-korbanı* olacağı bellidir! Öyleyse Tora **ilk olarak** *Hatat-korbanı*nın yapılacağını söylemeye neden gerek görmüştür? Bu gayet açık değil mi?

“Ama Tora bu şekilde bize bir kuralı öğretmek istemektedir: Bu örneğin dışında da, Bet-Amikdaş’ta bir *Ola-korbanı* bir de *Hatat-korbanı* gerçekleştirmeyi gerektiren her durumda, *Hatat-korbanı* *Ola-korbanı*na göre önceliklidir.”

Ateş Üstünde Şarap

Yaprak

91

Bet-Amikdaş’ta *Mizbeah*’ın üzerindeki ateş sürekli olarak yanmaktaydı. Tora’nın emrettiği gibi: “*Mizbeah üzerinde daimi olarak ateş yanmalıdır; [onu] söndürme*” (Vayikra 6:6). Ve *Mizbeah*’ın üzerindeki ateşi söndüren kişi bu yasağı ihlal etmiş olur.

Bir kişi Bet-Amikdaş’a *korban* bağışında bulunabileceği gibi, aynı şekilde şarap da bağışlayabilir ve bir görüşe göre bu şarap da *Mizbeah*’ın üzerinde sunulur (yakılır).

Babası *daf yomi* (her gün bir Talmud yaprağı öğrenimi) dersine giden bir çocuk “Baba!” dedi. “Şarabı ateşin üzerine döktükleri zaman ateşin bir kısmı sönecektir. Oysa *Mizbeah*’ın üzerindeki ateşi söndürmek yasak?!”

Bu sevimli çocuğun sorusuna *Gemara* birkaç cevap olasılığı sunmaktadır. İşte bunlardan iki tanesi: **a.** *Mizbeah*’ın ateşinden az bir kısmı söndürmek yasak değildir; yasak *Mizbeah* üzerindeki ateşi bütünüyle söndürmek konusundadır. **b.** Söndürme işlemi *mitsva* amacıyla yapıldığı zaman bunda bir yasak yoktur ve bu örnekte şarabı ateşin üzerine dökmenin amacı *korban mitsvası*nı yerine getirmektir. (*Gemara*, vardığı sonuçta konuyu farklı bir şekilde açıklamaktadır.)

MASEHET ZEVAHİM
PEREK 11:
DAM HATAT

Giysinin Üzerindeki Kan

Yaprak

92

Bu yaprakta “*Kol Atadir*” başlıklı onuncu *perek* sona ermekte ve “*Dam Hatat*” başlıklı on birinci *perek* başlamaktadır.

Perekteki ilk alaha şöyledir: Bilindiği gibi bir *Hatat-korbanı* kesildikten sonra kanı özel bir kaba alınır. Eğer kaptaki bu kan, henüz *Mizbeah* üzerindeki kan işlemleri gerçekleştirilmeden önce bir giysinin üzerine sıçrarsa, bu giysiyi yıkamak gerekir.

Bununla bağlantılı olarak *Gemara* ilginç bir belirsizliği aktarmaktadır:

Reuven adında bir Koen, içinde *Hatat-korbanı* kanının bulunduğu kapla yürümekteydi ve aniden eli biraz kımıldayınca kaptan büyük miktarda kan giysilerine sıçradı. Sıçrayan kanın miktarı o kadar büyüktü ki, Reuven’in giysisinden, diğer bir Koen olan Şimon’un giysisine de sıçramıştı. Bu durumda soru şudur: Acaba Şimon da giysisini, üzerine *Hatat-korbanının* kanı sıçradığı için yıkamalı mıdır, yoksa kan doğrudan kaptan sıçramış olmadığı için giysisini yıkamasına gerek yok mudur? *Gemara* işte bu belirsizlik üzerinde durmaktadır.

Kim Kimdir?

Yisrael’in Büyükleri

Rav ve *darşandır*. Türkiye’nin Edirne şehrinde doğmuş ve oradan Erets-Yisrael’e çıkarak Tsefat şehrine yerleşmiş, burada *dayan* olarak görev yapmıştır. Rabi Yosef Karo’nun öğrencisidir ve yine onun tarafından *rav* olarak yetkilendirilmiştir.

Anlatıldığına göre Rabi Moşe Alşeh, Ari’nin yanında Kabala öğretisini öğrenmek istemiş, ama Ari ona, onun bu hayatındaki görevinin Tora’nın gizemli öğretileriyle değil, *deraşalarla* meşgul olmak olduğunu söylemiştir.

Rabi Moşe Alşeh gerek sağlığında

gerekse de sonraki nesillerde büyük bir takdire nail olmuştur ve birçok kişi ondan “*A-Alşeh A-Kadoş*” (kutsal Alşeh) diye bahseder. Eseri “*Torat Moşe*”, Tora hakkında açıklama ve *deraşalar* içerir ve halkın önünde yapmış olduğu *deraşa* konuşmalarını temel alır. Rabi Moşe Alşeh ayrıca Tanah’ın *Neviim* ve *Ketuvim* kitaplarına, *Pirke Avot*’a ve Pesah *Agadası*’na da açıklamalar yazmıştır. *Alaha* sorularına vermiş olduğu cevapların bir kısmı “*ŞuT Maaram Alşeh*” adlı kitapta basılmıştır.

**Rabi
Moşe Alşeh
(1507-1600)**

Yangın Var!

Yaprak
93

Bu yaprakta *Gemara*, Rav Amram'ın adıyla bir *alaha* aktarmaktadır ve biz de bunu, kutsal *Amora* Rav Amram hakkındaki harikulade bir olayı anlatmak için güzel bir vesile olarak görüyoruz.

O günlerde, bir yangın çıktığı zaman, tabii ki kimseyi aramak mümkün değildi; zira ne telefon vardı ne de başka bir iletişim aracı. Bir evde yangın çıktığı takdirde evin sahibi çıkıp “Falanca ailenin evinde yangın var! Falanca ailenin evinde yangın var!” diye etrafa bağırdı ve bağırtıları duyan herkes insanların evden çıkarılmasına yardım etmek ve yangını söndürmeye gayret etmek için hemen oraya koşardı.

Bir gün, Rav Amram'ın yüksek sesi duyuldu: “Amram'ın evinde yangın var! Amram'ın evinde yangın var!” Mahalle insanları telaş içinde koştu. Aralarında Rav Amram'ın öğrencileri de vardı. Ama gelenler evde yangın falan olmadığını gördüler. Duman bile yoktu.

“Rabi!” dediler öğrenciler. “Neden bizi böyle telaşa verdin?”

“*Yetser ara* (kötü eğilim) bana üstün geldi ve günah işleyebileceğimden endişe ettim. Bu nedenle, insanlar hemen buraya gelsin ve onların önünde utanarak, günah işlemekten kendimi alıkoyayım diye böyle çağrıda bulundum.”

Tekrar “Rabi!” dediler öğrencileri. “Ama şimdi insanlar senin günah işlemek istediğini öğrendiler ve bu da senin utanmana neden oldu!” Rav Amram cevap verdi: “Evet; gerçekten de utandım. Ama eğer günahı işlemiş olsaydım, Gelecek Dünya’da bundan çok daha büyük bir utanç duymak zorunda kalacaktım.”

Ekmeğini Suya At (devam)

Etiyle karınlarını doyurmak için yanlarına bir keçi almışlardı. Bu keçiyi tutup kestiler ve etini pişirdiler. Ateşte pişirdikleri lezzetli eti geminin direğine astılar ve iştah açıcı koku, engin suların üzerinde uzaklara kadar yayıldı...

Burnu pişmiş etin kokusuyla

gıdıklanan büyük bir deniz hayvanı gemiye doğru yaklaşmaya başladı ve ete ulaşma çabalarıyla, karaya oturmuş olan gemiyi de kendisiyle birlikte derin sulara çekiverdi. Büyük gemi, tüm yolcularıyla birlikte kurtulmuştu!

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
139'da

Suda Keten

Yaprak

94

“Sevgili çocuklar!” diye söze başladı *Melamed* Rabi Şimşon. “Bugün, *Magen Avraam*’ın bir *alaha* kararını öğreneceğiz!” Rabi Şimşon kendilerine fotokopi kâğıtlarını dağıtırken çocuklar merak içinde beklediler. Rabi Şimşon çocuklara “*Gemara* bu yaprakta keten hakkında hangi *alahayı* söylüyor?” diye sordu.

Çocuklar *Gemara*’ya baktılar ve cevap verdiler: “Şabat günü keten bitkisini suya koymak yasaktır.” “Çok güzel” dedi Rabi Şimşon ve devam etti: “*Gemara* bunu yapmanın yasak olduğunu söylüyor, çünkü keten tohumları suyun içinde oldukları zaman birbirine yapışır ve bu da bir tür hamurun oluşması gibidir. Ve bildiğiniz gibi Şabat günü yasak olan *melahalar*dan (işlerden) biri de ‘*liša*’, yani hamur yapmaktır. Keten tohumları birbirine yapışıp hamur benzeri bir bütün oluşturdukları zaman, onları Şabat günü suya bırakan kişi ‘*liša*’ yasağını ihlal etmiş olur.”

Tsahi parmak kaldırdı.

- Evet, Tsahi.

- *Gemara* neden bunun ‘*zorea*’, yani tohum ekme yasağı nedeniyle yasak olduğunu söylemiyor? Ne de olsa tohumlar suya bırakıldığı zaman kök salmaya başlar!

“Çok güzel bir soru” diyen Rabi Şimşon’un gözleri mutluluktan parlıyordu. “İşte *Magen Avraam*’ın sorduğu soru da tam olarak bu! (*Orah Hayim* 336:11:12). Ve kendisi bunu şöyle açıklıyor: *Gemara* burada, tohumların, henüz kök çıkarmaya başlamayacakları kadar kısa bir süre için suya bırakıldığı bir durumdan bahsediyor. Sadece suya bırakıldıkları zaman, kısa sürede birbirlerine yapıştıkları için ‘*liša*’ yasağı ihlal edilmiş olur. Ama gerçekten de, eğer uzun süre için suya bırakılırlarsa, ‘*zorea*’ yasağı da ihlal edilmiş olacaktır.”

Kim Kimdir?

Yisrael’in Büyükleri

Polonya’da yaşamış, 16. yüzyılın büyük hahamlarındandır. Anlaşıldığı kadarıyla Brisk’te doğmuştur ve gerek burada gerekse de Ostroh ve Lublin şehirlerinde *roş yeşiva* olarak görev yapmıştır. Rema’yla aynı dönemde yaşamıştır ve ikisi aynı zamanda akraba da olup, *alaha* ve *emuna* (inanç) konularında yazışmışlardır. Bazı zamanlarda aralarında keskin görüş ayrılıkları baş göstermişse de, birbirlerine daima saygı ve takdirle yaklaşmışlardır. Maarşal’ın başlıca eseri, *Gemara*’daki konulara açıklık getirip

bunlar hakkındaki *alaha* kararlarını belirttiği “*Yam Şel Şelomo*” adlı kitaptır.

Maarşal tüm Talmud’a açıklamalar yazmayı planlamış, ancak bu işi tamamlamaya ömrü yetmemiştir. Elimizde yalnızca yedi *masehete* yazdığı açıklamalar bulunmaktadır ve bunlarda da bazı bölümler eksiktir. Maarşal ayrıca *Gemara*’ya “*Hohmat Şelomo*” adı verilen bazı notlar ve düzeltmeler yazmış olup, kendisinin bir de *ŞuT* (sorular-cevaplar) kitabı vardır. Maarşal *Kabala* ile de uğraşmış ve Şabat için şarkılar yazmıştır.

**Rabi
Şelomo
Lurya
[Maarşal]
(1510-1573)**

Bet-Amikdaş'ta Kabin Kırılması

Yaprak

95

Kadaşim Kalim (bkz. sayfa 113) sınıfındaki *korban*ların eti, Yeruşalayim şehrinin herhangi bir yerinde yenebilir; buna karşılık *Kodşe Kadaşim* sınıfındaki *korban*ların eti yalnızca Bet-Amikdaş'ın içinde yenebilir. *Gemara*, Bet-Amikdaş'ta bu *korban*ların etlerinin pişirilmesinde kullanılan özel bir metal fırın olduğunu anlatmaktadır.

Koen Gedalya ilk kez Bet-Amikdaş'ta görev yapmaya geldiğinde tuhaf bir şey gördü: Bir Koen bu fırından, içinde *korban* etinin pişirilmiş olduğu bir çanak çıkardı, et bir yemek kabının içine koydu ve çanağı da... kırdı!

Çok şaşırان Gedalya'ya bu çanağın kilden yapılmış ve içinde de *Hatat-korbanı* eti pişirilmiş olduğunu anlattılar. Ve kutsal Tora'mız da şöyle emretmektedir: "[*Hatat-korbanına ait etin*] içinde pişirildiği toprak bir kap, kırılmalıdır. Fakat eğer bakır bir kapta pişirilmişse, [*kap, kaynar suyla*] paklanıp, suda durulandır" (Vayikra 6:21). Başka bir deyişle, eğer *Hatat-korbanının* eti kil bir kabin içinde pişirildiyse, bu kabin kırılması gerekir. Ama eğer bunun için metal bir kap kullanılmışsa, kabin içine özümsemiş *Hatat-korbanı*ndan geriye hiçbir şey kalmaması için, kap kaynar su içinde "*agala*" yapılmalı (bkz. I. Kitap, sayfa 188) ve ardından soğuk suyla yıkanmalıdır.

Yeruşalayim'in Saygınlık ve Kutsiyetini Korumak

Yaprak

96

Önceki yaprakta içinde *Hatat-korbanı* etinin pişirilmiş olduğu kil bir kabin kırılması gerektiğini öğrenmiştik. Acaba Tora neden bu şekilde bir talimat vermiştir? Bunun sebebi, *Hatat-korbanının* tadının kil kabin iç yüzeyine özümsemiş olmasıdır. Özümsemiş tat, metal kaplarda *agala* yardımıyla çıkarılabilirken, kil kaplarda *agala* bu konuda işe yaramaz.

Peki, neden bu kil kap, kil kapların üretildiği bir fırının içine tekrar sokulmasın? Oradaki kuvvetli ateş, kabin içine özümsemiş olan her şeyi mutlaka tamamen yakacaktır!

Gemara, kutsal şehir Yeruşalayim'in saygınlığını korumak için, bu şehrin içinde çanak-çömlek fırınları kurulmasına izin verilmediğini belirtmektedir. Bunun amacı, çıkan büyük miktardaki dumanın şehir surlarını karartmasının önüne geçmektir, zira böyle bir durum Yeruşalayim'in saygınlığına uygun kaçmayacaktır (Raşi, *Baba Kama* 82b).

Ekmeğini Suya At (devam)

Gemi yolculuğuna devam etti ve sonunda varış noktası olan Roma'ya ulaştı. Yolcular gemiden inerek bu uzun yolculukta başlarına gelen her şeyi Rabi Eliezer ve Rabi Yeoşua'ya anlattılar. Hahamlar çok etkilenmişlerdi. "İşte pasukta '*Ekmeğini suya at; çünkü uzun*

günler sonunda onu bulacaksın' (Koelet 11:1) sözleriyle kastedilen bu!" dediler. "İnsan karşılık görmeyeceğini hissederek iyilik yaptığı zaman bir gün bu iyiliğin karşılığını mutlaka alacaktır" (Koelet *Raba* 11:11).

Hahamlarımızdan
MAASELER

SON

Yeruşalayim'in onuru ve kutsiyeti nedeniyle uygulanan başka *alahalar* da vardır. Örneğin burada bir ölünün gecelemesine meydan verilmez ve David'in hanedanına mensup krallar haricinde kimse Yeruşalayim'in içinde gömülemez.

Korbanları Yemek İçin Beraha

Yaprak

97

Bu yazımızda “*besar kadaşim*”, yani “kutsalların [=korbanların] eti”ni yeme *mitsvasını* öğreneceğiz.

Korbanların etlerini yemek bir mitsvadır.

Bu *mitsvayı* yerine getirmek için ne kadar yemek gerekir? Tora'da yemekle ilgili tüm *mitsvaların* asgari ölçüsü *kazayit*, yani “zeytin kadar”dır (yaklaşık 27 cc.). Örneğin *matsa* yemek, *maror* yemek gibi *mitsvaları* yerine getirmek için bunlardan en az *kazayit* miktarında yemek gerekir. Peki, ya *korbanlar*?

Korbanlar hakkında “*Hatam Sofer*” ile “*Bet A-Levi*” arasında ünlü bir görüş ayrılığı vardır. *Hatam Sofer*, *korban* etinden *kazayit* kadar yemeyen kişinin *mitsvayı* yerine getirmediği görüşünderken *Bet A-Levi*'ye göreyse *korban* etini yeme *mitsvası*, bir şey yemeyi gerektiren diğer *mitsvalardan* farklıdır ve bu doğrultuda, *korban* etinden çok az miktarda yiyen bir kişi bile *mitsvayı* yerine getirmiş olur!

Korban etini yemek *mitsva* olduğundan, *besar kadaşim* yiyen bir Koen'in, yemeye başlamadan önce “... *aşer kideşanu bikduşato şel Aaron, vetsivanu leehol hatat / aşam*” – “Bizi Aaron'un kutsiyetiyle kutsamış ve bize *Hatat-korbanının* / *Aşam-korbanının* etini yemeyi emretmiş olan Sen, Tanrı'mız *A-Şem*, Mübareksin” şeklinde bir *beraha* söylemesi gerekir (“*Mişne Lameleh*”, *İlhot Maase Akorbanot* 10:1). Buna karşılık *Şelamim-korbanı* eti yiyecek olan bir Yisrael (Koen olmayan kişi), “... *aşer kideşanu bemitsvotav, vetsivanu leehol et azevah*” – “Bizi emirleriyle kutsamış ve bize *korban* etini yemeyi emretmiş olan Sen, Tanrı'mız *A-Şem*, Mübareksin” *berahasını* söylemelidir (Raşi, *Berahot* 48b; ayrıca bkz. Raşi, *Pesahim* 121a'da başka bir versiyon).

MASEHET ZEVAHİM
PEREK 12:
TEVUL YOM

Tevul Yom ve Mehutar Kapara

Yaprak

98

Bu yaprakta *Masehet Zevahim*'in “*Tevul Yom*” başlıklı sekizinci *perek*i başlamaktadır.

“*Tevul yom*”, gün içinde *mikveye* dalmış bir kişi veya *mikveye* daldırılmış bir eşyadır. Bilindiği gibi, *mikveye* dalma işlemi, *tame* bir kişi veya nesnenin arınma sürecinin ayrılmaz bir parçasıdır. Ancak yalnızca *mikveye* dalmak, *tuma* durumunun tamamen ortadan kalkmasını sağlamaz. Tam olarak arınmış hale gelebilmek için gecenin çöküşünü ve yıldızların çıkmasını da beklemek gerekir. Bu kişi veya eşyanın “*tevul yom*” (gün içinde *mikveye* dalmış) olarak adlandırılmasının sebebi, *mikveye* dalmış ve günün sona ermesini bekliyor olmasıdır. Bir *tevul yom*, Tora'nın çoğu kanunu açısından arınmış sayılır; ama *teruma* (tarım ürünlerinden Koenlere verilmek üzere ayrılan pay) ve *kadaşim* (*korban* etleri) yiyemez. Bu nedenle, *tevul yom* olan bir Koen bunları yiyemez ve günün sona ermesini beklemelidir.

Bu yaprakta ayrıca “*mehutar kapara*” kavramını da görmekteyiz. Bazı *tuma* türlerinde, *mikveye* dalıp geceyi beklemek de *tumanın* tamamen ortadan kalkması için yeterli değildir ve bunun için ayrıca, ertesi gün bir de *korban* getirmek gerekir. Böyle bir durumda, arınma sürecindeki kişi, gün sona erdikten söz konusu *korban* getirilene kadar, “*mehutar kapara*” (veya “*mehutar kipurim*”), yani “kefareti eksik” olarak adlandırılır. Bu durumdayken Tora'nın tüm kanunları açısından arınmış sayılır; ama henüz süreç tamamlanmadığı için bu kişinin *kadaşim* yemesi ve Bet-Amikdaş'a girmesi hâlâ yasaktır. *Korban* getirildikten sonra, *tumanın* gerektirdiği tüm kısıtlamalar da sona erer.

İncir Sepeti ve Tırmık

Yaprak

99

Onu yürürken durdurup kendisine “Şu anda ne düşünüyorsun?” diye soracak olsaydınız size “Lütfen dikkatimi dağıtma” derdi.

Bu ne demek?

Adam omzunda bir incir sepeti taşıyordu. Sepetin içinde de birbirine yapışmış olan incirleri ayırmakta kullandığı bir tırmık vardı. Bet-Amikdaş'ın ayakta olduğu bir dönemde yaşama ayrıcalığına sahipti. O dönemde manevi saflık kurallarına riayet ederler ve *tumadan* kaçınırlardı.

Vermek, İnsana Ferahlık Sağlar

Talmid hahamların sıkışık durumları, Rabi Eliezer, Rabi Yeoşua ve Rabi Akiva'nın kutsal düşüncelerinden bir türlü çıkmıyordu. Üç haham, *tsedaka* için para toplamak üzere ellerine bastonlarını alarak Antuhya (Antakya) şehrine doğru yola çıktılar. Ev ev dolaşarak Erets-

Yisrael'deki hahamların ne kadar fakir olduklarını anlattılar ve kuruşu kuruşa katarak para topladılar.

Aba Yeuda, Antuhya Yahudilerindendi. Geçmişte çok zengin biriyken, dünyanın çarklarıyla birlikte talihi de dönmüş, servetini kaybetmişti.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
143'te

Bir kabın *taor* (manevi açıdan saf) olarak kabul edilebilmesi ve *teruma* sınıfındaki ürünleri *tame* hale getirmemesi için; aynı şekilde, bir yiyeceğin *taor* olması ve *teruma* olmaya uygun olabilmesi için, bunların sahibinin onların *tame* hale gelmediğini bilmesi yeterli değildi; *tame* olmamaları için onları fiilen koruma altında tutması da gerekirdi.

Şimdi, içinde tırmık bulunan incir sepetini taşıyan adama geri dönelim.

Gemara şöyle demektedir: Eğer bu adam, içinden, sepetin *tame* hale gelmemesi için özellikle dikkatli olmayı düşündüyse, ama tırmığı da *tumaya* karşı korumak istediğini düşünmeyi unutmuşsa, sepet *taordur*; ama tırmığı *teruma* yiyecekleri için kullanmak mümkün değildir.

Koen Yosef'in Hikâyesi

Yaprak
100

Bu yaprakta öğrenilen *Gemara* "Koen Yosef'in hikâyesini" anlatmaktadır. Bu olayı anlamak için öncelikle kısa bir giriş yapmamız gerekiyor.

Kutsal Tora'mız Koenlere bir ölü nedeniyle *tame* olmamalarını emretmektedir. Eğer herhangi bir yerde ölü nedeniyle *tame* olmalarına yol açabilecek bir etken (örneğin, ölü bir kişi, mezar, insan kemiği vs.) görürlerse, *tame* olmamak için bu *tuma* kaynağına yaklaşmamaya dikkat etmekle yükümlüdür. Ama eğer bir Koen'in yedi yakınından biri vefat ederse, örneğin bir Koen'in eşi ölürse, cenazenin gereklerini yerine getirmek üzere *tame* olması bir *mitsvadır*.

Bet-Amikdaş döneminde Yosef adında bir Koen yaşardı. Ne yazık ki Pesah arifesinde eşi vefat etmişti. *Pesah-korbanı mitsvasını* yerine getirmeyi çok istiyordu; ama *tame* kişilerin *Pesah-korbanını* gerçekleştirmeleri mümkün değildir. Bu yüzden Yosef de *tame* olmak istemedi. Ama *alaha* onun bu durumda *tame* olmasını gerekli kılmaktadır ve bu nedenle arkadaşları, *mitsvaya* uygun şekilde cenazenin gereklerini yerine getirmesi için onu zorla *tame* yaptılar.

Moşe Rabenu'nun Davranışı

Yaprak
101

Sinay Çölü'nde *Mişkan* kurulduğu gün çok üzücü bir olay meydana gelmişti. *A-Şem*'in huzurundan bir ateş çıkarak, Aaron A-Koen'in oğulları Nadav ve Aviu'yu öldürmüştü. O gün, *A-Şem*'in, *Mişkan*'ın kuruluşu onuruna gerçekleştirilmesini emrettiği *korbanları* yapmışlardı. O gün aynı zamanda Roş Hodeş de olduğu için, bu güne ait *Musaf-korbanı* çerçevesinde *Hatat-korbanı* olarak bir de teke getirmişlerdi.

Koenlik kanunlarına göre, "*onen*" olan bir Koen, *korban* etini yiyemez. Tora'ya göre "*onen*", bir yakını ölmüş olan kişiye, ölümün gerçekleştiği gün boyunca verilen sıfattır. Bu kanun nedeniyle, Aaron ve hayatta kalan diğer oğulları, o gün *onen* oldukları için

Kim Kimdir?

Yisrael'in Büyükleri

Prag'daki Yahudilerin lideri olan *rav*, *posek*, *mekubal* (kabalist) ve fikir adamı. *Aharonim* Dönemi'nin başlarında yaşamış Yahudi büyüklerindendir. Tora, *alaha* ve *agada* alanındaki ustalığının yanında, felsefe ve bilim dallarında da uzmandı. Düşünce ve inanç konularında çok sayıda ve derine inen eserler yazmıştır. Konuları kapsamlı ve metotlu bir şekilde Hahamlarımızın yazılarına dayanarak açıklığa kavuşturmuş ve Yahudiliğin yoluyla uyumlu olmayan fikir ve uygulamaları sertçe eleştirmekten geri kalmamıştır.

Maaral'ın döneminde Yahudilere karşı

çok sayıda kan iftirası atılmakta ve Yahudiler sürekli baskı altında tutulmaktaydı. Maaral, cemaatini korumak için devlet mercileri nezdinde büyük gayretler göstermiştir. Ünlü bir efsaneye göre, Maaral, mistik sırlar hakkındaki bilgisiyle, Yahudileri korumakta kendisine yardımcı olmak üzere bir *golem* (ruhsuz bir beden) oluşturmuştur; ancak bu efsanenin gerçek olup olmadığı konusu belirsizdir. Buna karşılık, Maaral'ın büyüklüğü ve Tora öğretisinin sonraki nesiller üzerindeki muazzam etkisi konusunda hiç şüphe yoktur.

Rabi Yeuda
Leva ben
Betsalel
[Prag'lı
Maaral]
(1520-1609)

Hatat-korbanı olarak getirilen tekenin etini yemediler. Moşe bunu görünce onlara “Neden yemediniz? Tanrı bana, bugün *Mişkan*’ın kurulması onuruna gerçekleştirilen *Minha-korbanlarını onen* olmanıza rağmen yemeniz gerektiğini söyledi ve bu *Minha-korbanını* yemeniz gerektiğine göre, *Hatat-korbanını* da yemeniz gerekiyor!” dedi.

Ancak Aaron ona “*Minha-korbanı* ile *Hatat-korbanını* bir tutmak mümkün değil” dedi. “Çünkü *Minha-korbanı* yalnızca *Mişkan*’ın kuruluşu onuruna özel olarak, bir kereliğine gerçekleştirildi. Buna karşılık Roş Hodeş *Musaf-korbanı* çerçevesinde *Hatat-korbanı* olarak getirilen teke bu güne özel bir şey değil; her Roş Hodeş günü yapılması gereken bir *korban*.”

Moşe Rabenu Aaron’un bu açıklamasını duyunca onun haklılığını kabul etti. “Doğru! Ben bu *alahayı* unutmuştum; sen haklısın!” demekten utanmadı. (Not: Bu açıklama, Rabi Nehemya’nın görüşü doğrultusundadır.)

Aaron A-Koen’in Eşi

Yaprak

102

Aaron A-Koen’in eşi kimdi? Hatırlıyor musunuz?

Tora’daki bir pasuk bunu açıkça söylemektedir: “*Aaron, Aminadav’ın kızı, Nahşon’un kız kardeşi Elişeva’yi kendisine eş olarak aldı*” (Şemot 6:23).

Gemara, *Mişkan*’ın ibadete açıldığı gün Elişeva’nın mutlu ve sevinçli olması için beş neden olduğunu söylemektedir.

Dikkat edin:

- Eniştesi, Moşe Rabenu, Bene-Yisrael’in üzerinde krala eşdeğer bir konumdaydı.
- Kocas, Aaron A-Koen, Koen Gadol olmuştu.
- Oğlu, Elazar A-Koen, Koen Gadol’un vekili olmuştu.
- Torunu, Elazar’ın oğlu Pinehas, *Koen Maşuah Milhama* idi. (“Savaş için meshedilmiş Koen”. Bu Koen’in görevi, Bene-Yisrael’i bir savaşa çıkmadan önce hazırlamaktır. Bu hazırlık çerçevesinde, savaşa gidecek olan ordunun önünde Şofetim *peraşasındaki* bazı pasukları okur.)
- Kardeşi Nahşon, Yeuda Kabilesi’nin başkanıydı.

Koen Gadol Vekilinin Tanıklığı

Yaprak

103

Kutsal *Tannaların* bazıları henüz Bet-Amikdaş’ın son yıllarında, o henüz faalken yaşamışlardı. Bunlar arasında İllel, Şamay ve başka *Tannalar* vardır.

Bu yaprakta öğrenilen *mişna*, *Tannalar* arasındaki bir tartışmayı ve vaktiyle Bet-Amikdaş’ta Koen Gadol vekilliği yapmış olan bir *Tanna*’nın tanıklığını aktarmaktadır:

Bet-Amikdaş’ta gerçekleştirilen *korbanların* derileriyle ne yapılırdı? Bu deriler Koenlere verilirdi. *Mişna*, bir *korban* kesildikten sonra onun aslında geçersiz olduğu tespit edildiği takdirde derinin Koenlere ait olmadığını, geçersiz olan *korbanın* kendisiyle birlikte yakıldığını söylemektedir.

Rabi Akiva ise farklı görüştedir ve eğer *korbanın* derisi yüzülmüşse, *korban* geçersiz de olsa derinin Koenlere verildiğini öne sürer. Rabi Akiva bu görüşünü, Koen Gadol vekili olarak görev yapmış olan Rabi Hanina’nın tanıklığına dayandırmaktadır. Rabi Hanina şöyle demiştir: “Bet-Amikdaş’ın tüm günleri boyunca, bir *korbandan* yüzülmüş olan derinin yakıldığını hiç görmedim!”

Vermek, İnsana Ferahlık Sağlar (devam)

O günlerde Aba Yeuda şehrin sokaklarında dolaşırken, *tsedaka mitsvası* için çabalayan Hahamlarla karşılaştı. Aba Yeuda çok büyük bir kedere kapıldı; Hahamlara bu görevlerinde yardım edebilmeyi ne kadar çok isterdi. Ne var ki elinde hiçbir şey yokken ne yapabilirdi ki?! Dolayısıyla Aba Yeuda, Hahamlarla yüz

yüze gelmekten kaçınarak, kederli bir ifadeyle evine geri döndü.

“Başına ne geldi de yüzün bu kadar asık?” diye sordu sadık eşi endişeyle.

“Hahamlarımız burada” dedi Aba Yeuda kederle.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
145’te

“Bira”

Yaprak
104

Bu yazımızda “bira” hakkında bilgi alacağız.

Kodşe kadaşim sınıfındaki *korban*ların etleri herhangi bir sebeple yenebilme geçerliliklerini kaybederlerse bunları Bet-Amikdaş’ta yakmak gerekir.

Kadaşim kalim sınıfındaki *korban*ların etleri yenebilme geçerliliklerini kaybederlerse onları da yakmak gerekir, ama bu yakma işlemi *Ar A-Bayit*’te (Tapınak Tepesi) bulunan “bira” adlı bir yerde yapılır. Rabi Yohanan’ın görüşü bu şekildedir (Reş Lakış’e göreyse “bira” terimi, Bet-Amikdaş’ın bulunduğu yerin bütününe belirtir.)

Geçersiz hale gelmiş *korban*ları yakmak için hangi odunlar kullanılırdı?

Bet-Amikdaş’a ait odunlar!

Ama neden? Geçersiz hale gelen bir *korbanı* yakma *mitsvası*, *korbanın* sahibini bağlar! Neden kendi odunlarını kendisi getirmesin?!

Hahamlarımız uygulamayı bu şekilde öngörmüşlerdir, çünkü yakma işlemi herkese açık bir yerde yapılır ve yakma amacıyla odun satın alacak durumu olmayan fakir bir kişi, bu amaçla kullanılacak odunları herkesin gözü önünde başkasından almak zorunda kalırsa mahcup olacaktır. Bu nedenle Hahamlarımız, bu amaçla herkesin Bet-Amikdaş’a ait odunları kullanmasına karar vermişlerdir ve bu şekilde fakirler mahcubiyet yaşamak zorunda kalmayacaklardır (bkz. Bartenura’lı Rabi Ovadya’nın *Mişna – Pesahim* perek 7 açıklamaları).

İlginç Bir Belirsizlik

Yaprak
105

Bazı *korban*lar vardır ki, bazı kısımları ne yenir ne de *Mizbeah*’ta yakılır; bunun yerine, yakılmak üzere kamp dışına (Yeruşalayim’de yerleşik olan bölgenin dışına) çıkarılır. Bu yere “*bet a-deşen*” adı verilir. [Not: “*Bet a-deşen*” adı verilen ve benzer amaçlara hizmet eden farklı yerler vardı.]

Korban kampın dışına çıkarıldıktan sonra onunla ilgilenen herkes *tame* olur. Bu yaprakta *Gemara* ilginç bir konuda şüpheye düşmektedir: Yakılması gereken kesilmiş bir *korbanı* beş kişi tutmaktaydı. Ve hep birlikte kamp sınırının dışına çıkmaya başladılar. Üç tanesi ayaklarıyla kampın dışında durdu ve diğer ikisi henüz sınırın dışına çıkmadı. Buna karşılık *korbanın* büyük kısmı henüz kampın içinde duruyor. Şimdi böyle bir durumda taşıyıcıların *tame* olup olmadığını açıklığa kavuşturmak gerekiyor.

Bir yandan, *korbanı* tutan kişilerin çoğu kampın dışına çıkmış durumda; dolayısıyla hepsinin *tame* olmuş olma olasılığı var. Ama diğer yandan *korbanın* büyük kısmı henüz kampın dışına çıkmadı; dolayısıyla belki de henüz *tame* olmadılar. İşte *Gemara* belirsizliğin bu iki yönünü ele almaktadır.

**MASEHET ZEVAHİM
PEREK 13:
AŞOHET VEAMAALE**

Rav Kaana

Yaprak
106

Gemara, Amora Rav Kaana'nın sözlerini aktarmaktadır.

Rav Kaana adında iki *Amora* olmuştur. İlki, Rav, Şemuel ve Rav Asi'nin arkadaşısıdır. Babil'deki ilk *Amoraim* nesline mensuptur ve daha sonraları kendi başına Erets-Yisrael'e çıkarak Erets-Yisrael'deki ilk *Amoraim* neslinin yaşlılarının yanında da öğrenim görmüştür.

İkinci Rav Kaana, Rav'ın öğrencisidir. İki kez Babil'den Erets-Yisrael'e çıkmıştır. İlkinde bunu yapmasının sebebi, Yahudilere büyük sıkıntılar yaşatan bir iftiracıydı. Rav Kaana onunla kaba kuvvet kullanarak başa çıkmak zorunda kalmış ve devletten duyduğu korku nedeniyle hemen ardından Erets-Yisrael'e kaçmıştı. Yıllar sonra Rav Kaana Babil'e geri döndü, orada Rav Una ve Rav Yeuda'nın yanında Tora öğrendikten sonra tekrar Erets-Yisrael'e çıktı ve burada vefat etti.

Rav Kaana, "*Pesikta DeRav Kaana*" adı verilen bir *Midraş* eseri oluşturmuştur.

"Gemar Avoda"

Yaprak
107

Bet-Amikdaş'ın dışında *korban* kesen, bir *korbanı* Bet-Amikdaş'ın dışındaki bir *mizbeaha* çıkaran ve bir *korbanın* kan işlemlerini Bet-Amikdaş'ın dışındaki bir *mizbeahta* yapan kişi – bunu bilerek ve kasıtlı olarak yaptıysa *karet* cezasını hak eder ve eğer bilinçsiz ve kasıtsız olarak yapmışsa bir *Hatat-korbanı* getirmekle yükümlüdür.

Bu yaprakta, Bet-Amikdaş'ta yapılması halinde kişiyi herhangi bir yükümlülük altına sokmayan bazı işlemler olduğunu öğreniyoruz. Örneğin: Bir Koen bir *Minha-korbanı* alıp onu *Azara*'nın dışına çıkarır ve ondan *komets* adı verilen kısmı (bkz. II. Kitap, sayfa 59) orada ayırırsa; bunu kasten yapması halinde *karet* cezasını hak etmez.

Neden? Çünkü bir *korbanın* yakılmak üzere *Mizbeah*'ın üzerine çıkarılması "*gemar avoda*", yani "ibadet işleminin bitişi"dir; *korban* ibadeti bu eylemle tamamlanmış olur. Kasıtlı olarak Bet-Amikdaş'ın dışında yapıldığı takdirde *karet* cezasını gerektiren ibadet işlemleri sadece bu niteliğe sahip olanlardır. Bu nedenle, eğer bir Koen, *Minha-korbanı* bulamacını Bet-Amikdaş'ın dışında hazırlarsa *karet* cezasını hak etmez, çünkü henüz *Minha-korbanı* ile ilgili işler sona ermiş değildir.

Aklınıza mutlaka bir soru gelmiştir: *Şehita* (hayvanın kesilmesi) ve *Mizbeah* üzerinde yapılan kan işlemleri de *korban* ibadetini tamamlamıyor! Öyleyse bu işlemlerin kasıtlı olarak Bet-Amikdaş dışında yapılması neden *karet* cezasını gerektiriyor?

Vermek, İnsana Ferahlık Sağlar (devam)

"Ama yaptıkları *mitsvada* onlarla ortak olma olanağım yok!"

"Elimizde son bir küçük toprak parçası kalmamış mıydı?" dedi eşi hiç tereddüt etmeden. "Hemen git bu toprağın yarısını sat ve karşılığını da bu büyük *mitsva* için

Hahamlarımıza ver!"

Aba Yeuda eşinin önerisi ve cömert gönlü karşısında çok sevinmişti. Hemen onun söylediğini yaptı ve elinde kalan cüzi miktardaki malın yarısını Hahamlara verdi.

**Hahamlarımızdan
MAASELER**

Devamı
149'da

Cevap şöyledir: Sadece “*gemar avoda*” kriteri söz konusu olsaydı, gerçekten de bunlar için *karet* gerekmezdi, zira bunlar “*gemar avoda*” niteliğinde değildir. Ancak Tora, bunların kasıtlı olarak Bet-Amikdaş dışında yapılmasının *karet* cezasını gerektirdiğini özellikle ayrı birer pasuk kullanarak belirtmiştir.

Şehitayı İki Kişi Yaparsa

Yaprak
108

Melamed Rabi Şimşon seri adımlarla sınıfa girdi, öğrencileri güleryüzle selamladı ve hemen konuya girdi:

“Sevgili çocuklar! Önceki yaprakta, bilinçli olarak Bet-Amikdaş’ın dışında *korban* kesen kişinin *karet* cezasını hak ettiğini öğrenmiştik. Aynı şekilde bir *korbanı* Bet-Amikdaş’ın dışındaki bir *mizbeahın* üzerine çıkaran kişi de *karet* cezasına layık olur. Bu yaprakta öğrendiğimiz bir kurala göre, eğer Bet-Amikdaş dışında iki kişi birlikte *korban* keserse, ikisi de muafır; ama eğer Bet-Amikdaş dışında bir *korbanı* bir *mizbeah* üzerine iki kişi birlikte çıkarırsa ikisi de yükümlüdür. Eve geri döndüğünüzde babanızdan veya ağabeyinizden bu yapığa bir göz atmasını ve bir *korbanı* kesmekle *mizbeah* üzerinde sunmak arasında neden fark olduğunu size söylemesini rica edin.”

Ertesi gün sınıftaki tüm öğrenciler aynı cevapla geri döndüler:

Bet-Amikdaş dışında *korban* kesmeyi konu eden pasukta şöyle denmektedir: “...[yaptığı bu kesim] **o kişi** adına cinayet kabul edilecektir. Kan dökmüştür ve o kişi halkının arasından kesilip atılacaktır” (Vayikra 17:4). Tora burada tekil olarak “*o kişi*” ifadesini vurgulayarak, *karet* cezasının yalnızca, *sehita* işlemini tek bir kişi yaptığı zaman geçerli olduğunu öğretmektedir. Ama eğer iki kişi birlikte keserlerse, muafırlar. Buna karşılık, Bet-Amikdaş’ın dışında bir *mizbeahın* üzerine *korban* çıkarma yasağından bahseden pasukta bir fark vardır: “...her bir kişi, bir *Ola-korbanı* veya [*Şelamim*]-kesimi tütürürse...” (Vayikra 17:8). Ama burada “*her bir kişi*” anlamına gelen İbranice ifade **İş İş**, yani tam çeviriyle “*kişi kişi*” şeklindedir. Tora burada, bir *korbanı* Bet-Amikdaş dışındaki bir *mizbeahın* üzerine iki kişi çıkarırsa ikisinin de *karet* cezasını hak ettiğini öğretmek için özellikle “*kişi kişi*” vurgusunu yapmıştır.

Rav Papa

Yaprak
109

Gemara Rav Papa’nın adıyla bir *alaha* aktarmaktadır ve bu yazımızda Rav Papa hakkında *Gemara*’da anlatılan iki olayı aktaracağız.

Masehet Eruvin’de (yaprak 65) anlatıldığına göre Rav Papa, kuvvetli yemek kokusunun hissedildiği bir evde dua etmezdi, çünkü duaya konsantre olup dikkatini dua sözlerine odaklamak isterdi ve yemek kokusu onu rahatsız ederdi.

Kim Kimdir?

Yisrael’in Büyükleri

16. yüzyılda Mısır ve Yeruşalayim’de yaşamış büyük hahamlardandır. Rabi Betsalel’in babası, Erets-Yisrael’e Aşkenaz’dan (Almanya) gelmiş ve daha sonraları ailesiyle birlikte Mısır’a inmişti. Rabi Betsalel orada Radbaz’ın yanında Tora öğrendi ve Radbaz’ın Erets-Yisrael’e çıkmasının ardından, Mısır’daki cemaatin yönetiminde onun yerine geçti. Bazı çekişmeler nedeniyle Rabi Betsalel de Erets-Yisrael’e çıktı ve Yeruşalayim’e yerleşti. Orada büyük şerefe nail oldu ve Yahudi cemaatinin devlet mercileri nezdindeki temsilcisi olarak tayin

edildi. Diaspora cemaatlerinden bağışlar toplamak üzere elçiler gönderdi, hatta kendisi de *şadar* (*şeluha derabanan*; “hahamların elçisi”) sıfatıyla dışarıdaki cemaatlere gitti.

Rabi Betsalel aynı zamanda “*Asefat Zekenim*” olarak da anılan “*Şita Mekubetsel*” adlı eseri yazmıştır. Bu kitap, Rişonim Dönemi hahamlarının Talmud’un *masehetleri* üzerine yapmış oldukları açıklamaların bir derlemesi niteliğindedir. Bunun dışında Rabi Betsalel çok sayıda *alaha* cevabı da yazmıştır.

En ünlü öğrencisi Ari’dır.

Rabi
Betsalel
Aşkenazi
(1520-1594)

Masehet Ketubot'ta (yaprak 97) Rav Papa'nın *lifnim mişurat adin* (kanunun asgari taleplerinin ötesine geçerek) davrandığı anlatılmaktadır. Rav Papa bir keresinde başka bir adamdan bir toprak almıştı. Daha sonra satıcı gelip bu satışı iptal etmek istedi. Sebebinin de şöyle açıkladı: "Tarlayı sattığım zaman acil olarak paraya ihtiyacım vardı. Ama şimdi, ihtiyaç duyduğum parayı başka yerden temin edebileceğimi öğrendim. Lütfen, rica ediyorum, satışı iptal et." Kanuna göre, Rav Papa bu satışı iptal etmek zorunda değildi; zira toprağı satın almış, parasını da ödemişti. Ama Rav Papa buna rağmen *lifnim mişurat adin* davranarak satışı iptal etmeyi kabul etti.

Alüminyum Folyolu Turist

Yaprak
110

Bu yazımızda Talmud'daki ünlü bir kuralı öğreneceğiz: "*Min bemino – eno hotsets*".

Zevulun Sukot bayramında sinagoga gitmek üzere erkenden kalktı. Heyecan içinde *Arbaat A-Minim*'i eline aldı (bkz. II. Kitap, sayfa 89) ve sinagoga gelerek, bu güzel *mitsvayı* yerine getirebilmeye nail olduğu için şevk ve neşe içinde dua etti.

Allel duasına başlamadan önce, sinagogun hahamının, oraya uğramış olan bir turiste yaklaşp nazikçe onu ikaz ettiğini duydu: "*Arbaat A-Minim mitsvasını* yerine getirmek istediğinizi görüyorum. Bu nedenle, anlaşılan kurumamaları için *Arbaat A-Minim*'in etrafına sardığınız bu alüminyum folyoyu çıkarsanız iyi olur; çünkü *mitsva* bunları doğrudan elle tutmaktır. Oysa alüminyum folyo elinizle *Arbaat A-Minim* arasında bir engel teşkil ediyor."

Dua bittikten sonra Zevulun, olup biteni daha ayrıntılı bir şekilde öğrenmek üzere hahamın yanına gitti. Haham onu güler yüzle karşıladı ve açıkladı: "Alüminyum folyo, turistin elleriyle *lulav* arasında bir engel (*hatsitsa*) oluşturuyordu, çünkü alüminyum folyo ile *lulav* iki farklı türdür. Ama eğer aynı tür maddeden olsalardı burada *hatsitsadan* bahsedemerdik; çünkü *alaha* bunu açıkça belirlemiştir: "*Min bemino eno hotsets*" – "Bir tür, kendi türüne karşı ayırıcı bir engel teşkil etmez".

Zeharya'nın Şarabı

Yaprak
111

Zeharya, Golan dağlarında yaşayan bir tarımcıydı. Pesah bayramı yaklaşırken, *Pesah-korbanını* gerçekleştirmek üzere Bet-Amikdaş'a doğru yola çıkmaya hazırlandı. Bir şarap sunusu yapma konusunda dile getirmiş olduğu vaadini (*neder*) de bu vesileyle yerine getirmeyi planlıyordu.

Zeharya Yerusalayim'e geldiği zaman, her türlü *tumaya* karşı koruma altında tutulmuş bir şarap satın aldı ve onu Bet-Amikdaş'a getirdi. Koen bu şarabı ibadette kullanılan özel bir kabın içine döktü ve şarap kabın kenarlarını biraz aştı, ama dökülmeyip, kenarın üstünde kaldı. Kabın içine girmiş olan şarap kutsal nitelik kazanmıştır, çünkü kanun böyledir: ibadette kullanılan bu özel kabın içine giren her şey kutsal olur. Peki, yukarıda, kabın kenarında kalan şarabın kanuni durumu nedir?

Bu şaraba "*berutse midot*" adı verilir ve kanuni durumu hakkında görüş ayrılığı vardır. Rabi Eliezer bu şarabın kutsiyet kazanmadığı görüşündedir. Diğer Hahamlara göreyse bu şarap da kutsal hale gelmiştir.

MASEHET ZEVAHİM
PEREK 14:
PARAT HATAT

Yeruşalayim’de *Korban* Yemek Neden Mümkündür?

Yaprak
112

Masehet Zevahim’in son *pereki* bu yaprakta başlamaktadır: “*Parat Hatat*”.

Bu yaprakta *kadaşim kalim* sınıfındaki *korban*ların nerede yendiğini öğreneceğiz.

Bilindiği gibi *kodşe kadaşim* sınıfındaki *korban*lar sadece Bet-Amikdaş sınırları içinde yenebilir; ama *kadaşim kalim* sınıfındakiler Yeruşalayim’in her yerinde yenebilir.

Yeruşalayim hangi niteliğiyle bu özel konumu kazanmıştır?

“*Tosafot Yom Tov*”un açıklamasına göre bunun sebebi, *kadaşim kalim* kategorisindeki *korban*ların “*Mahane Yisrael*” (Yisrael kampı) olarak adlandırılacak herhangi bir yerde yenebilmesidir. Ve Yeruşalayim şehrinin etrafı surlarla çevrili olduğu için, “*Mahane Yisrael*” olarak tanımlanır, çünkü Yeoşua bin Nun’un döneminde surlarla çevrili olan her şehir “*Mahane Yisrael*” kutsiyetine sahiptir (*Tosafot Yom Tov*, *Mişna – Masehet Kelim* 1:7).

Kim Kimdir?

Yisrael’in Büyükleri

16. yüzyılın en büyük Aşkenaz *posekidir*. Polonya’da yaşamış, on üç yaşında “*rav*” olarak yetkilendirilmiş ve Krakow şehrinde *dayan* ve *roş yeşiva* olarak görev yapmıştır. Hocası, daha sonraları kayınpederi de olan Rabi Şalom Şahna’dır.

Rema, Rabi Yaakov ben Aşer’in “*Tur*” adlı eserine geniş bir açıklama yazmış ve buna “*Darhe Moşe*” adını vermişti. Bu açıklama eserinde vardığı *alaha* kararlarını bir *alaha* kitabı olarak yayınlamayı planlıyordu, ama sonra Rabi Yosef Karo’nun kendisinden önce davranarak, yine *Tur* hakkında açıklamalar

içeren eseri “*Bet Yosef*” ile onun özeti niteliğindeki “*Şulhan Aruh*”u yazdığını öğrendi. Tartışma ve ihtilaflara meydan vermemek için Rema, büyük tevazuu ile, yazmış olduğu kitabı gömdü. Rema bunun yerine, “*Şulhan Aruh*”un üzerine “*A-Mapa*” adını verdiği notlarını yazmış ve burada, Aşkenaz ekolündeki *alaha* ve geleneklerin, Sefarad ekolünü yansıtan *Şulhan Aruh*’tan farklılık gösterdiği tüm yerleri belirtmiştir. Bugüne kadar, “*Şulhan Aruh*” Sefaradi cemaatlerinin temel *alaha* kitabı olarak kullanılırken, Aşkenazlar Rema’nın *alaha* kararlarına göre hareket ederler.

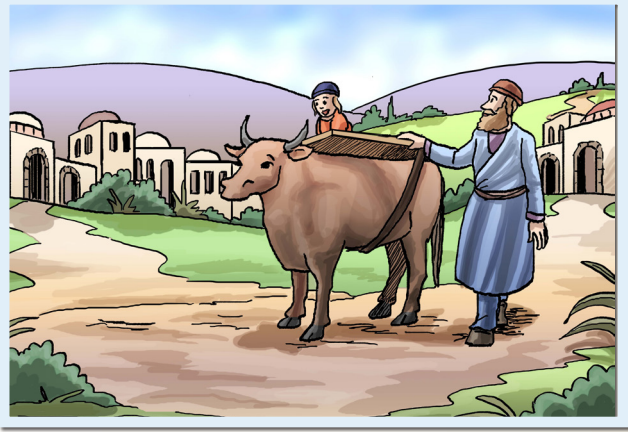
Rabi Moşe
İserliş
[Rema]
(1520-1572)

Korunan Bebekler

Yaprak 113 Biliyor musunuz? Eski dönemlerde, Yeruslayim’de, her türlü *tumadan* korunan bebeklerin büyütüldüğü özel avlular vardı.

Neden mi? Anlatalım:

Bet-Amikdaş döneminde, bir ölüye temas veya onunla aynı çatı altında bulunmaktan dolayı *tame* olmuş bir kişi (İbranice: *teme met*), üzerine “*me hatat*”, yani “paklama suyu” adı verilen bir suyun serpilmesiyle arındırılırdı. Bu, kızıl bir ineğin (*para aduma*) küllerinin karıştırıldığı özel bir suydı ve bu suyu her türlü *tuma* olasılığından uzak tutmak istiyorlardı. Bu amaçla, altı boş olan bir toprağın üzerine inşa edilmiş avlular vardı. Bazı hamile kadınlar buraya gelip bebeklerini burada doğuruyorlardı. Bu avluların altının boş olması neden önemliydi? Çünkü altı boş olmayan bir yerde toprağın içinde ne olduğunu bilmek olanaksızdır. Belki derinlerde bir yerde bir ölü gömülüdür ve kurala göre bir ölünün yaydığı *tuma*, o toprağın üzerine de ulaşır. Buna karşılık, eğer bir yerin altında boşluk varsa, o boşluğun altında bir ölü gömülü olsa bile *tuma* o boşlukta hapsolür ve yukarı doğru devam etmez. Bu bebekler o avlularda büyütülürdü ve belirli bir yaşa geldiklerinde boğalar getirilip üzerlerine tahta levhalar yerleştirilir ve çocuklar da bu levhaların üzerine oturtulurdu. Bunun amacı da, yolda ilerledikleri sırada bilinmeyen bir mezarın üzerinden geçmeleri halinde çocukların bu mezarın üzerinden doğrudan kendi bedenleriyle geçerek *tame* olma olasılıklarını bertaraf etmektir. Bu çocuklara, *tuma* kapma özelliği olmayan taş kaplar verilir ve çocuklar bu şekilde Şiloah pınarına götürülürdü. Böylece çocuklar *me hatat* için gereken suyu oradan bu kaplar yardımıyla doldururlardı.

Noah’ın Gemisine Kimi Bağladılar?

Yaprak 114 Bu yazımızda, Büyük Tufan hakkında önceki yaprakta yazılı olan bazı ilginç bilgileri sizlerle paylaşacağız. Rabi Yohanan şöyle dedi: Tufan tüm dünyada yağmış, ama Erets-Yisrael’de yağmamıştır!

Rav Hisda şöyle dedi: Tufan’la ilgili hüküm, denizdeki balıkları kapsamıyordu ve bu yüzden balıklar hayatta kaldılar. Nitekim Tora’da şöyle denmektedir: “*Karada bulunan ve yaşamı nefes sayesinde süren her şey öldü*” (Bereşit 7:22). Görüldüğü gibi sadece kara canlıları ölmüş, ama suda yaşayan canlılar hayatta kalmışlardır.

Vermek, İnsana Ferahlık Sağlar (devam)

Hahamlar Aba Yeuda’nın *tsedaka mitsvası* için ortaya koyduğu büyük fedakârlığı görmüşlerdi. Onu sevgiyle mübarek kıldılar: “Aba Yeuda... Kutsal ve Mübarek Tanrı, eksiklerini tamamlasın!”

Aba Yeuda Hahamların yanından ayrıldı ve onlar da Aba Yeuda’nın başarısı için dua etmeye söz verdiler.

Mitsva sevinci Aba Yeuda’nın içine güç katmıştı. İş aletlerini aldı ve elinde kalan yarım toprağı geliştirmeye başladı. Aniden, tarlayı sürmekte kullandığı inek düşüp bacağını kırdı... Aba Yeuda hemen onu kaldırmak için eğildiği sırada ayağı bir şeye takılınca çok şaşırdı.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
151’de

Reş Lakiş şöyle dedi: “Reem” adlı, muazzam büyüklükte bir hayvan vardı. Büyüklüğü nedeniyle onu gemiye sokamadılar. Bu nedenle reemi boynuzlarından gemiye bağladılar ve o da burnunun ucunu geminin içine soktu. Ama Hahamlarımız Tufan sırasında tüm suların kaynar su olduğunu öğretirler. Öyleyse reem nasıl oldu da kaynar sulardan haşlanmadı? Bir mucize oldu ve geminin etrafındaki sular normal sıcaklıkta kaldı!

Nadav ve Aviu’nun Öldüğü Gün

Yaprak

115

Bu yaprakta *Gemara*, Aaron’un oğulları Nadav ve Aviu’nun ölümleri üzerinde durmaktadır.

Mişkan’ın kurulmasından önce *A-Şem*, Moşe Rabenu’ya, *Şehina*’sını (Tanrı’nın Kutsal Mevcudiyeti) *Mişkan*’ın üzerine yerleştirdiği gün **kendi saygın kulları** yoluyla kutsal kılınacağını söylemişti.

Moşe Rabenu, Tanrı’nın bu sözlerle neyi kastettiğini anlamamıştı.

Ama Nadav ve Aviu, *Mişkan*’da, kendilerine emredilmiş olmayan bir işlem yaptıkları için ölünce, Moşe Rabenu, Kutsal ve Mübarek Tanrı’nın sözlerindeki imayı anladı: *Mişkan*’ın kurulduğu gün öyle bir olay meydana gelecekti ki, herkes Tanrı’dan ne kadar korkmak gerektiğini, hatta Tanrı’nın **saygın kullarının** bile O’na karşı büyük bir huşu ve saygı içinde olması gerektiğini anlayacaktı.

Moşe Rabenu, Aaron’a şöyle dedi: “Ağabeyim Aaron! Oğulların sadece ve sadece Kutsal ve Mübarek Tanrı’nın İsmi’ni kutsal kılmak için öldüler!” Aaron bu sözlerle, oğullarının Tanrı’nın saygın kulları sayıldığını anlayınca, bu olay karşısında sessiz kaldı ve bu saygısı karşısında ödüllendirildi: Tanrı onunla doğrudan konuştu.

Kim Kimdir?

Yisrael’in Büyükleri

Prag’da doğmuş ve Maarşal ile Rema’nın yanında Tora öğrenmiştir. Prag’da bir *yeşiva* kurmuştur, ama Yahudilerin oradan kovulmaları sonrasında İtalya’ya geçmiş, orada felsefe, astronomi ve başka bilimler üzerine eğitim almıştır. Uzun yıllar sonra Maarşal’ın vefatının ardından Prag şehrinin hahamı olarak onun yerini almış, daha sonraları da Polonya’ya geçmiş ve orada vefat etmiştir.

Rabi Mordehay özellikle, “*Levuş*” adını verdiği kitaplar dizisi sayesinde ünlenmiştir. Bu dizideki her kitap, Tora’nın başka bir alanıyla ilgilidir. Kitapların beş tanesi, “*Tur*”un sözleri

hakkındaki açıklamalarıdır ve kendisi buradaki *alaha* kararlarına açıklık getirir. Rabi Mordehay’ın açıklamalarında, gerek *alaha*, *agada*, *kabala* gibi Tora’nın her alanındaki gerekse de Tora dışı ilimlerdeki uzmanlığı açıkça görülür.

Anlatıldığına göre, Yahudi olmayan zengin bir kadın bir keresinde Rabi Mordehay’ı kendisiyle evlenmeye zorlamaya çalışmış, ama Rabi Mordehay onun evinden lağım çıkışları yoluyla kaçmış, tüm giysileri kirlenmiştir. Bu olayın anısına Rabi Mordehay, kitaplarına “giyim” anlamına gelen “*Levuş*” (veya “*Levuşim*”) adını vermiştir.

Rabi
Mordehay
Yafe
[*Baal
A-Levuş*]
(1530-1612)

Tora'nın Verilişindeki Sesler

Yaprak
116

Gemara, Tora Yisrael halkına verildiği zaman, oradaki sesin tüm dünyaya yayıldığını anlatmaktadır. Dünyadaki tüm insanoğulları bu muazzam sesi duydukları zaman dünya uluslarının kralları büyük bir korkuya kapılmış ve A-Şem'e ilahiler söylemişlerdi, çünkü bu kuvvetteki sesleri yalnızca Evrenin Yaratıcısı'nın meydana getirebileceğini anlamışlardı.

Büyük bir panik içinde, kötü kalpli Bilam'ın yanına toplandılar ve ona "Bu gürültü ne? Tanrı dünyaya tekrar tufan mı getiriyor?" diye sordular.

Bilam onlara "Tanrı Tufan'dan sonra, bir daha tüm dünyayı bir tufanla yok etmeyeceğine dair yemin etmişti" diye cevap verdi.

"Belki bir ateş tufanı getiriyordur?" dediler.

Ama Bilam yine, "Tanrı Tufan'dan sonra, bir daha tüm insanları bir kerede yok etmeyeceğine dair yemin etmişti" dedi.

"Öyleyse bu seslerin açıklaması ne?" diye sordular.

Bilam açıkladı: "A-Şem'in, dünyanın yaratılışının yıllar öncesinden beri saklı duran çok kıymetli bir mücevheri var. Ve şimdi onu, evlatlarına, Bene-Yisrael'e veriyor."

Vermek, İnsana Ferahlık Sağlar (devam)

O yerin etrafını biraz kazarak genişletti ve işte... karşısında büyük bir hazine duruyordu! İçi paha biçilmez mücevherlerle dolu çok eski bir sandıktı bu.

"İneğin bacağı benim iyiliğim için kırıldı!" dedi Aba Yeuda duyulanarak. Ve kısa süre içinde işlerini eski zenginlik günlerindeki gibi düzene soktu.

Aradan günler, aylar geçti ve

Hahamlar tekrar şehrin girişinde belirdiler. Hemen şehir sakinlerine "Aba Yeuda neler yapıyor?" diye sordular.

"Aba Yeuda çok meşgul" diye anlattılar şehir sakinleri. "Elinin altında çok sayıda boğası, eşek sürüleri ve develeri var. Malı mülkü de bol. Aba Yeuda tekrar büyük bir zengin haline geldi!"

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
153'te

Sığınma Şehrinde Nasıl Davranılır?

Yaprak
117

Bu yaprakta öğrenilen *Gemara* “sığınma şehirleri” hakkındaki kanunu hatırlatmaktadır.

Kutsal Tora’mız, kasıtsız olarak birini öldüren kişinin bir sığınma şehrine kaçması ve bu olayın yaşandığı sırada görev yapan Koen Gadol’un ölümüne kadar orada kalması gerektiğini belirtmektedir.

Şunu bilmek ilginç olacaktır ki, sığınma şehri olarak işlev gören şehirlerden biri de Hevron’du (bkz. Yeoşua 20:7).

Kasıtsız adam öldüren bir kişi sığınma şehrine geldiği zaman, şehir halkının kendisini herhangi bir nedenle, örneğin bir *talmid haham* olduğu için onurlandırdıklarını görürse, onlara “Bilmelisiniz ki ben bir katilim ve bu şekilde onurlandırılmayı hak etmiyorum” demelidir (*Mişna – Şeviit* 10:8).

Kasıtsız bir katilin sığınma şehrinden dışarı çıkma yetkisi yoktur. Hatta bu kural, başka bir Yahudi’nin kurtarılması için ona ihtiyaç varsa bile geçerlidir, çünkü kutsal Tora’mız, bu kişinin hiçbir surette sığınma şehrinden dışarı çıkmaması gerektiğine hükmetmiştir (*Aruh A-Şulhan* 425:57).

Kim Kimdir?

Yisrael’in Büyükleri

16. asırda Tsefat şehrinde yaşamış olan Kabalistlerin en büyüğüdür. *Kabala* dünyası ve tüm Yahudilik üzerinde çok büyük bir etki sahibi olmuştur. Mısır’da büyümüştür ve öğrencilerinin aktardıkları geleneksel bilgiye göre, orada *Zoar* ve *Kabala* öğrenimiyle uğraşmıştır. Sonunda Peygamber Eliyau ona görünerek Erets-Yisrael’e çıkması talimatını vermiştir. Ari, Tsefat şehrine yerleşmiş ve orada, “*Gure A-Ari*” (aslanın yavruları) adı verilen küçük bir öğrenci grubuna *Kabala*’nın sırlarını öğretmeye başlamıştır. Bu grubun

başında Rabi Hayim Vital yer alıyordu.

Ari müthiş bir takdire nail olmuş ve tüm sırların ve gizemlerin kendisine açıklandığı kutsal bir kişi olarak kabul edilmiştir. Kendisi neredeyse hiç eser yazmamıştır ve öğretisi esas olarak öğrencileri tarafından kaleme alınmıştır.

Ari otuz sekiz yaşında vefat etmiştir; ama Tora’nın sır niteliğindeki hikmetinin öğreniminde bir devrim yaratmayı başarmıştır. Bugüne kadar Ari, *Kabala* öğretisi hakkındaki en yetkin kaynak olarak kabul edilir.

Rabi
Yitshak
Lurya
[Ari]
(1534-1572)

Mişkan ve Bet-Amikdaş'ın Yeri

Yaprak **118** *Gemara*, çöldeki Mişkan'dan başlayıp, Moriya Dağı'ndaki Bet-Amikdaş'a kadar, *Şehina* nın yerleşmiş olduğu tüm yerleri saymaktadır.

Bene-Yisrael çölde oldukları zaman Mişkan, onların çölde geçirdikleri kırk yılın otuz dokuzu boyunca vardı, zira Mişkan, Mısır Çıkışı'ndan bir yıl sonra kurulmuştu.

Bene-Yisrael Erets-Yisrael'e girdikleri zaman, Mişkan'ı Gilgal'a kurdular. Mişkan on dört yıl boyunca orada durdu ve bu süre zarfında Bene-Yisrael Erets-Yisrael'i fethederek aralarında paylaştılar.

Daha sonraları Şilo'ya gelerek burada üstü açık, taş bir bina inşa ettiler ve Mişkan'ın üst örtülerini bu binanın üzerine serdiler. Şilo'daki bu Mişkan, [Peygamber Şemuel'in annesini, bir oğlu olması için mübarek kılan] Koen Gadol Eli'nin ölümüne kadar üç yüz altmış dokuz yıl boyunca ayakta kaldı. Eli öldükten sonra Şilo'daki Mişkan yıkıldı ve halk Nov'a gelerek orada bir Mişkan kurdu. Peygamber Şemuel öldüğünde buradaki Mişkan da yıkıldı ve gelip Givon'da bir Mişkan kurdular. Mişkan'ın Nov ve Givon'da var olduğu toplam süre elli yedi yıldır.

Givon'daki Mişkan'ın varlığı sona erdikten sonra Yeruslayim'deki Moriya Dağı'nda Bet-Amikdaş inşa edilmiştir.

Kurayla Alınan Kararlar

Yaprak **119** Bene-Yisrael'in Erets-Yisrael'i burada yaşayan halkların elinden alıp fethetmelerinin ardından her kabile, ülkeden, üzerinde yaşamını sürdüreceği bir miras payı almıştır.

Hangi kabilenin hangi toprağı alacağı nasıl belirlenmiştir?

Yeoşua bin Nun bu amaçla bir kura çekmiş ve herkesin toprak payı bu şekilde tespit edilmiştir.

Ama kurayla belirlenen tek konu bu değildir. Her Yom Akipurim'de Koen Gadol'un önüne iki teke getirilir ve Koen Gadol da hangisinin Azazel'e gönderileceğini, hangisinin *Hatat-korbanı* olarak kesileceğini bir kurayla belirler.

Bunun yanında Moşe Rabenu da, kendi zamanında kurulan *Sanedrin*'de hangi ileri gelenlerin görev yapacağını belirlemek için kuraya başvurmuştur.

Vermek, İnsana Ferahlık Sağlar (devam)

Hahamlar duydukları karşısında çok sevinmişlerdi. Hemen Aba Yeuda ile buluşmaya gittiler. "Hocalarım!" dedi Aba Yeuda. "Benim için ettiğiniz dualar meyve verdi, hatta meyveleri bile meyve verdi!"

Hahamlar cevap vererek Aba Yeuda'ya şöyle anlattılar: "Bu *mitsva* için

gösterdiğin sevgi ve bağlılığı gördüğümüz zaman seni *tsedaka* verenler listesinin en başına yazdık ve başarı için dua ettik. Gerçekten de Aba Yeuda" diye bitirdiler sözlerini Hahamlar, "“İnsanın vermesi, ona ferahlık sağlar” (Mişle 18:16) pasuğu senin için söylenebilir!” (Talmud *Yeruşalmi* – *Orayot* 3:3).

Hahamlarımızdan
MAASELER

SON

Kuşla Yapılan *Korbanlar*

Yaprak
120

Masehet Zevahim, *masehetin* son yaprağı olan yüz yirminci yaprağın öğrenimiyle sona ermektedir.

Bu yaprakta *Gemara* farklı konular üzerinde durmaktadır ve biz de *Gemara*'nın *korban* olarak getirilen kuşlarla ilgili aktardığı iki kanunu öğreneceğiz.

İlk kanun: Kutsal Tora'mız, hayvanları *korban* olma konusunda geçersiz kılan çeşitli bedensel kusurları saymaktadır. Ancak bu kusurların birçoğu yalnızca çiftlik hayvanlarını *korban* olarak geçersiz kılar. Buna karşılık bu bedensel kusurlar, *korban* olarak getirilmek istenen kuşlarda ortaya çıkarsa, kuşlar *korban* olma konusunda hâlâ *kaşer*dir (geçerli).

İkinci kanun: *Korban* olarak getirilen çiftlik hayvanları, Koen olmayan biri tarafından da kesilebilir! Buna karşılık, kuşlarla getirilen *korban*lardaki öldürme yöntemi olan *melika* (bkz. sayfa 117) işlemini yalnızca Koenler yapabilir.

